

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ Α.

1. Γενικές Παρατηρήσεις.

Ορισμός Θεσμού

Θεσμός είναι ένας κανόνας συμπεριφοράς και ο μηχανισμός επιβολής του. Ένας θεσμός αποτελείται, λοιπόν, από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος συνίσταται από ένα κανόνα που στόχο έχει να επιβάλει περιορισμούς συμπεριφοράς, επηρεάζοντας το πεδίο δυναμικών επιλογών των ατόμων (φορέων αποφάσεων). Το δεύτερο μέρος συνίσταται από τον “μηχανισμό” επιβολής των περιορισμών αυτών, δηλαδή το πλέγμα των κινήτρων που οδηγούν στην αποδοχή και συμμόρφωση στους στόχους που εμπεριέχονται στον κανόνα. Οι κανόνες αυτοί αφορούν κατά κύριο λόγο τις περιπτώσεις όπου οι εξωτερικότητες στην κατανάλωση και στην παραγωγή παίζουν σημαντικό ρόλο.

Εξωτερικότητες.

- Εξωτερικότητα στην κατανάλωση έχουμε όταν η απόφαση ενός ατόμου υπεισέρχεται ως παράμετρος (δεδομένο) στην συνάρτηση χρησιμότητας ενός άλλου. Εξωτερικότητα στην παραγωγή έχουμε όταν η ενέργεια ενός ατόμου επηρεάζει την αποτελεσματικότητα της ενέργειας ενός άλλου (υπεισέρχεται ως παράμετρος στην συνάρτηση παραγωγής του άλλου.). Είναι επίσης δυνατό να υπάρχουν εξωτερικότητες μεταξύ κατανάλωσης και παραγωγής. Όταν υπάρχουν εξωτερικότητες, οι ενέργειες ενός φορέα αποφάσεων επιδρούν στις αποφάσεις των υπολοίπων εμπλεκόμενων φορέων όχι μόνο μέσα από τον μηχανισμό διαμόρφωσης των τιμών αλλά και με άμεσο τρόπο. Αν δεν υπήρχε εξωτερικότητα οι συναρτήσεις ζήτησης του κάθε ατόμου θα ήταν συνάρτηση των τιμών των αγαθών και μόνο. Με την εξωτερικότητα οι αντιδράσεις των υπολοίπων φορέων αποφάσεων γίνονται παράμετροι στις συναρτήσεις ζήτησης. Το αποτέλεσμα στις περιπτώσεις αυτές είναι ότι οι αποφάσεις παίρνονται τόσο με γνώμονα τις ανάγκες ή το αντικείμενο του κάθε φορέα όσο και με σκοπό να αποκτήσει το κάθε εμπλεκόμενο άτομο πλεονέκτημα έναντι του άλλου.
- Οι κανόνες (θεσμοί) επιτρέπουν (σε κάποιο βαθμό) την εσωτερικοποίηση των εξωτερικοτήτων, δηλαδή την απάλειψη ή την μείωση της άμεσης αλληλεπίδρασης των φορέων αποφάσεων, με τρόπο ώστε η αλληλεπίδραση μέσα από τον μηχανισμό διαμόρφωσης των τιμών να κυριαρχεί. Τούτο επιτυγχάνεται με δύο τρόπους. Πρώτα, αν είναι δυνατό, κατανέμουν τα οφέλη ή τις ζημιές που προκύπτουν από την εξωτερικότητα. Δεύτερον, μειώνουν την αβεβαιότητα των ενεργειών αφού δεν χρειάζεται διαπραγμάτευση σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση ανταλλαγής μεταξύ φορέων.
- Η πλήρης απάλειψη των εξωτερικοτήτων συχνά δεν είναι εφικτή. Αυτό οφείλεται είτε στον κακό σχεδιασμό των κανόνων, είτε στην πλημμελή επιβολή των κανόνων αυτών. Κακός σχεδιασμός δημιουργεί μη συμβατά κίνητρα. Ακόμη και αν τα κίνητρα είναι συμβατά, είναι δυνατό να μην είναι ιδιαίτερα ισχυρά, συνήθως

λόγω υψηλού κόστους συλλογής της απαιτούμενης πληροφόρησης. Αντικείμενο της οικονομικής ανάλυσης των θεσμών είναι να εξετάσει το πλέγμα των κινήτρων και την συμβατότητα των τελευταίων με τους κανόνες που υποστηρίζουν, με γνώμονα την αποτελεσματικότητα των θεσμών.

- Όταν μιλάμε για θεσμικό πλαίσιο εννοούμε κανόνες που έχουν διάρκεια στον χρόνο, και αποτελούν περιορισμούς στον οικονομικό λογισμό των ατόμων. Η μεταβολή των κανόνων αυτών συνήθως είναι αργή αλλά όχι πάντα, όπως στην περίπτωση, π.χ., καταρρεύσεων καθεστώτων και ραγδαίας τεχνικής προόδου.

2. Οι Ρίζες της Νέας Θεσμικής Οικονομικής

- Η αρχή γίνεται την δεκαετία του 1930, κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης στις ΗΠΑ, όταν γεννιέται η πολιτική προστασίας του ανταγωνισμού. Ο προβληματισμός της εποχής εκείνης στρέφεται γύρω από δύο θέματα. Πρώτα γύρω από την προσπάθεια προστασίας θέσεων εργασίας που απειλούντο από την εισαγωγή νέων οργανωτικών δομών στην διανομή και την εμπορία αγαθών, συγκεκριμένα από την εξάπλωση των πολυκαταστημάτων και των σούπερ μάρκετ. Δεύτερο, γύρω από τον περιορισμό της πολιτικής ισχύς που προσδίδει η κατοχή μονοπωλιακής θέσης. Δηλαδή, η ανησυχία ότι η υπερβολική ανισοκατανομή του πλούτου οδηγεί και σε ικανότητα επηρεασμού του νομοθετικού έργου, δηλαδή της εκπόνησης και υιοθέτησης θεσμών.
- Μετά τον πόλεμο, επικρατεί η αντίληψη ότι στόχος της πολιτικής ανταγωνισμού πρέπει να είναι η προστασία των καταναλωτών, με την έννοια της μεγιστοποίησης του πλεονάσματος που κατευθύνεται στην κατανάλωση. Αν η επιβολή του νέου στόχου ήταν δυνατή, τότε οι δύο στόχοι που αντικατεστάθησαν θα ικανοποιούντο αυτομάτως. (αυτό είναι ένα παράδειγμα σωστού σχεδιασμού του κανόνα). Αν όμως η επιβολή είναι ατελής, τότε πρέπει να εξεταστεί το γιατί και τα κίνητρα και οι περιορισμοί που οδηγούν στην ατελή αυτή λειτουργία.
- Η συνέχεια δίνεται μετά το 1960 στο επίπεδο ανάπτυξης των θεωρητικών εργαλείων που επιτρέπουν την εξέταση των πιο πάνω προβλημάτων. Το αρχικό έναυσμα είναι η εξέταση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και ο ρόλος που παίζουν αυτά στην εσωτερικοποίηση των εξωτερικοτήτων. Ο ρόλος αυτός εξαρτάται από την ευκρίνεια του προσδιορισμού, και την ευκολία (κόστος) προστασίας των δικαιωμάτων αυτών. Έτσι, γίνεται η αρχή της οικονομικής ανάλυσης των νόμων. Στη συνέχεια η ανάλυση εκτείνεται στην εξέταση της επιχείρησης ως συνόλου ανταλλακτικών σχέσεων και ως μηχανισμού διακυβέρνησης των σχέσεων αυτών. Έναυσμα για την εξέλιξη αυτή ήταν οι ανάγκες εφαρμογής της πολιτικής ανταγωνισμού.
- Τα εργαλεία που αναπτύχθηκαν στα πλαίσια αυτά επέτρεψαν την επέκταση της αναζήτησης σε θέματα που αφορούν την λειτουργία των θεσμών γενικότερα. Η Νέα Θεσμική προσέγγιση έτυχε απότομης προσοχής με την κατάρρευση των ανατολικών οικονομιών. Το πρόβλημα που τέθηκε ήταν διττό. Πρώτο, πως κατέρρευσαν θεσμοί, και το δεύτερο, πως μπορεί να λειτουργήσει μία οικονομία με έλλειψη θεσμών, πως αυτοί αναπληρώνονται από αυτοφυείς θεσμούς και τι

προβλήματα μπορούν να προκαλέσουν όλα αυτά τόσο στο εσωτερικό μίας χώρας όσο και στις όμορες χώρες. Το πρόβλημα είναι ότι η αυτοδικία, ή το δίκαιο του ισχυρότερου έχει ως αποτέλεσμα τόσο την κατάτμηση των αγορών, όσο και ότι η ιδιωτική παροχή υπηρεσιών προστασίας δικαιωμάτων ιδιοκτησίας μπορεί να οδηγήσει στην εκμετάλλευση των μετεχόντων (έναντι προστασίας) και να αποτελεί τον σκοπό της κύριας οικονομικής δραστηριότητας. Παρόμοια φαινόμενα παρατηρούνται και σε άλλες αγορές.

3. Οι Τρεις Προσεγγίσεις της ΝΘΟ

■ Η Νέα Θεσμική Οικονομική δεν αποτελεί ενιαία θεωρία. Τα στοιχεία της Νέας Θεσμικής Οικονομικής αναπτύχθηκαν σε τρεις χώρους αναζήτησης. Το τρίπτυχο, Θεωρία Ανταλλακτικού Κόστους, Θεωρία Ιδιοκτησιακών Δικαιωμάτων, Θεωρία Συμβολαίων. Οι αναλυτικές αυτές προσεγγίσεις προέκυψαν από την προσπάθεια εφαρμογής της οικονομικής θεωρίας σε πρακτικά προβλήματα πολιτικής όπου οι ατέλειες του πραγματικού κόσμου γίνονται καίριες σχετικά με το αν θα πετύχει ή όχι μία πολιτική. Κοινός τόπος των τριών προσεγγίσεων είναι η εξέταση ελλιπών συμφωνιών (συμβολαίων), δηλαδή συμφωνίες που δεν μπορούν να περιγράψουν εκ των προτέρω όλες τις εναλλακτικές δυνατές συνθήκες που μπορούν να επικρατήσουν κατά την διάρκεια εκτέλεσης των συμφωνηθέντων. Κατά συνέπεια είναι αδύνατο να προσυμφωνηθούν εξαντλητικά οι υποχρεώσεις των αντισυμβαλλομένων. Έτσι, υπάρχουν κενά στην περιγραφή των συμφωνιών που μπορεί να ανακύψουν στην διάρκεια εκτέλεσης, απειλώντας την ολοκλήρωση της ανταλλαγής. Στο μέτρο που στο σημείο αυτό έχουν προκύψει δαπάνες, η μη ολοκλήρωση της ανταλλαγής σημαίνει ότι αυτές θα μείνουν ακάλυπτες. Στα πλαίσια των τριών προσεγγίσεων, η αδυναμία αυτή μπορεί να πηγάζει από δύο λόγους

- δεν είναι γνωστές την στιγμή σύναψης της συμφωνίας όλες οι δυνητικές καταστάσεις
- υπάρχει ασυμμετρία στην πληροφόρηση των αντισυμβαλλομένων μερών, δηλαδή, ο ένας δεν γνωρίζει τι γνωρίζει ο άλλος.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες προκύπτει κόστος συνυφασμένο με την πράξη ανταλλαγής. Το κόστος ανταλλαγής¹ αφορά την έρευνα, σύναψη και διεκπεραίωση των συμφωνιών. Στην περίπτωση ατελούς πληροφόρησης, και κατά συνέπεια αδυναμίας πρόβλεψης όλων των δυνατών μελλοντικών ενδεχομένων, ή την περίπτωση ασυμμετρίας στην πληροφόρηση το πρόβλημα που τίθεται είναι η υιοθέτηση δομών που να επιτρέπουν την ελαχιστοποίηση του κόστους αυτού. Τούτο αποτελεί το αντικείμενο των τριών θεωριών, αν και η προσέγγιση και η έμφαση διαφέρουν μεταξύ θεωριών.

¹ Ο όρος Ανταλλακτικό κόστος χρησιμοποιείται στις σημειώσεις αυτές για τον χαρακτηρισμό της αντίστοιχης θεωρίας (Transaction Cost Economics), ενώ ο όρος κόστος ανταλλαγής αναφέρεται στο αντίστοιχο κόστος (Transaction Cost).

Θεωρία Ανταλλακτικού Κόστους

- Στο υπόδειγμα του τέλειου ανταγωνισμού, και σε μακροχρόνια ισορροπία, η εικόνα που δίδεται της ανταγωνιστικής διαδικασίας είναι εξαιρετικά λιτή. Έτσι, οι μετέχοντες είναι αποδέκτες τιμών, και ανταγωνίζονται με μόνη στρατηγική την μείωση των τιμών. Στην μακροχρόνια ισορροπία τα περιθώρια μείωσης των τιμών έχουν εξαντληθεί, ενώ τα κέρδη είναι μηδενικά. Οι μετέχοντες στην αγορά αυτή το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να φροντίσουν να μην αυξήσουν τις τιμές του προϊόντος. Η έλλειψη κερδών αποκλείει την δυνατότητα χρηματοδότησης οποιαδήποτε άλλης στρατηγικής ανταγωνισμού (διαφήμιση, συγχωνεύσεις, εισαγωγή καινοτόμων διαδικασιών στην παραγωγή και στην διοίκηση κτλ.)
- Όταν οι επιχειρήσεις βρίσκονται εκτός μακροχρόνιας ισορροπίας υπάρχει δυνατότητα χρηματοδότησης ποικιλόμορφων στρατηγικών ανταγωνισμού. Στην πραγματικότητα ο ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων παίρνει πολλές μορφές. Ο ρόλος των διοικούντων μίαν επιχείρηση συνίσταται στην επιλογή και την υλοποίηση των στρατηγικών μέσα από τις οποίες ανταγωνίζονται τους αντιπάλους των. Οι στρατηγικές αυτές αφορούν τόσο την επιχειρηματικότητα (εισαγωγή και εμπέδωση καινοτόμων διαδικασιών) όσο και την διαχείριση (αποτελεσματική λειτουργία υπαρχόντων διαδικασιών). Και οι δύο περιπτώσεις αφορούν την διεκπεραίωση ανταλλαγών. Η αποτελεσματική διεκπεραίωση των ανταλλαγών είναι καίριο στοιχείο στην ανταγωνιστική ικανότητα ενός οργανισμού. Στην περίπτωση ατέλειας στην πληροφόρηση (ασυμμετρία) ή γενικότερα κάτω από καθεστώς αβεβαιότητας, η διεκπεραίωση των ανταλλαγών συνεπάγεται κόστος.
- Αν προκύψουν συνθήκες που δεν έχουν προβλεφθεί θα πρέπει να προκύψει επαναδιαπραγμάτευση της συμφωνίας. Το ίδιο θα συμβεί αν λόγω ασυμμετρίας στην πληροφόρηση ένας εκ των αντισυμβαλλομένων μπορεί μονομερώς να αλλάξει τους όρους της συμφωνίας. Η Θεωρία Κόστους Ανταλλαγής εστιάζει το ενδιαφέρον ακριβώς στο πρόβλημα της πιθανής αναδιαπραγμάτευσης και τους όρους (διαπραγματευτική ισχύ) με τους οποίους θα μπει το κάθε μέρος στην διαδικασία αυτή. Η διαπραγματευτική ισχύς εξαρτάται από τις δαπάνες που έχει προβεί το κάθε μέλος και το βαθμό που αυτές είναι ιδιαίτερες στην συμφωνία. Με άλλα λόγια το σχετικό κόστος που έχει επωμιστεί ο καθένας κατά την εκτέλεση της συμφωνίας μέχρι την στιγμή απειλής διακοπής της εκτέλεσης, και που δεν μπορεί να αποσβεστεί μέσα από την αγορά. Το κόστος αυτό αυξάνεται όσο μεγαλύτερη η επιλογή στρατηγικών (πολυπλοκότητα).
- Υπάρχουν δύο βασικές (ιδεατές) κατηγορίες δομών διακυβέρνησης των ανταλλαγών, η αγορά και η ιεραρχία. Σύμφωνα με τις υποθέσεις της Θεωρίας Ανταλλακτικού Κόστους, η προσφυγή στην αγορά για την διεκπεραίωση κάποιας ανταλλακτικής πράξης οδηγεί σε ισχυρά κίνητρα απόδοσης, αντίθετα η ιεραρχία προσφέρει μεγαλύτερες δυνατότητες ελέγχου μη προβλεπτών καταστάσεων. Κατά συνέπεια όσο πιο πολύπλοκη μια ανταλλαγή τόσο αυτή θα διεξαχθεί στο πλαίσιο της ιεραρχίας.

- Η θεωρία αυτή στοχεύει στην επιβίωση και όχι στην αριστοποίηση της συμφωνίας. Για την ακρίβεια στοχεύει στον περιορισμό της ενδεχόμενης ζημίας και την επίτευξη ενός (απλά) ικανοποιητικού επιπέδου κέρδους. Επιπλέον η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι κατά κύριο λόγο περιγραφική.

Θεωρία Δικαιωμάτων Ιδιοκτησίας

- Στο υπόδειγμα του τέλειου ανταγωνισμού υποτίθεται τέλεια γνώση (πληροφόρηση). Τέλεια πληροφόρηση σημαίνει, μεταξύ άλλων, και την ικανότητα τέλειας επιβολής των νόμων, δηλαδή δυνατότητα τέλειας ερμηνείας, αδέκαστους κριτές, δυνατότητα τέλειας διάκρισης βάση των νόμων, και τέλειας επιβολής της όποιας απόφασης. Αν επιπλέον θεωρηθεί ότι η λειτουργία της δικαιοσύνης δεν συνεπάγεται κόστος, το νομοθετικό πλαίσιο αποτελεί τέλειο και ελεύθερο δημόσιο αγαθό. Κάτω από τις συνθήκες αυτές αυτομάτως αποκλείονται τόσο οι εγκληματικές ενέργειες, όσο και η οποιαδήποτε παράβαση κανόνων που διευθετούν την επίπτωση ενδεχόμενων εξωτερικοτήτων που προκύπτουν στα πλαίσια της οικονομικής δραστηριότητας. Αν οι συνθήκες αυτές δεν επικρατούν ο βαθμός αποτελεσματικότητας, ή ακριβέστερα η μορφή αναποτελεσματικότητας της νομικής λειτουργίας επηρεάζει τις οικονομικές αποφάσεις.
- Μία σημαντική ατέλεια στην πράξη είναι η λειτουργία του νομικού πλαισίου (και γενικότερα των κανόνων) κάτω από συνθήκες αβεβαιότητας και περιορισμένης πληροφόρησης. Η επίπτωση των νόμων στην οικονομική διαδικασία μπορεί να χωριστεί σε δύο τομείς. Ο πρώτος αφορά τον περιορισμό πράξεων που αποτελούν εγκληματικές ενέργειες, και έχουν οικονομικό περιεχόμενο. Π.χ. εμπρησμός με σκοπό την είσπραξη ασφαλιστρών, απειλή με χρήση όπλου αντιπάλου προμηθευτού ομοειδούς προϊόντος με σκοπό τον παραγκωνισμό του από μία αγορά. Κτλ. Οι ενέργειες αυτές έχουν ως αποτέλεσμα την παραβίαση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, και την μείωση της οικονομικής αξίας που απορρέει από αυτά. Ο δεύτερος αφορά την ρυθμιστική λειτουργία του κράτους (ή γενικότερα κοινωνικών κανόνων) στις αγορές. Η λειτουργία αυτή αποσκοπεί στην επίλυση των εξωτερικοτήτων μεταξύ οικονομικών φορέων. Δηλαδή, αποσκοπεί στον προσδιορισμό ή την εμβέλεια των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας των φορέων. Κατά συνέπεια μειώνει την αβεβαιότητα ως προς την απορρέουσα αξία των δικαιωμάτων αυτών. Και στις δύο περιπτώσεις, η αδυναμία πλήρους και χωρίς κόστους προστασίας των δικαιωμάτων στο συλλογικό επίπεδο (παροχή τέλειου δημοσίου αγαθού) συνεπάγεται την ανάλωση πόρων με σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων αυτών από μέρους των φορέων αποφάσεων.
- Η Θεωρία Δικαιωμάτων Ιδιοκτησίας ορίζει την ιδιοκτησία ως τη δυνατότητα προσδιορισμού των υπολειμματικών δικαιωμάτων ελέγχου επί ενός αγαθού (πόρου). Τούτο σημαίνει ότι αφ' ενός μεν η υπολειμματική αξία αποδίδεται στον ιδιοκτήτη, δηλαδή, αφού πληρωθούν όλες οι υποχρεώσεις, το υπόλοιπο του εσόδου που αναλογεί στον συγκεκριμένο πόρο ανήκει στον ιδιοκτήτη, αφ' ετέρου αν οι πόροι καλύπτονται από κάποια ελλιπή σύμβαση, ο ιδιοκτήτης έχει το δικαίωμα διάθεσης των στην περίπτωση που επέλθουν συνθήκες που δεν έχουν περιγραφεί στην συμφωνία.

- Με βάση τον ορισμό αυτό εξετάζεται το πώς εναλλακτικοί συνδυασμοί ιδιοκτησίας, στα πλαίσια μιας συμφωνίας επηρεάζουν την αποδοτικότητα της ανταλλαγής. Η διαμόρφωση διαφορετικών συνδυασμών ιδιοκτησίας οδηγεί σε διαφορετικά κίνητρα στους μετέχοντες στην ανταλλαγή, κατά συνέπεια η ευθυγράμμιση των κινήτρων αυτών επιτρέπει αυξημένη αποδοτικότητα χρήσης των πόρων.
- Η θεωρία αυτή έχει αριστοποιητικό χαρακτήρα, άρα αφορά περιπτώσεις όπου η ατέλεια στην πληροφόρηση συνίσταται στο ότι οι μετέχοντες έχουν διαφορετικές πιθανοκατανομές για τις μεταβλητές υπό τον έλεγχο τους. Κατά συνέπεια η προσέγγιση είναι η εκ των προτέρω άριστη κατανομή των δικαιωμάτων, (άριστος σχεδιασμός των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Η χρήση αναλυτικών εργαλείων είναι πολύ πιο έντονη εδώ συγκριτικά με την προηγούμενη προσέγγιση.

Θεωρία Συμβολαίων

- Η τρίτη προσέγγιση είναι η Θεωρία συμβολαίων. Η Θεωρία αυτή αναπτύχθηκε ως προέκταση της ορθόδοξης Νεοκλασικής Θεωρίας. Προέκυψε από την προσπάθεια ανάπτυξης των νεοκλασικών έτσι ώστε να γίνει δυνατή η εξέταση συμπεριφοράς κάτω από συνθήκες ασύμμετρης πληροφόρησης. Η προσπάθεια αυτή έγινε σε δύο επίπεδα. Πρώτα εξετάζοντας την επίπτωση της ασύμμετρης πληροφόρησης στα προβλήματα εντολλοδοχίας, δηλαδή όλων των περιπτώσεων όπου η εξειδίκευση στην εργασία δημιουργεί αλληλεξάρτηση. Στις περιπτώσεις αυτές υπάρχει ασυμμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ των συμβαλλόμενων. Δεύτερον, εξετάζοντας την επίπτωση της ασυμμετρίας στα προβλήματα επιβολής των συμβάσεων από τρίτους, όπως δικαστήρια κτλ. Εδώ η ασυμμετρία εμφανίζεται στην πληροφόρηση που διαθέτουν οι συμβαλλόμενοι από την μια πλευρά και ο τρίτος φορέας που καλείται να επιβάλει τους όρους μιας συμφωνίας σε περίπτωση που υπάρξει διαφωνία κατά την διάρκεια εκτέλεσης των συμφωνηθέντων. Ουσιαστικά η θεωρία συμβολαίων ασχολείται με το πρόβλημα της συνέπειας των κινήτρων στα πλαίσια ατελών συμβάσεων εξετάζοντας μια σειρά συγκεκριμένων μορφών ατέλειας στις συμφωνίες, όταν επικρατούν συνθήκες αβεβαιότητας.
- Τα συμβόλαια εντολλοδοχίας χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, αυτά όπου η ασυμμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ των συμβαλλόμενων εμφανίζεται πριν την σύναψη της συμφωνίας (αντίξοος επιλογή) και αυτά όπου εμφανίζεται μετά την σύναψη (ηθικός κίνδυνος). Η δεύτερη κατηγορία υποδιαιρείται στα δύο, εκεί όπου η ασυμμετρία προκύπτει από απόκρυψη πληροφόρησης από ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη και εκεί που προκύπτει από την απόκρυψη κάποιας ενέργειας.
- Η δεύτερη κατηγορία συμβολαίων καλύπτει τις περιπτώσεις όπου η ατελής πληροφόρηση σχετικά με το ποιες μελλοντικές συνθήκες θα επικρατήσουν, την στιγμή σύναψης της συμφωνίας, καθιστά αδύνατη την πλήρη περιγραφή της συμφωνίας. Στην περίπτωση αυτή η προσφυγή στην δικαιοσύνη γίνεται προβληματική, αφού ο δικαστής δεν έχει τρόπο να ερμηνεύσει την πρόθεση των συμβαλλόμενων στις περιπτώσεις όπου επέρχονται απρόβλεπτες εξελίξεις.

4. Σχηματική παρουσίαση της Νέας Θεσμικής προσέγγισης

Οι τρεις θεωρητικές προσεγγίσεις που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο τμήμα κινούνται σε διαφορετικό επίπεδο αφαίρεσης η καθεμία. Στο πιο κάτω πίνακα παρατίθεται μια σχηματική παρουσίαση της σχέσης μεταξύ των τριών προσεγγίσεων. Στη δεύτερη στήλη υποδεικνύεται το επίπεδο αφαίρεσης, που είναι συνυφασμένο με την ταχύτητα μεταβολής των αντιστοιχούντων κανόνων (θεσμών) (τρίτη στήλη). Τέλος στην τέταρτη στήλη αναφέρεται ο αντικειμενικός σκοπός της ανάλυσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

	Επίπεδο Ανάλυσης	Συχνότητα Μεταβολής	Αντικειμενικός Σκοπός
E1	Ένταξη της Οικονομικής Διαδικασίας στη Κοινωνική Ανάλυση : Άτυποι θεσμοί, Έθιμα, Παραδόσεις, κτλ.	10 ² έως 10 ³ χρόνια	Αποτέλεσμα μη Ορθολογικής συμπεριφοράς, πηγαία εμφάνιση κανόνων
E2	Θεσμικό περιβάλλον. Τυποποιημένοι κανόνες του παιχνιδιού. Δικαιώματα ιδιοκτησίας (Συνταγματικά, δικαστικά, γραφειοκρατικά)	10 ως 10 ²	Αποτελεσματικότητα του θεσμικού πλαισίου. Οικονομικός λογισμός 1ου επιπέδου.
E3	Διακυβέρνηση της Οικονομικής Διαδικασίας. Συμβόλαια (προσαρμογή των δομών διακυβέρνησης στις ανταλλακτικές πράξεις. Αγορά - Ιεραρχία)	1 ως 10	Αποτελεσματικότητα των μηχανισμών διακυβέρνησης. Οικονομικός λογισμός 2ου επιπέδου.
E4	Κατανομή των Συντελεστών Παραγωγής και απασχόληση. (τιμές και ποσότητες, ευθυγράμμιση των κινήτρων)	συνεχής	Οριακός λογισμός. Οικονομικός λογισμός 3ου επιπέδου.

E1 Γενικό επίπεδο

E2 Θεωρία Δικαιωμάτων Ιδιοκτησίας

E3 Θεωρία Ανταλλακτικού Κόστους

E4 Νεοκλασική θεωρία, Θεωρία Πρακτόρευσης.

Το αντικείμενο της ΝΘΟ είναι τα τρία τελευταία επίπεδα ανάλυσης.

Δεδομένης της σχετικής ταχύτητας εξέλιξης των αντιστοίχων κανόνων, στο κάθε επίπεδο ανάλυσης εξετάζονται θεσμοί που είναι δεσμευτικοί για το κατώτερο

επίπεδο. Η ατέλεια της επιβολής των κανόνων αυτών οδηγεί στο πρόβλημα του ‘σχεδιασμού’ των θεσμών με τρόπο ώστε να ελαχιστοποιούν το κόστος λειτουργίας. Κοινό αναλυτικό πλαίσιο στην ανάλυση των τριών αυτών επιπέδων είναι το **Κόστος Ανταλλαγής**. Η προσέγγιση αυτή τοποθετεί το προς ανάλυση πρόβλημα σε κάποιο επίπεδο αφαίρεσης και δέχεται το θεσμικό πλαίσιο, δηλαδή τους κανόνες του ανώτερου επιπέδου, ως δεδομένο.

Ένα παράδειγμα.

Η Νεοκλασική Θεωρία ασχολείται κατά κύριο λόγο με την κατανομή των πόρων, μέσα από ένα πλέγμα ανταλλαγών που δεν συνεπάγονται κόστος για την διεκπεραίωση των. (Επίπεδο E4 στον προηγούμενο πίνακα) Μπορεί να θεωρηθεί ότι γίνεται η υπόθεση ότι η θεσμική λειτουργία είναι σταθερά του συστήματος (παράμετρος). Κατά συνέπεια ότι το κόστος ανταλλαγής είναι σταθερό ποσοστό του κόστους παραγωγής, πράγμα που είναι πιθανό στη βραχεία περίοδο τουλάχιστον. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η ανάγκη εξέτασης του προβλήματος του κόστους ανταλλαγής, απλοποιώντας την ανάλυση. Η διαδικασία αφαίρεσης επιτρέπει την εκπόνηση των συνθηκών κάτω από τις οποίες μπορεί να εμφανιστεί ένα τέτοιο σύστημα.

Η Χαλάρωση των συνθηκών αυτών είναι απαραίτητη όταν αντιμετωπίζονται προβλήματα πρακτικής πολιτικής. Η νέα θεσμική Οικονομική σκοπό έχει την ανάπτυξη μεθόδων που επιτρέπουν την μελέτη των επιπτώσεων της χαλάρωσης των υποθέσεων αυτών και κατά συνέπεια επανξάνουν την Νεοκλασική Θεωρία προσφέροντας πλαίσιο ανάλυσης πρακτικής πολιτικής. Η κύρια υπόθεση που αναιρείται είναι αυτή της πλήρους πληροφόρησης.

Η σχέση του επιπέδου E4 με το υπόλοιπο της οικονομικής διαδικασίας μπορεί να συμπτυχθεί στον πιο κάτω πίνακα. Έτσι αν η θεσμική λειτουργία είναι δεδομένη και δεν μεταβάλλεται ιδιαίτερα για κάποια χρονική περίοδο, τότε οι περιορισμοί στην οικονομική δραστηριότητα είναι γνωστοί και προβλεπτοί. Η μη αποτελεσματικότητα των θεσμών θα φανεί στην μη αποτελεσματικότητα της χρήσης των πόρων.

ΠΙΝΑΚΑΣ II

	ΘΕΣΜΟΙ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΘΕΣΜΟΙ	Πολιτική Διαδικασία	Περιορισμοί στις επιλογές κατανάλωσης
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	Περιορισμοί στις επιλογές παραγωγής	Οικονομικές σχέσεις

5. Δημιουργία και Κατηγορίες Θεσμών και Επίπεδο παρέμβασης.

- Ανατροφοδότηση του συστήματος. Η εξέταση της εξέλιξης του θεσμικού πλαισίου, δηλαδή η ανάλυση των αποφάσεων και της δαπάνης πόρων που στοχεύουν στην μεταβολή των κανόνων, αφορά την επίδραση των κατώτερων επιπέδων ανάλυσης στις ανώτερες. Δηλαδή, η διαμόρφωση των θεσμών ακολουθεί την αντίστροφη πορεία στον πίνακα. Από τα μεμονωμένα συμφέροντα στη συλλογική δράση για την επιβολή κανόνων που να προασπίζουν τα κοινά συμφέροντα. Οι κανόνες μπορούν είτε να εκφραστούν σιωπηρά είτε να λάβουν συγκεκριμένη μορφή.
- Σχεδιασμένοι κανόνες (εκ των άνω). Η περίπτωση των νόμων, αλλά και των κανονισμών επιχειρήσεων, συλλόγων κτλ.
- αυτοφυείς κανόνες (εκ των κάτω). Εδώ περιλαμβάνονται η παράδοση, η “κουλτούρα” μιας ομάδας ανθρώπων κτλ. Πρόκειται περί θεσμών που δεν έχουν νομική έκφραση.
- Είναι επίσης δυνατό ορισμένοι θεσμοί να χρησιμοποιούνται ως πρόκριμα για την νομική διαδικασία, στην περίπτωση όπου οι νόμοι κωδικοποιούν κάποια πρακτική, ενώ άλλοι θεσμοί που έχουν νομική έκφραση να χρησιμοποιούνται για την προστασία γενικών αξιών που εμπεριέχονται στις παραδόσεις κτλ.
- Η μηχανισμοί επίλυσης διαφορών (δηλαδή κανόνες που καλύπτουν απρόβλεπτα γεγονότα) δεν είναι αναγκαίο να οδηγούν πάντα σε θεσμούς που καλύπτουν το σύνολο μιας κοινωνίας. Έτσι ανάλογα με το πρόβλημα, την εμβέλεια και την μορφή της εξωτερικότητας μπορεί η επίλυση να γίνεται σε χαμηλότερο ή ψηλότερο επίπεδο και από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.
- Η νεοκλασική θεωρία πλησιάζει αυτή την θεώρηση μέσα από την ανάλυση των δημοσίων αγαθών. Τα δημόσια αγαθά δημιουργούν κίνητρα για συλλογική δράση. Επίσης επιτρέπουν την διαστρωμάτωση των κινήτρων αυτών μέσα από τις κατηγορίες των τοπικών δημοσίων αγαθών και των ημιδημόσιων αγαθών. Έτσι ένα άτομο μπορεί να ανήκει σε επικαλυπτόμενες ομάδες συμφερόντων, και την ίδια ώρα να ικανοποιεί τους αυστηρά προσωπικούς του στόχους. Αν η έννοια των δημοσίων αγαθών επεκταθεί στην έννοια του θεσμού, τότε η κύρια διαφορά μεταξύ νεοκλασικής θεωρίας και Νέας Θεσμικής Οικονομικής είναι ο ρόλος του κόστους ανταλλαγής στην προμήθεια των αγαθών αυτών.

ΜΕΡΟΣ Β.

6. Νεοκλασική Θεωρία και Θεσμοί

- Η Νεοκλασική Θεώρηση σκοπεύει στην εξειδίκευση των προϋποθέσεων κάτω από τις οποίες ένα πλήρως αποκεντρωμένο οικονομικό σύστημα μπορεί να είναι αποτελεσματικό. (υπόδειγμα Γενικής Ισορροπίας) Για να γίνει αυτό πρέπει να πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές αποτελούν και τα αξιώματα της νεοκλασικής θεωρίας επιλογών.

- Ικανότητα Κατάταξης
- Αδιαφορία
- Μεταβατικότητα
- Μη Κορεσμός
- Πλήρης Πληροφόρηση. Η Πληροφόρηση θεωρείται πλήρης όταν επικρατεί βεβαιότητα σχετικά με τα μελλοντικά μεγέθη των μεταβλητών που υπεισέρχονται σε μία απόφαση ή όταν επικρατούν συγκεκριμένες συνθήκες αβεβαιότητας σχετικά με τα μεγέθη αυτά. (Παράρτημα Α.)

Αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές τότε συντρέχουν οι συνθήκες για τέλεια Θεσμική Λειτουργία, δηλαδή, μηδενικό κόστος διαχείρισης των θεσμών και τέλεια επιβολή των κανόνων. Η τέλεια πληροφόρηση οδηγεί στην ικανότητα σύναψης συμβολαίων που κάνουν πλήρη περιγραφή των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων όποια κατάσταση και αν επικρατήσει και την ικανότητα τέλει εκδίκασης των συμβολαίων αυτών αν υπάρξει αντιδικία.

- **Κεντρικός Προγραμματισμός**

- Αξίζει να σημειωθεί ότι αν υποτεθεί ότι υπάρχει τέλεια πληροφόρηση στο κεντρικό επίπεδο, τότε είναι δυνατός ο αποτελεσματικός κεντρικός σχεδιασμός μίας οικονομίας. Ο Ο. Lange, την δεκαετία του 40 πρότεινε μία κοινωνία όπου τα μέλη της επικοινωνούν τις προτιμήσεις τους μέσω δικτύου υπολογιστή και η κεντρική υπηρεσία προγραμματισμού με ανιδιοτέλεια (η πλήρης πληροφόρηση επιτρέπει τον έλεγχο από τους πολίτες) προσδιορίζει το επίπεδο παραγωγής κάθε αγαθού. Η πλήρης πληροφόρηση επιτρέπει τον ακριβή έλεγχο της παραγωγής και της διανομής. Στην ουσία στο υπόδειγμα Γενικής Ισορροπίας ο εκπληστηριαστής του Walras υποκαθίσταται από ένα υπολογιστή, ενώ η ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής είναι πλέον δημόσια. Αν λοιπόν υπάρχει πλήρης πληροφόρηση, τότε η κατανομή του πλούτου, δηλαδή η κατανομή των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, δεν επηρεάζει την αποτελεσματικότητα του συστήματος, αλλά μόνο το τελικό σημείο ισορροπίας. (Το σημείο αυτό βρίσκεται πάνω στην γραμμή συμβολαίων ενός κουτιού του Edgeworth και μετακινείται ανάλογα με την αρχική κατανομή των πόρων.)
- Στην περίπτωση όμως που είτε τα μέλη της κοινωνίας είτε ο εκπληστηριαστής π.χ. αποκρύψουν πληροφόρηση, τότε, δηλαδή η ροή της πληροφόρησης είναι ατελής στο σύστημα, τότε η εμφανίζονται διαστάσεις αποκεντρωμένης ιδιωτικής οικονομίας που δυσκολεύουν την κοινή ιδιοκτησία των πόρων. Η εμφάνιση ασυμμετρίας στην πληροφόρηση οδηγεί την ύπαρξη κόστους ανταλλαγής. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε δύο ισχυρά φαινόμενα. Πρώτα, οι ανταλλαγές απαιτούν πόρους για την διεκπεραίωση των. Κατά συνέπεια δεν είναι δυνατό να βρεθούμε πάνω στην γραμμή συμβολαίων. Δεύτερον, ανάλογα με την μορφή των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, το κόστος ανταλλαγής είναι μεγαλύτερο ή μικρότερο. Κατά συνέπεια η λειτουργία της οικονομίας θα επηρεάζεται ανάλογα. Υπάρχουν δύο πτυχές στο πρόβλημα κατανομής των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Η πρώτη

αφορά την μορφή κάθε συγκεκριμένης ανταλλαγής, η δεύτερη το μίγμα συλλογικής και ιδιωτικής προστασίας των δικαιωμάτων αυτών. Αν η συλλογική προστασία είναι φτηνότερη της ιδιωτικής, τότε προκύπτει ανάγκη συλλογικής δράσης χωρίς να έχουμε προϋποθέσει την ύπαρξη δημοσίων αγορών ή άλλων μορφών εξωτερικότητας.

- Η Νέα Θεσμική Οικονομική στοχεύει στη συμπλήρωση της ατομικιστικής προσέγγισης στην ανάλυση της οικονομικής διαδικασίας με την μελέτη της συλλογικής δράσης. Αυτό επιτυγχάνεται με την τροποποίηση ορισμένων εκ των υποθέσεων της νεοκλασικής θεωρίας συγκεκριμένα
 - Περιορισμένος Ορθολογισμός. Η υπόθεση αυτή περιγράφει την συμπεριφορά των φορέων όταν δεν υπάρχει ολοκληρωμένο σύνολο αγορών. Το σύνολο των αγορών είναι ελλιπές όταν υπάρχει αδυναμία περιγραφής των όλων των δυνατικών μελλοντικών καταστάσεων.
 - Ασυμμετρία στην πληροφόρηση και Κόστος Ανταλλαγής. Εδώ περικλείεται το κόστος λειτουργίας σε πλαίσιο αμιγούς αβεβαιότητας.
 - Λειτουργία των Θεσμών και ανάλωση πόρων (πάγια κόστη ανταλλαγής) Διαφύλαξη δικαιωμάτων και ρύθμιση μακροχρονίων σχέσεων (τρέχοντα κόστη ανταλλαγής). Επιμερισμός του συλλογικού και του ιδιωτικού στην προστασία των δικαιωμάτων.

7. Περιορισμένος Ορθολογισμός και Αβεβαιότητα

Συνθήκες αβεβαιότητας έχουμε όταν μία απόφαση πρέπει να παρθεί, να αναληφθεί κάποια ενέργεια, χωρίς να υπάρχει ακριβής γνώση των αποτελεσμάτων της. Η ενέργεια είναι δεσμευτική, δηλαδή συνεπάγεται μη αναστρεψιμότητα στον χρόνο (δηλαδή υπάρχει κάποιο κόστος για να αρθεί η ενέργεια αυτή.). Υπάρχουν δύο μορφές αβεβαιότητας, ο επιχειρηματικός κίνδυνος και η αμιγής αβεβαιότητα. Στην πρώτη περίπτωση υπάγονται όλες οι περιπτώσεις όπου είναι δυνατό να αποδοθούν πιθανότητες σε κάθε δυνατό αποτέλεσμα μίας ενέργειας. (άρα το σύνολο των δυνατών αποτελεσμάτων είναι γνωστό εξ αρχής) Η δεύτερη κατηγορία συνίσταται στις περιπτώσεις που είτε δεν είναι δυνατό να αποδοθούν πιθανότητες είτε δεν είναι δυνατό να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα. Αφορά κυρίως περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει προηγούμενη εμπειρία πάνω στην οποία να βασιστούν οι εκτιμήσεις. Τέτοιες περιπτώσεις μπορεί να αφορούν την εισαγωγή καινοτομιών, ή τις σχέσεις μεταξύ διευθυντικών στελεχών όπου η προσωπικότητα των εμπλεκόμενων παίζει κυρίαρχο ρόλο.

Περιορισμένο Ορθολογισμό έχουμε όταν η συμπεριφορά των ατόμων είναι μεν ορθολογική, δηλαδή τα άτομα κινούνται με σκοπό την εκπλήρωση στόχων που αυτά καθορίζουν, αλλά είτε η υπολογιστική ικανότητα τους είναι περιορισμένη ή ο χρόνος που απαιτείται για την συλλογή όλων των πληροφοριών είναι τόσο μεγάλος, που οι αποφάσεις λαμβάνονται με ελλιπή πληροφόρηση. Η απόφαση κάτω από τέτοιες συνθήκες δεν μπορεί να είναι αριστοποιητική, απλά ικανοποιεί κάποιο ελάχιστο επίπεδο απόδοσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ

	ΜΕΤΡΙΣΙΜΗ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΗ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ
ΧΑΜΗΛΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ	X	XX
ΥΨΗΛΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ	XX	XXX

Η σχέση μεταξύ περιορισμένου ορθολογισμού και πλήρους ορθολογισμού περνά από την υπολογιστική ικανότητα των ατόμων και την ακρίβεια της διαθέσιμης πληροφόρησης. Στον πίνακα ΙΙΙ ο βαθμός που περιορίζεται ο ορθολογισμός σηματοδοτείται από τον αριθμό των X σε κάθε τετράγωνο.

Στο υπόδειγμα του τέλει ανταγωνισμού συνήθως υποτίθεται τέλεια γνώση (πληροφόρηση). Τέλεια πληροφόρηση σημαίνει, μεταξύ άλλων, και την ικανότητα τέλει επιβολής των νόμων, δηλαδή δυνατότητα τέλει ερμηνείας, αδέκαστους κριτές, δυνατότητα τέλει διάκρισης βάση των νόμων, και τέλει επιβολής της όποιας απόφασης. Αν επιπλέον θεωρηθεί ότι η λειτουργία της δικαιοσύνης δεν συνεπάγεται κόστος, κάτω από τις συνθήκες αυτές αυτομάτως αποκλείονται π.χ. εγκληματικές ενέργειες. Κάτω από συνθήκες αμιγούς αβεβαιότητας και περιορισμένου ορθολογισμού, οι ενέργειες αυτές είναι δυνατό να εμφανιστούν. Επιπλέον στο μέτρο που οι συνθήκες αυτές επηρεάζουν την αποδοτικότητα της δικαιοσύνης, είναι φανερό ότι η θεσμική λειτουργία επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα.

8. Ανταλλαγή και Ασυμμετρία στην Πληροφόρηση

Οι οικονομικές αποφάσεις των ατόμων συνίστανται στην ανάληψη και διεκπεραίωση ανταλλαγών. Τούτο σημαίνει ότι στις αποφάσεις του κάθε ατόμου υπεισέρχεται η συμπεριφορά των υπολοίπων ατόμων που εμπλέκονται στην ανταλλαγή. Αν υπάρχει πλήρης πληροφόρηση, τότε όλοι οι μετέχοντες στην ανταλλαγή είναι κοινωνοί της ίδιας πληροφόρησης οπότε δεν οι ενέργειες και οι αντιδράσεις του καθενός είναι προβλεπτές στους υπολοίπους. Κάτω από καθεστώς περιορισμένου ορθολογισμού, οι αποφάσεις των ατόμων γίνονται με ατελή πληροφόρηση. Η πληροφόρηση βάση της οποίας παίρνονται οι αποφάσεις δεν είναι αναγκαστικά η ίδια για όλα τα άτομα που υπεισέρχονται σε μία ανταλλαγή, δηλαδή υπάρχει ασυμμετρία στην πληροφόρηση που είναι προσπελάσιμη στον κάθε αντισυμβαλλόμενο. Το αποτέλεσμα είναι ότι δημιουργούνται εξωτερικότητες στις αποφάσεις. Οι ενέργειες του ενός επηρεάζουν άμεσα την χρησιμότητα του άλλου. Οι εξωτερικότητες αυτές αφορούν τόσο την αποδοτικότητα της ανταλλαγής όσο και την κατανομή των οφελών που προέρχονται από αυτή.

Οι ανταλλαγές μπορεί να είναι απλές ή πολύπλοκες. Η αγορά ενός τυποποιημένου προϊόντος είναι απλή, η κατασκευή εργοστασίου πιο περίπλοκη, η ανάληψη βασικής έρευνας ακόμη πιο περίπλοκη. Όσο πιο περίπλοκες οι ανταλλαγές και όσο εκτείνονται στο μέλλον, τόσο σημαντικότερα γίνονται τα προβλήματα που προκύπτουν από την ασυμμετρία στην πληροφόρηση. Αν υποθεθεί ότι υπάρχει υποκατάσταση μεταξύ ελέγχου και αποδοτικότητας στα πλαίσια μιας ανταλλαγής, και ότι μπορούν να θεσμοθετηθούν κίνητρα για τις δύο αυτές δραστηριότητες, τότε τίθεται το πρόβλημα της επιλογής του μίγματος των κινήτρων αυτών. Το πρόβλημα αυτό αποκαλείται το πρόβλημα επιλογής ου μηχανισμού διακυβέρνησης μιας ανταλλαγής. Υπάρχουν δύο ιδεατοί μηχανισμοί διακυβέρνησης. Η αγορά, που μέσα από τον ανταγωνισμό προσφέρει ισχυρά κίνητρα απόδοσης, και η ιεραρχία που προσφέρει ισχυρά κίνητρα ελέγχου.

ΠΙΝΑΚΑΣ IV

	ΣΤΙΓΜΙΑΙΑ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ	ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ
ΑΠΛΕΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΕΣ	Αγορά	Μίγμα με τάση προς την Αγορά
ΠΟΛΥΠΛΟΚΕΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΕΣ	Μίγμα με τάση προς την Ιεραρχία	Ιεραρχία

Ο τρόπος με τον οποίο ελέγχονται οι συναλλαγές έχει σημασία διότι μειώνει το κόστος διεκπεραίωσης της ανταλλαγής. Οι δύο βασικές μορφές είναι η αγορά και η ιεραρχία. Η αγορά επιβάλλει πειθαρχία μέσα από τον ανταγωνισμό. Είναι δυνατό να αλλάξει η σύνθεση των εμπλεκόμενων μελών με μικρό κόστος, κατά συνέπεια υπάρχει η απειλή αντικατάστασης ενός εκ των αντισυμβαλλομένων αν δεν συμμορφωθεί με τους όρους της συμφωνίας (ποιότητα, επίπεδο προσπάθειας, χρόνο παράδοσης κτλ.). Η ιεραρχία δεν είναι τόσο αποδοτική αφού το κόστος αντικατάστασης είναι μεγάλο, όπως π.χ. όταν ένας ερευνητής κάνει πρωτότυπη έρευνα για ένα οργανισμό και είναι ο μόνος που γνωρίζει τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα, αλλά επιτρέπει τον έλεγχο και τον συντονισμό με μικρότερο κόστος αφού επιτρέπει τον έλεγχο των συνθηκών στις οποίες εργάζεται ο ερευνητής, π.χ. μπορεί να τον αποκλείσει από την χρήση εξειδικευμένων μηχανημάτων που διαθέτει μόνο ο συγκεκριμένος οργανισμός.

Στον Πίνακα IV αποδίδεται η σχέση της πολυπλοκότητας και του χρόνου που απαιτείται για τη ολοκλήρωση μίας ανταλλαγής και του μηχανισμού διακυβέρνησης που οδηγεί στο μικρότερο κόστος ανταλλαγής.

9. Συλλογικότητα και Ιδιοτέλεια στις Αποφάσεις

Τα άτομα παίρνουν αποφάσεις σε δύο επίπεδα. Το ατομικό και το συλλογικό. Στο τελευταίο αποφασίζεται ο περιορισμός των δυνητικών αποφάσεων των ατόμων. Με τον τρόπο αυτό περιορίζεται τόσο η δυνητική ελάττωση της αποδοτικότητας (αθέτηση των όρων της συμφωνίας), όσο και η δυνητική κατανομή των ωφελειών από την ανταλλαγή (επαναδιαπραγμάτευση στην περίπτωση μη προβλεφθείσας

κατάστασης). Η συλλογική δράση έχει δύο συνιστώσες. Πρώτα, την διαχείριση των μηχανισμών επιβολής των θεσμών, και δεύτερο την εισαγωγή νέων θεσμών για την αντιμετώπιση νέων συνθηκών. Και οι δύο λειτουργίες απαιτούν πόρους, επηρεάζονται από την ύπαρξη ατελούς πληροφόρησης και είναι αντικείμενα συλλογικής δράσης για την εύνοια συμπερόντων ομάδων πολιτών.

Λειτουργία των θεσμών και λειτούργημα. Δημόσιος λειτουργός είναι αυτός που έναντι αμοιβής εργάζεται για την επιβολή των θεσμών. Η ατελής επιβολή των κανόνων περικλείει, μεταξύ άλλων, το ακόλουθο πρόβλημα. Αφού η λειτουργία των θεσμών επαφίεται σε ανθρώπους με δικές τους προτιμήσεις και ανάγκες, το πρόβλημα που τίθεται βέβαια είναι το κατά πόσο οι άνθρωποι αυτοί δεν θα χρησιμοποιήσουν την θέση τους για ίδιο όφελος όταν επικρατούν μη ιδεατές συνθήκες. Δηλαδή, η ΝΘΟ προσφέρει πλαίσιο ανάλυσης για την εξέταση των συνθηκών που οδηγούν στην διαφθορά. Η διαφθορά είναι η χρήση δημόσιας θέσης για την ικανοποίηση ιδιωτικών σκοπών. Το πρόβλημα αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως πρόβλημα ατελούς συμβολαίου.

Η επίπτωση της ατελούς επιβολής των θεσμών μπορεί να επηρεάζει τόσο την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα όσο και τις μελλοντικές προοπτικές της οικονομίας. Έτσι, η πλημμελής επιβολή των θεσμών αυξάνει το κόστος ανταλλαγής, αφού οι ιδιωτικές δαπάνες διαφύλαξης και ελέγχου των δικαιωμάτων αυξάνονται. Άρα η αποτελεσματικότητα της οικονομίας μειώνεται. Την μακρά περίοδο η προβλεψιμότητα των θεσμικών εξελίξεων και η συνέπεια με την οποία εκτελούνται αυτές επηρεάζουν το κλίμα των επενδύσεων σε μια οικονομία αφού επηρεάζουν τον επιχειρηματικό κίνδυνο που αντιμετωπίζει ο επενδυτής.

ΠΙΝΑΚΑΣ V

	ΒΡΑΧΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΜΑΚΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΘΕΣΜΟΙ	Διαχείριση	Μεταβολή (Αποτελεσματικότητα - νέοι θεσμοί)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	Παραγωγή - Κατανάλωση	Επενδύσεις

Κατά συνέπεια ανταλλαγές που εκτείνονται στον χρόνο υπόκεινται σε θεσμική αβεβαιότητα. Ο Πίνακας V αποδίδει το διττό αυτό πρόβλημα της θεσμικής λειτουργίας, αντιστοιχώντας τα προβλήματα του οικονομικού λογισμού με αυτά της εξέλιξης των θεσμών.

10. Ενότητες του Μαθήματος.

Οι ενότητες που ακολουθούν είναι

A. Κόστος Ανταλλαγής.

Ανάπτυξη του θεμελιακού εργαλείου της ΝΘΟ

B. Δικαιώματα Ιδιοκτησίας

B1. Απόλυτα Δικαιώματα Ιδιοκτησίας

Δικαιώματα επί φυσικών αντικειμένων

B2. Σχετικά Δικαιώματα Ιδιοκτησίας

Δικαιώματα που απορρέουν από συμφωνίες, άρα αυτοδέσμευση.

Γ Θεωρία Συμβολαίων

Γ1 Συμβόλαια εντολοδοχίας.

Ηθικός κίνδυνος. Ασυμμετρία στην πληροφόρηση μετά την συμφωνία

Αντίξοος Επιλογή. Ασυμμετρία στην πληροφόρηση πριν την συμφωνία.

Γ2 Ατελή Συμβόλαια.

Δ. Δομές Διακυβέρνησης

Δ1 Η Αγορά

Δ2 Η Επιχείρηση (Ιεραρχία)

Ε Το Κράτος ως Σύνολο Συμβολαίων

Παράρτημα Α:

Πλήρης και Ατελής Πληροφόρηση.

Η λήψη αποφάσεων κάτω από συνθήκες αβεβαιότητας, συνεπάγεται την επιλογή κάποιας ενέργειας πριν γίνει γνωστό το ποια κατάσταση κόσμου θα επικρατήσει. Η ενέργεια είναι δεσμευτική με την έννοια ότι δεν είναι αναστρέψιμη όταν γίνει πλέον γνωστό ποια κατάσταση θα επικρατήσει. Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι πρέπει να αποφασίσετε σήμερα αν θα επισκεφτείτε κάποιο φίλο σας αύριο. Πριν πάρετε την απόφαση σας θα θέλατε να ξέρετε τι καιρό θα κάνει αύριο, αφού αν βρέξει η επίσκεψή σας μπορεί να γίνει δυσάρεστη, δηλαδή να σας αποδώσει μικρότερη χρησιμότητα από το αν ο καιρός είναι καλός. Δυστυχώς, πρέπει να αγοράσετε τα εισιτήρια σήμερα. Αν δεν τα χρησιμοποιήσετε τα εισιτήρια ακυρώνονται. Την ημέρα που ταξιδεύετε είναι σίγουρο ότι δεν θα βρείτε εισιτήρια. Έτσι, όποια απόφαση και να πάρετε δεν θα είσατε σε θέση να την αντιστρέψετε όταν μάθετε τι καιρός θα επικρατήσει.

Η επιλογή που τίθεται είναι μεταξύ της ενέργειας "επισκέπτομαι" και της ενέργειας "δεν επισκέπτομαι", ενώ οι καταστάσεις κόσμου είναι "βροχή" και "καλοκαιρία". Το επίπεδο χρησιμότητας που θα αποκομίσετε εξαρτάται τόσο από την απόφαση σας όσο και από τη φύση. Ας υποθέσουμε ότι τα επίπεδα χρησιμότητας που αντιστοιχούν στα ζεύγη ενέργειας - κατάστασης κόσμου είναι

επίσκεψη/βροχή $1/4$
επίσκεψη/καλοκαιρία 1
μη επίσκεψη/βροχή $1/2$
μη επίσκεψη/καλοκαιρία $1/2$

Αναδιατάσσοντας τα στοιχεία αυτά σε μορφή πίνακα, έχουμε

		S_1	S_2
		Βροχή	καλοκαιρία
a_1	Επίσκεψη	0	1
a_2	Μη επίσκεψη	$1/2$	$1/2$

Το προτιμότερο αποτέλεσμα στο παράδειγμα αυτό έχει χρησιμότητα 1, ενώ το λιγότερο επιθυμητό αποτέλεσμα έχει χρησιμότητα $1/4$. Εσείς μπορεί να έχετε διαφορετικές προτιμήσεις ανάλογα με το πόσο αγαπάτε τους φίλους σας και το πόσο

σας αρέσει η βροχή. Η επιλογή μεταξύ των ενεργειών a_1 και a_2 πρέπει να γίνει πριν υλοποιηθεί η κατάσταση κόσμου (είτε το s_1 , είτε το s_2).

Ο πίνακας αυτός αποκαλείται πίνακας αποφάσεων. Αντιστοιχεί τις καταστάσεις που είναι δυνατό να επηρεάσουν τα αποτελέσματα των ενεργειών με τις δυνητικές αυτές ενέργειες. Έτσι, η κάθε ενέργεια οδηγεί σε ένα αποτέλεσμα, αλλά το αποτέλεσμα αυτό μεταβάλλεται ανάλογα με την κατάσταση που θα επικρατήσει.

Είναι δυνατό να γνωρίζουμε και τις πιθανότητες που αντιστοιχούν σε κάθε κατάσταση. Οι πιθανότητες αυτές μπορεί να είναι αντικειμενικές (όπως αυτές που αντιστοιχούν στο ρίξιμο ενός ζαριού) ή υποκειμενικές, όπου το κάθε άτομο εκφράζει την γνώμη του σχετικά με την πιθανοφάνεια έλευσης κάποιας κατάστασης σε μια κλίμακα από το μηδέν μέχρι το ένα.

Έστω ότι ο κατάλογος των καταστάσεων και των ενεργειών είναι εξαντλητικός, δηλαδή δεν υπάρχουν άλλες δυνητικές ενέργειες ή καταστάσεις, και το κάθε στοιχείο των καταλόγων αυτών είναι διακριτό (δεν υπάρχουν επικαλύψεις). Έστω, επίσης ότι οι αποδόσεις είναι γνωστές. Τέλος, έστω ότι υπάρχει η ικανότητα απόδοσης πιθανοτήτων στις καταστάσεις. Τότε μιλάμε για πλήρη πληροφόρηση στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.

Σημειώστε ότι αν υπάρχει μόνο μία δυνατή κατάσταση, η αντίστοιχη πιθανότητα είναι η μονάδα, και υπάρχει μόνο ένα δυνητικό αποτέλεσμα για κάθε ενέργεια. Στην περίπτωση αυτή μιλάμε για βεβαιότητα. Η περίπτωση αυτή είναι μία υποπερίπτωση της πλήρους πληροφόρησης.

Ατελή πληροφόρηση έχουμε είτε όταν ορισμένα στοιχεία των τριών μεταβλητών του πίνακα αποφάσεων δεν είναι γνωστά (ενέργειες, καταστάσεις ή αποδόσεις) ή όταν δεν μπορούμε να αποδώσουμε πιθανότητες στις καταστάσεις κόσμου. Έτσι είναι δυνατό να μην είναι γνωστές όλες οι δυνατές καταστάσεις που μπορούν να επικρατήσουν. Όταν κτίζει κανείς πάνω σε ρήγμα το οποίο έχει ξεχαστεί επειδή είναι ανενεργό τους τελευταίους αιώνες, η κατάσταση «σεισμός» δεν υπηρετείται στους υπολογισμούς του όταν αποφασίζει πως θα κτίσει το σπίτι του. Το ίδιο μπορεί να συμβαίνει με τις δυνητικές ενέργειες, και φυσικά με τα αποτελέσματα.

Στην περίπτωση που υπάρχει πλήρης πληροφόρηση μιλάμε για επιχειρηματικό κίνδυνο (risk), ενώ όταν η πληροφόρηση είναι ατελής για αμιγή κίνδυνο (uncertainty).

Κεφ. 1. Κόστος Ανταλλαγής

1. Η πράξη ανταλλαγής απαιτεί την ανάλωση πόρων για την ολοκλήρωσή της. Οι πόροι αυτοί είναι διακριτοί από τους πόρους που απαιτούνται για την παραγωγή των αγαθών ή των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της ανταλλαγής. Το κόστος που αντιστοιχεί στους πόρους αυτούς λέγεται κόστος ανταλλαγής. Το κόστος αυτό υπεισέρχεται στον λογισμό των φορέων αποφάσεων και κατά συνέπεια επηρεάζει την συμπεριφορά των, στο μέτρο που στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση του κόστους. Στις περιπτώσεις όπου το κόστος ανταλλαγής επηρεάζει το κόστος παραγωγής ο λογισμός της ελαχιστοποίησης του κόστους περικλείει και τα δύο κόστη. Σε αντίθετη περίπτωση η ελαχιστοποίηση μπορεί να θεωρηθεί ότι γίνεται σε ξεχωριστά στάδια.
2. Αντίθετα με την Νεοκλασική προσέγγιση, οι ανταλλακτικές σχέσεις που εξετάζονται στα πλαίσια της Νέας Θεσμικής Οικονομικής δεν είναι απρόσωπες. Ο φορέας λήψης των αποφάσεων διαπραγματεύεται με άλλους φορείς όπου η ιδιαιτερότητα των συνθηκών, προτιμήσεων, ψυχοσύνθεσης κτλ. είναι εξ ίσου σημαντικοί παράγοντες όσο οι παραδοσιακές μεταβλητές όπως οι τιμές των εμπλεκόμενων αγαθών (εισροών και εκροών), την μορφή των αγορών που δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις κτλ. Ένας τρόπος να αιτιολογηθεί η ύπαρξη κόστους ανταλλαγής είναι με την υιοθέτηση της υπόθεσης ότι οι φορείς λαμβάνουν τις αποφάσεις κάτω από καθεστώς περιορισμένου ορθολογισμού. Η υπόθεση αυτή επιτρέπει την εισαγωγή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που διέπουν τους εισερχόμενους σε ανταλλακτικές πράξεις. Έτσι, οι συναλλασσόμενοι μπορεί να έχουν διαφορετικούς στόχους (να προσμένουν διαφορετικά πράγματα από την συναλλαγή, να έχουν ικανότητες που εξαρτώνται όχι μόνο από το αντικείμενο της εξειδίκευσης των αλλά και από το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται, ή την ιστορική τους τροχιά (εμπειρία). Επιτρέπει επίσης την εισαγωγή στην ανάλυση της ασυμμετρίας της πληροφόρησης, δηλαδή το κατά πόσο οι συναλλασσόμενοι είναι σε θέση να γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες των εταίρων τους ή ακόμη τις ιδιαιτερότητες του συστήματος δικαιοσύνης κάτω από το οποίο θα διεξαχθεί η ανταλλαγή.

3. Η μονάδα ανάλυσης είναι η πράξη ανταλλαγής. Η πράξη ανταλλαγής δεν είναι πάντα διακριτή από την πράξη παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών. Είναι όμως δυνατό, όπως θα δούμε παρακάτω, ανάλογα με το αντικείμενο και τους σκοπούς της ανάλυσης να υποθέσουμε ενίοτε ότι αυτός ο διαχωρισμός είναι δυνατός. Είναι επίσης δυνατό μια ανταλλαγή (συμφωνία) να εμπεριέχει πολλαπλές πράξεις παραγωγής. Ο ορισμός της εμβέλειας και των ορίων της ανταλλακτικής πράξης εξαρτάται από τον σκοπό της ανάλυσης. Έτσι, η κατασκευή ενός αεροδρομίου μπορεί να εκληφθεί ως μία ανταλλαγή ή ως ένα πλέγμα ανταλλαγών ανάλογα με το τι προσπαθούμε να πούμε.

4. Μπορούμε να δώσουμε δύο ορισμούς της ανταλλακτικής πράξης.

- Ο πρώτος γίνεται με βάση την τεχνολογία: ανταλλαγή υπάρχει όταν ένα αγαθό ή υπηρεσία μεταβιβάζεται από ένα διακριτό στάδιο παραγωγής, όπως αυτό ορίζεται από την τεχνολογία, στο επόμενο. Έτσι ανταλλαγή μπορεί να υπάρξει στην αγορά ή και μέσα σε ένα οργανισμό (π.χ. επιχείρηση).

Προσοχή η σχέση μεταξύ τεχνολογίας και ανταλλαγής δεν είναι αμφίδρομος. Η ανταλλαγή προϋποθέτει κάποιο διακριτό στάδιο, η ύπαρξη διακριτού σταδίου δεν συνεπάγεται ανταλλαγή. Π.χ. στο παράδειγμα του A. Smith με το εργοστάσιο που παράγει καρφίτσες, η εξειδίκευση οδηγεί σε ανταλλαγή ημιτελών προϊόντων, με αντάλλαγμα την πληρωμή μισθού. Αν υπήρχε ένας εργάτης ιδιοκτήτης που να έκανε όλες τις εργασίες μόνος του, με την ίδια τεχνολογία, τότε δεν θα υπήρχε θέμα ανταλλαγής. Το μόνο θέμα που θα ανέκυπτε θα ήταν θέμα παραγωγικότητας.

- Η εξειδίκευση των εργατών οδηγεί σε ψηλότερες αποδόσεις, δηλαδή αυξημένη παραγωγικότητα. Η ανάγκη όμως συντονισμού των ανταλλαγών μεταξύ των εργατών οδηγεί σε κόστος ανταλλαγής. Έτσι, η ποιότητα της εργασίας του κάθε εργάτη θα πρέπει να ελεγχθεί, ο χρόνος παράδοσης πρέπει να είναι τέτοιος ώστε να μην βρεθεί κάποιος εργάτης σε αναγκαστική σχόλη κτλ. Το κόστος αυτό πρέπει να υπερκαλυφθεί από την αύξηση της παραγωγικότητας για να είναι συμφέρουσα η υιοθέτηση της οργάνωσης της παραγωγής που οδηγεί στην εξειδίκευση.

- Ο δεύτερος ορισμός της ανταλλακτικής πράξης βασίζεται στην έννοια του συμβολαίου. Ανταλλαγή σημαίνει την μεταβίβαση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων επί φυσικών αντικειμένων ή δικαιωμάτων που απορρέουν από μία σύμβαση, από άτομο σε άτομο. Ο ορισμός αυτός δεν συμπίπτει πλήρως με τον πρώτο. Το πρόβλημα εδώ είναι το πως ορίζονται τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα. Πάντως αν υιοθετηθεί ένας ευρύς ορισμός των δικαιωμάτων αυτών που να περικλείει την έννοια του ελέγχου και μερικής ικανότητας αποποίησης του αντικειμένου ιδιοκτησίας το πεδίο εφαρμογής των δύο ορισμών δεν αποκλίνει σημαντικά. Έτσι, αν θεωρηθεί ότι ο κάθε εργάτης του παραδείγματος της προηγούμενης παραγράφου, αν και υπάλληλος στο εργοτάξιο έχει έλεγχο των ενδιάμεσων προϊόντων που επεξεργάζεται, κατά συνέπεια έχει ένα μέτρο «δικαιωμάτων ιδιοκτησίας» επί αυτών, οι δύο ορισμοί συμπίπτουν σε ένα βαθμό. Ο δεύτερος ορισμός είναι χρήσιμος ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου η μεταβίβαση δικαιωμάτων γίνεται με την βοήθεια των νόμων (επισήμων θεσμών), ή ακόμη σε περιπτώσεις κοινωνικών εθίμων και πολιτικής διαδικασίας ελέγχου και μετεξέλιξης των θεσμών.

5. Υπάρχουν τρεις γενικές κατηγορίες κόστους ανταλλαγής. Τα κόστη

- που πηγάζουν από τις ανταλλαγές στην αγορά
- που πηγάζουν από την άσκηση διοίκησης
- που πηγάζουν από την πολιτική διαδικασία λειτουργίας, δημιουργίας και μετεξέλιξης του θεσμικού πλαισίου.

5.1 Κόστος που οφείλεται στις αγοραίες ανταλλαγές. Το κόστος ανταλλαγής που πηγάζει από ανταλλαγές στα πλαίσια της αγοράς υποδιαιρείται με τη σειρά του σε τρεις κατηγορίες

- το κόστος συλλογής πληροφόρησης (έρευνα) σχετικά με την εύρεση του επιθυμητού συμβαλλόμενου.

- το κόστος προετοιμασίας και διαπραγμάτευσης συμφωνιών
- το κόστος επιβολής των συμφωνιών. Το κόστος αυτό εμφανίζεται σε τρία στάδια της ανταλλαγής στα πλαίσια της αγοράς.

Το κόστος έρευνας μπορεί να αφορά την εξεύρεση του εταίρου στην ανταλλαγή, την εξερεύνηση διαφορετικών τιμών για κάποιο αγαθό, της ποιότητας του αγαθού κτλ. Το κόστος αυτό μπορεί να το επωμίζεται τόσο ο πωλητής όσο και ο αγοραστής. π. χ. Οι δαπάνες διαφήμισης είναι κόστος ανταλλαγής που το επωμίζεται ο πωλητής. Ο έλεγχος του περιεχομένου της διαφήμισης είναι κόστος που το επωμίζεται ο αγοραστής, αλλά ενδεχομένως κόστος να επωμίζεται και το κρατικό όργανο που είναι επιφορτισμένο με τον έλεγχο της ψευδούς διαφήμισης. Το κόστος αυτό ανακύπτει πριν την σύναψη της συμφωνίας ανταλλαγής. Οι φορείς υφίστανται το κόστος αυτό είτε προκύψει συμφωνία είτε όχι. (Αν δεν προκύψει συμφωνία έχουμε μία περίπτωση όπου το κόστος ανταλλαγής είναι ανεξάρτητο από το κόστος παραγωγής.)

Το κόστος σύναψης της συμφωνίας έχει να κάνει με τις διαδικασίες περιγραφής των συμφωνηθέντων. Στο στάδιο αυτό αποτυπώνονται οι ημερομηνίες παράδοσης και πληρωμής, οι ρήτρες ή τα ενδεχόμενα πρόστιμα, και οι όροι κάτω από τους οποίους οι ρήτρες αυτές ενεργοποιούνται (π.χ. αν υπάρξει καθυστέρηση ή/και μονομερής μεταβολή των όρων της συμφωνίας) και ενδεχομένως η αμοιβαία αποδοχή μηχανισμού διαιτησίας στην περίπτωση ανάγκης αναδιαπραγμάτευσης λόγω έλευσης γεγονότων που δεν προβλέφθηκαν στο στάδιο αυτό. Το κόστος αυτό το υφίστανται οι φορείς κατά τη διάρκεια σύναψης της συμφωνίας.

Τέλος, ο έλεγχος διεκπεραίωσης της συμφωνίας απαιτεί δαπάνες πόρων από την πλευρά όλων των αντισυμβαλλόμενων. Η δαπάνη αυτή αυξάνεται ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου η διεκπεραίωση της συμφωνίας δεν είναι ομαλή. Η δαπάνη δεν είναι ισομερής για όλους τους αντισυμβαλλόμενους, και επηρεάζεται από διαφορετικούς παράγοντες για την κάθε πλευρά. Έτσι, ο έλεγχος της ποιότητας των αγαθών και υπηρεσιών καθώς και της έγκαιρου παράδοσης γίνεται πιο δαπανηρός όσο μεγαλύτερος ο προμηθευόμενος οργανισμός. Από την άλλη πλευρά, ο έλεγχος της εγκαίρου πληρωμής ή και της ποιότητας των αγαθών με σκοπό την προστασία

της φήμης του προμηθευτού απαιτούν επίσης δαπάνες πόρων. Και στις τρεις κατηγορίες κόστους ανταλλαγής στις αγοραίες πράξεις περιλαμβάνονται τα κόστη λήψης των αποφάσεων που αντιστοιχούν στο κάθε επίπεδο για τους συμβαλλόμενους οργανισμούς.

6. Κόστος ανταλλαγής στην διοικητική δραστηριότητα.. Όπως είδαμε στο παράδειγμα με τη βιοτεχνία καρφίτσων, εκτός της αγοράς ανταλλαγή μπορεί να υπάρξει και μέσα στα πλαίσια ιεραρχικής δομής. Η έκδοση και η εκτέλεση κάποιας εντολής ενέχει στοιχεία ανταλλαγής μεταξύ ιεραρχικά άνισων μερών. Η συνεργασία ή η υποστήριξη κοινών στόχων μεταξύ ιεραρχικά ίσων φορέων επίσης ενέχει στοιχεία ανταλλαγής. Κατά κύριο λόγο οι ανταλλαγές αυτές αφορούν την εκτέλεση συμφωνιών μεταξύ οργανισμών και των υπαλλήλων τους και μεταξύ υπαλλήλων των ιδίων οργανισμών. Μπορούν όμως να αφορούν και την διαδικασία πρόσληψης υπαλλήλων και στελεχών.

6.1 Αν υποθέσουμε ότι τα συμβόλαια πρόσληψης ανήκουν στον χώρο της αγοράς εργασίας, τα κόστη ανταλλαγής που οφείλονται στην διοικητική δραστηριότητα διαιρούνται σε πάγια και μεταβλητά.

- τα κόστη που απορρέουν από την εγκατάσταση και τον σχεδιασμό οργανωτικών σχημάτων. Κατά κύριο λόγο αυτή η κατηγορία εντάσσεται στα πάγια κόστη της επιχείρησης. Εδώ περιλαμβάνονται τα κόστη σχεδιασμού σχετικά με τις μελλοντικές ανάγκες προσωπικού μίας επιχείρησης, οι επενδύσεις σε συστήματα πληροφορικής, οι δημόσιες σχέσεις κτλ.

- τα κόστη που αφορούν την λειτουργία οργανισμών αποτελούν μεταβλητά κόστη ανταλλαγής, και μπορούν να κατανεμηθούν σε δύο κατηγορίες

- κόστη πληροφόρησης. Κόστος λήψης αποφάσεων, ελέγχου εκτέλεσης εντολών, μέτρησης της αποδοτικότητας των εργαζομένων κτλ.

- τα κόστη που αφορούν την παράδοση προϊόντων και τον συντονισμό της παραγωγής. Το κόστος αποθεμάτων μεταξύ διαδοχικών σταδίων παραγωγής, το κόστος μεταφοράς μεταξύ μονάδων του ίδιου οργανισμού κτλ.

Στην δεύτερη κατηγορία μεταβλητού κόστους συχνά μνημονεύονται οι ακόλουθοι τύποι ανταλλαγών, και τα αντίστοιχα κόστη.

Λογιστικές ανταλλαγές, συνίστανται στην παραγγελία, την εκτέλεση και την επιβεβαίωση μετακίνησης αγαθών μέσα σε μία επιχείρηση (από τμήμα σε τμήμα)

Ανταλλαγές Εξισορρόπησης, συνίστανται στην διατήρηση αποθεμάτων πρώτων υλών και ενδιάμεσων αγαθών, καθώς και εργατικής δύναμης σε σχέση με τη δυνητική παραγωγή του εξοπλισμού. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η δυνατότητα διακοπής της παραγωγής αν κάποιο τμήμα της επιχείρησης παύσει να λειτουργεί προσωρινά. Η παύση αυτή μπορεί να οφείλεται σε βλάβη μηχανημάτων, σε συντονιστικό λάθος της διοίκησης ή ακόμη και σε κακόβουλη ενέργεια.

Ανταλλαγές Ποιότητας, αφορά τον ποιοτικό έλεγχο των προϊόντων που παράγονται από μία επιχείρηση. Επίσης περιλαμβάνει και τις δραστηριότητες που στοχεύουν στην απόκτηση της πληροφόρησης που προσδιορίζει την θέση της επιχείρησης σχετικά με τις ανταγωνίστριες όσον αφορά τον ανταγωνισμό μέσα από την ποιότητα των προϊόντων.

Ανταλλαγές Προσαρμογής, συνίστανται στις διαδικασίες προσαρμογής της παραγωγής σε νέα σχέδια, μόδα κτλ αλλά και την αλλαγή της ίδιας της μεθόδου παραγωγής σε ότι αφορά προδιαγραφές των ενδιάμεσων προϊόντων.

7. Πολιτικό κόστος ανταλλαγής. Αφορά το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εκτυλίσσονται οι διαδικασίες της αγοράς και διοίκησης στο επίπεδο οικονομίας. Το κόστος αυτό, όπως και τα υπόλοιπα κόστη ανταλλαγής, μπορεί να διαιρεθεί σε δύο κατηγορίες. Το πάγιο και το μεταβλητό κόστος που οφείλεται στην πολιτική λειτουργία.

- Στο πάγιο κόστος περιλαμβάνεται το κόστος δημιουργίας, διατήρησης και μεταβολής των επισήμων και των άτυπων κοινωνικών θεσμών. Το κόστος δημιουργίας του νομικού πλαισίου, της αμυντικής ικανότητας, της παιδείας, αλλά και των πολιτικών κομμάτων, ομάδων πίεσης (συμφερόντων) κτλ.

- Τα μεταβλητά κόστη συνίστανται στα κόστη λειτουργίας του πολιτεύματος, δηλαδή τα τρέχοντα έξοδα που αντιστοιχούν στις πιο πάνω κατηγορίες. Αυτά περιλαμβάνουν τις αποζημιώσεις και την μισθοδοσία των λειτουργών και των δημοσίων υπαλλήλων, τα έξοδα των τελετών που ενισχύουν τον συμβολισμό των θεσμών, το κόστος εκλογών κτλ.

Παράρτημα Β.

Η Μέτρηση του Κόστους Ανταλλαγής σε Εθνικολογιστικούς όρους.

Η προσπάθεια μέτρηση του κόστους ανταλλαγής μπορεί να γίνει στο επίπεδο της μεμονωμένης ανταλλαγής, στο επίπεδο του μεμονωμένου οργανισμού ή στο επίπεδο της οικονομίας. Στο τμήμα αυτό θα αναπτύξουμε την μέθοδο με την οποία γίνεται ο τρίτος τύπος μέτρησης, σκοπός του οποίου είναι να εισαγάγει τα κόστη ανταλλαγής στην παραδοσιακή θεωρία οικονομικής μεγέθυνσης. Στο πλαίσιο αυτό δεν γίνεται προσπάθεια συνδυασμού του τρόπου μέτρησης με την εξήγηση της επίπτωσης του κόστους ανταλλαγής. Απλά θεωρείται ότι η παραγωγική διαδικασία και οι διαδικασίες ανταλλαγής είναι διαχωρίσιμες, ή ότι η σχέση τους είναι σταθερή και γίνεται προσπάθεια σύγκρισης των διαχρονικών μεγεθών. Η σύγκριση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε κατ' αρχή συμπεράσματα σχετικά με τον ρόλο που παίζουν τα κόστη ανταλλαγής στην οικονομική μεγέθυνση.

Πρώτο Υπόδειγμα.

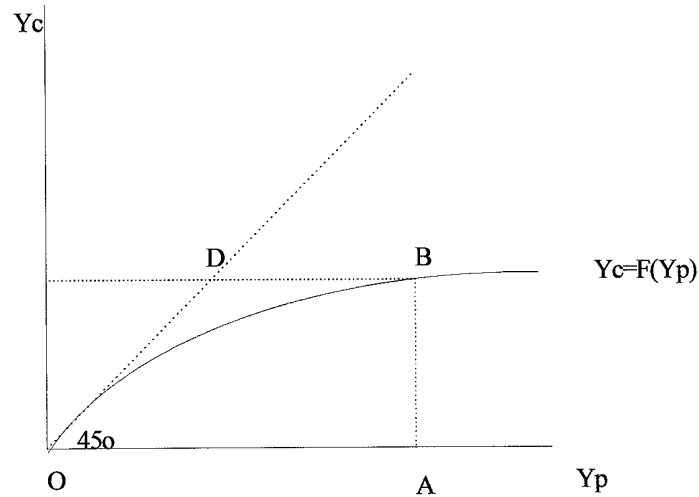
1. Οικονομία που παράγει μόνο ένα προϊόν χωρίς να υπάρχει διαμεσολαβητική δραστηριότητα. Όλες οι μετρήσεις γίνονται σε σχέση με το προϊόν αυτό (στάρι). Υπάρχει ένας παραγωγός και ένας καταναλωτής. Οι δύο φορείς συμπεριφέρονται ως να λειτουργούσαν σε πλαίσιο τέλει ανταγωνισμού. Ο παραγωγός παράγει Y_p . Η ανταλλαγή αφορά τον παραγωγό και τον καταναλωτή, και διεξάγεται κάτω από συνθήκες που απαιτούν την δαπάνη πόρων για την διεκπεραίωση της. Έτσι, για να καταναλώσει Y_c ο καταναλωτής πρέπει να δαπανηθεί κάποια από την παραγόμενη ποσότητα για να καλυφθούν τα κόστη ανταλλαγής. Η συνάρτηση του κόστους ανταλλαγής δίδεται από την σχέση

$$Y_c = F(Y_p)$$

Στο Σχήμα 1, πρέπει να παραχθεί ποσότητα σταριού OA για να είναι δυνατή η κατανάλωση ύψους AB. Το κόστος ανταλλαγής δίδεται από την απόσταση ΔB και είναι ίσο με

$$K = Y_p - Y_c$$

Σχήμα 1

Η κυρτότητα της καμπύλης δεν είναι απαραίτητη. Η κυρτότητα στο σχήμα 1 οφείλεται στην υπόθεση ότι το κόστος ανταλλαγής αυξάνεται περισσότερο από αναλογικά από τον όγκο της οικονομικής δραστηριότητας.

2. Το υπόδειγμα όταν συμπεριλαμβάνεται διαμεσολαβητική δραστηριότητα. Αν υπήρχε κάποιος εξειδικευμένος οργανισμός που να ανέλαμβανε τις διαδικασίες ανταλλαγής, δηλαδή τις διαδικασίες διαμεσολάβησης μεταξύ παραγωγού και καταναλωτού, τότε ο διαμεσολαβητής θα δρούσε έτσι ώστε να μεγιστοποιήσει τα κέρδη του. Αν το μόνο κόστος που υφίσταται είναι το κόστος προμήθειας του σταριού, τότε τα κέρδη του είναι ίσα με

$$\begin{aligned} \text{Max } \pi &= P_c Y_c - P_p Y_p \\ \text{s.t. } Y_c &= F(Y_p) \end{aligned}$$

όπου

π : τα κέρδη του διαμεσολαβητή

P_c : η τιμή μεταπώληση του σταριού (η τιμή που πληρώνει ο καταναλωτής)

P_p : η τιμή με την οποία αγοράζει ο διαμεσολαβητής το σάρι από τον παραγωγό.

Y_c : ο όγκος κατανάλωσης

Y_p : ο όγκος παραγωγής.

αντικαθιστώντας τον περιορισμό στην συνάρτηση κέρδους του διαμεσολαβητή έχουμε

$$\max \pi = P_c F(Y_c) - P_p Y_p$$

η συνθήκη πρώτης τάξης είναι

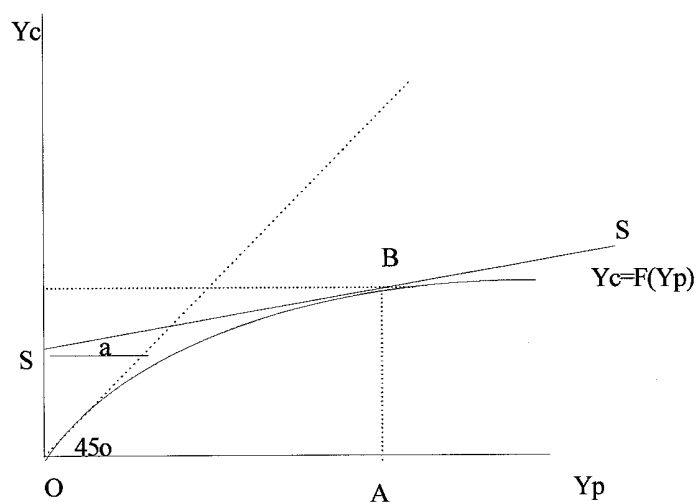
$$\frac{d\pi}{dY_p} = P_c \frac{dY_c}{dY_p} - P_p = 0$$

Που δίνει ως αριστοποιητική συνθήκη

$$\frac{dY_c}{dY_p} = \frac{P_p}{P_c}$$

Η συνθήκη αυτή αποτελεί την κλίση της καμπύλης κόστους ανταλλαγής, που δίδεται από την γραμμή SS στο Σχήμα 2. Οπότε η οικονομία θα λειτουργούσε στο σημείο B.

Σχήμα 2

Έχουμε ότι $P_p/P_c < 1$ αφού εξ υποθέσεως $\frac{dY_c}{dY_p} < 1$, οπότε $P_p < P_c$. Αν δεν ίσχυε η

συνθήκη αυτή, ο διαμεσολαβητής θα αγόραζε το στάρι πιο ακριβά από ότι θα το πουλούσε, δηλαδή θα πραγματοποιούσε ζημία. Τόσο ο διαμεσολαβητής όσο και ο παραγωγός πραγματοποιούν μηδενικά κέρδη αφού τα έσοδα τους καλύπτουν ακριβώς το κόστος τους. Κατά συνέπεια η συμπεριφορά τους είναι αυτή του τέλει ανταγωνισμού.

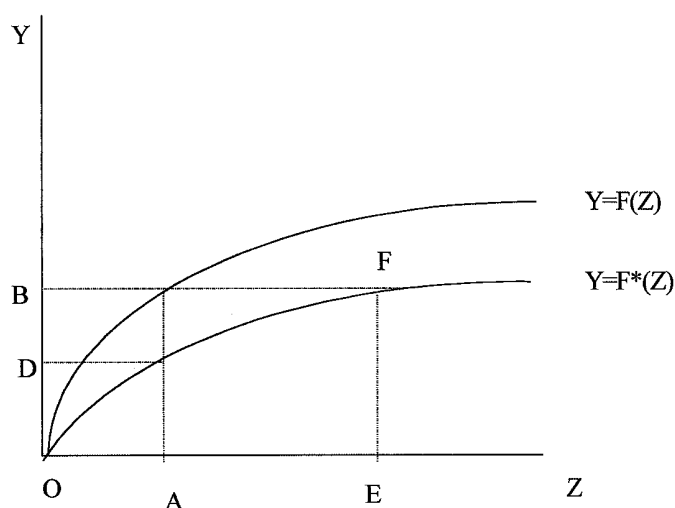
Προσοχή. μεταξύ των άλλων απλουστευτικών υποθέσεων έχουμε κάνει και τις εξής σημαντικές υποθέσεις. Το κόστος ανταλλαγής που αφορά την εσωτερική δομή της επιχείρησης (παραγωγού) και της διαμεσολαβητικής επιχείρησης έχουν μηδενιστεί από την υπόθεση ότι υπάρχει ένας παραγωγός και ένας διαμεσολαβητής. Επίσης το κόστος ανταλλαγής της καταναλωτικής μονάδας έχει μηδενιστεί με την διττή υπόθεση ότι υπάρχει μόνο ένα αγαθό και μόνο ένας καταναλωτής. Αν επρόκειτο για μία οικογένεια και περισσότερα αγαθά, τότε είναι δυνατό να υπάρξει εσωτερικό κόστος ανταλλαγής στην κατανάλωση. Γιατί;

Υπόδειγμα Δεύτερο. Αν οι δραστηριότητες διαμεσολάβησης αποτελούν μέρος των δραστηριοτήτων του παραγωγού, τότε θα πρέπει να αφαιρέσουμε τις δαπάνες που σχετίζονται με το κόστος ανταλλαγής από τη μέγιστη δυνατή παραγωγή της επιχείρησης (ή της οικονομίας, αφού υπάρχει μόνο μία επιχείρηση). Στο σχήμα 3, το Z είναι ο σπόρος σταριού και το Y το στάρι που προκύπτει για κάθε επίπεδο σποράς. Η συνάρτηση παραγωγής είναι $Y=F(Z)$. Μπορούμε να σχηματίσουμε την συνάρτηση καθαρής παραγωγής $Y=F^*(z)$, η οποία υποδεικνύει πόσο στάρι μπορεί να καταναλωθεί για ένα επίπεδο σποράς. Στο Σχήμα 3, η καμπύλη καθαρής παραγωγής θα βρίσκεται, φυσικά, κάτω από την καμπύλη ακαθάριστης παραγωγής. Η διαφορά μεταξύ των δύο καμπυλών για κάθε σημείο του οριζόντιου άξονα, δηλαδή για κάθε σημείο σποράς, αποτελεί το κόστος ανταλλαγής της οικονομίας. Ένας παραγωγός που θέλει να πουλήσει OD μονάδες προϊόντος πρέπει να παράγει OB . Το κόστος ανταλλαγής θα είναι DB . Αντίστοιχα αν θέλει να πουλήσει OB στην αγορά θα πρέπει να σπείρει OE .

Μπορούμε τώρα συγκρίνουμε δύο διαφορετικές οικονομίες οι οποίες έχουν πρόσβαση στην ίδια τεχνολογία, αλλά οι ικανότητες συντονισμού των παραγωγικών διαδικασιών είναι διαφορετικές στη καθεμία. Η οικονομία που έχει μεγαλύτερο

κόστος ανταλλαγής, δηλαδή η οικονομία που δεν είναι σε θέση να συντονίσει τις δραστηριότητες της με το επίπεδο αποτελεσματικότητας της άλλης, θα παράγει το ίδιο Εθνικό Προϊόν αλλά η καθαρή κατανάλωση θα είναι μικρότερη από αυτή της πιο αποτελεσματικής οικονομίας.

Σχήμα 3

Είναι δυνατό να απεικονίσουμε μία ακραία περίπτωση όπου δεν θα υπάρξει καθόλου απόθεμα για κατανάλωση. Ποια είναι αυτή;

Με το υπόδειγμα αυτό βλέπουμε ότι μια αύξηση στην παραγωγικότητα λόγω υιοθέτησης νέας τεχνολογίας μπορεί να αναιρεθεί από κάποιο θεσμό (νόμο) που αυξάνει το κόστος ανταλλαγής αντί να το αφήνει σταθερό ή να το μειώνει. Είναι φανερό λοιπόν ότι η εξέταση της οικονομικής αποτελεσματικότητας των θεσμών, τόσο των κωδικοποιημένων (νόμων) όσο και των εθμικών είναι απαραίτητη για τον σχεδιασμό της οικονομικής ανάπτυξης.

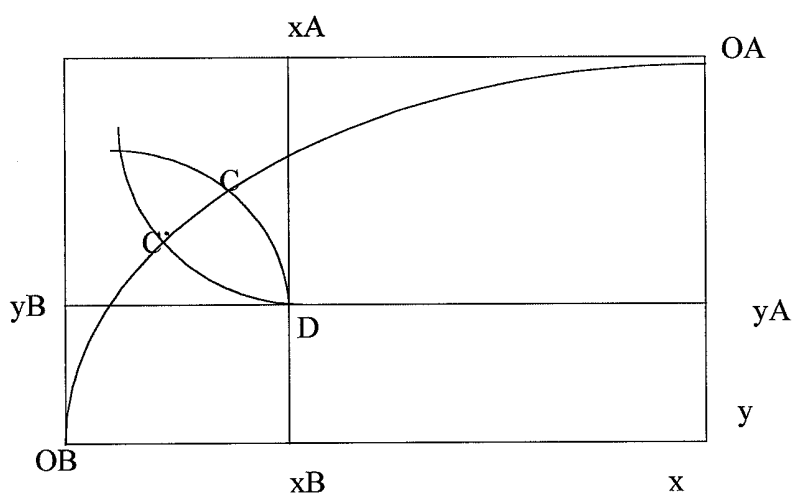
2. Ιδιοκτησιακά Δικαιώματα.

1. Ιδιοκτησία είναι το δικαίωμα κτήσης, χρήσης (π.χ. ενός φυσικού αντικειμένου), αλλαγής της φύσης ή της μορφής του αντικειμένου της ιδιοκτησίας και μεταβίβασης των τριών αυτών δικαιωμάτων ή μέρους αυτών. Το δικαίωμα κτήσης περιγράφει τη νόμιμη κυριότητα ενός αντικειμένου. Το δικαίωμα χρήσης προϋποθέτει την συγκατάβαση του νομίμου ιδιοκτήτη ως προς την χρήση του αντικειμένου αυτού. Εδώ καλύπτεται τόσο η ιδιόχρηση, όσο και όλες οι μορφές εκχώρησης της χρήσης σε άλλο άτομο από τον ιδιοκτήτη, από την χωρίς όρο εκχώρηση μέχρι την εξαιρετικά περιορισμένη εκχώρηση. Το δικαίωμα αλλαγής της φύσης του αντικειμένου προϋποθέτει κι αυτό την συγκατάβαση του νόμιμου κυρίου. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να εκχωρείται με το δικαίωμα χρήσης χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο. Έτσι, όταν συντηρείται μία κατοικία μπορεί να εκχωρηθεί το δικαίωμα π.χ. αλλαγής του χρώματος σε κάποιο εργολάβο από τον ιδιοκτήτη, ή μπορεί αυτό να γίνει από τον ενοικιαστή αν πρώτα έχει συμφωνήσει ο ιδιοκτήτης. Βέβαια μπορεί και ο ιδιοκτήτης να αλλάξει το χρώμα μόνος του. Τέλος η ικανότητα μεταβίβασης των δικαιωμάτων από τον ιδιοκτήτη είναι βασική προϋπόθεση για την διαμόρφωση αγοράς ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων.
2. Ο τρόπος με τον οποίο μία κοινωνία αποδίδει αλλά και ταυτόχρονα περιορίζει τα δικαιώματα αυτά αποτελεί θεσμό. Η ιδιοκτησία μπορεί να είναι ιδιωτική ή κοινωνική. Διαφορετικά πολιτικά συστήματα επιλέγουν τον ένα ή τον άλλο τρόπο απόδοσης των δικαιωμάτων αυτών. Υπήρξαν συστήματα όπου το δικαίωμα κτήσης όλων των υλικών αγαθών περιορίζονταν σε ένα άτομο, το οποίο εκχωρούσε το δικαίωμα χρήσης σε υπηκόους του. Εναλλακτικά το δικαίωμα κτήσης μπορεί να ανήκει στο σύνολο του λαού, ενώ το δικαίωμα χρήσης εκχωρείται σε υποσύνολα αυτού κ.κ. Έτσι, τα ΙΔ βασίζονται σε κανόνες που προσδιορίζουν, και κατά συνέπεια περιορίζουν, την συμπεριφορά των ατόμων σχετικά με την χρήση υλικών (αλλά και άυλων) αντικειμένων. Οι κανόνες αυτοί προσδιορίζουν το ποιος ελέγχει τους πόρους μιας οικονομίας, ποιος ελέγχει την παραγωγική διαδικασία, και μέχρι ποίο σημείο ο έλεγχος (η εφαρμογή των δικαιωμάτων) μπορεί να γίνει χωρίς την επέμβαση τρίτου.

3. Σκοπός της Θεωρίας Ιδιοκτησιακών Δικαιωμάτων είναι να δείξει ότι η κατανομή των δικαιωμάτων αυτών επηρεάζει την χρήση και την αποδοτικότητα των οικονομικών πόρων, καθώς και την διανομή εισοδήματος. Τούτο γίνεται εφικτό με την χρήση των εννοιών του περιορισμένου ορθολογισμού και του κόστους ανταλλαγής. Σε συνθήκες ασύμμετρης πληροφόρησης, ο έλεγχος των δικαιωμάτων όπως αυτά περιγράφονται από τον νόμο, γίνεται δαπανηρός, και κατά συνέπεια ατελής. Δημιουργούνται κίνητρα καταστρατήγησης των δικαιωμάτων αυτών, κατά συνέπεια δαπάνης πόρων για την μονομερή μεταβίβαση μέρους ή ολοκλήρου των δικαιωμάτων από ένα άτομο στο άλλο.
4. Αντίθετα, στη νεοκλασική θεωρία η υπόθεση τέλει πληροφόρησης οδηγεί στην ουδετερότητα της κατανομής των ΙΔ (διανομή του πλούτου) ως προς την αποδοτικότητα. Έτσι, το αν κάποιος είναι ιδιοκτήτης των πόρων ή αν τους ενοικιάζει από τρίτους, είναι αδιάφορο στα πλαίσια του υποδείγματος της γενικής ισορροπίας. Αντικείμενο του υποδείγματος γενικής ισορροπίας είναι ο προσδιορισμός της καμπύλης συμβολαίων, Σχήμα 4. Η καμπύλη αυτή είναι ο τόπος των σημείων που είναι αποτελεσματικά κατά Pareto, δηλαδή εκεί όπου δεν γίνεται να αυξηθεί η ευημερία ενός ατόμου χωρίς να μειωθεί η ευημερία κάποιου άλλου (ΟΑ ΟΒ). Η κατανομή των αρχικών πόρων, που δίνεται από το σημείο προικοδότησης, δεν αντανακλά αναγκαστικά την αρχική κατανομή της ιδιοκτησίας των πόρων. Αν υπάρχουν τέλει αγορές, τότε η αποδοτικότητα των πόρων είτε γίνεται ιδιοχρησία είτε ενοικιάζονται είναι η ίδια, οπότε είναι αδιάφορο αν κάποιος είναι ιδιοκτήτης των πόρων ή αν νοικιάζει πόρους από άλλους. Μεταξύ άλλων στο πλαίσιο αυτό υποτίθεται τέλεια αγορά δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Το σημείο προικοδότησης D δηλώνει τους πόρους που έχει το κάθε άτομο υπό τον έλεγχο του εισερχόμενος στην ανταλλαγή. Εναλλακτικοί συνδυασμοί ελέγχου προσδιορίζουν το τμήμα της καμπύλης συμβολαίων που είναι εφικτή μία αποτελεσματική λύση (CC'). Ακόμη και στο πλαίσιο αυτό η ιδιοκτησία των πόρων προσδιορίζει την κατανομή του πλούτου, χωρίς όμως αυτό να έχει οποιαδήποτε επίπτωση στην αποδοτικότητα των πόρων ή στον τόπο των άριστων συμβάσεων. *Κάτω από αυτές τις ιδεατές συνθήκες οι τιμές, οι οποίες είναι γνωστές χωρίς κόστος σε όλους τους μετέχοντες, ενέχουν το σύνολο της πληροφόρησης που απαιτείται έτσι ώστε οι αποκεντρωμένες αποφάσεις των φορέων*

να οδηγήσουν σ αριστοποιητική λύση. Το σύστημα των τιμών αποτελεί τέλειο συντονιστικό εργαλείο των ενεργειών των φορέων, ή τα κίνητρα που δημιουργούνται στο πλαίσιο αυτό είναι τέλεια εναρμονισμένα με την επίτευξη της μέγιστης δυνατής αποδοτικότητας των πόρων.

Σχήμα 4.

5. Όπως είδαμε στο παράρτημα Β του προηγούμενου τμήματος, αν υπάρχει κόστος ανταλλαγής τότε ένα μέρος από το σύνολο των αρχικών πόρων δεν θα φτάσει την κατανάλωση. Οι πόροι αυτοί θα αναλωθούν κατά την διάρκεια της διεκπεραίωσης της ανταλλαγής. Άρα η όποια ισορροπία δεν θα βρίσκεται πάνω στην γραμμή συμβολαίων. Είναι επιπλέον δυνατό ο τρόπος με τον οποίο ελέγχονται οι πόροι, αν δηλαδή υπάρχει πλήρης (ιδιοχρησία) ή μερική ιδιοκτησία (ενοικίαση), να επηρεάσει τόσο το ύψος, όσο και την επίπτωση του κόστους ανταλλαγής, δηλαδή το ποίος από τους συναλλασσομένους επωμίζεται το κόστος αυτό. Τέλος, αν υπάρχουν προβλήματα ασυμμετρίας στην πληροφόρηση είναι δυνατό η ισορροπία να επιτευχθεί έξω από τον χώρο που περικλείεται από τις δύο αρχικές καμπύλες αδιαφορίας, αν π.χ. ο Β κοροϊδέψει τον Α προσποιούμενος ότι η καμπύλη

αδιαφορίας του δεν περνά από το σημείο προικοδότησης, αλλά από κάποιο σημείο πλησιέστερο προς την καμπύλη του A.

6. Δεδομένης της ύπαρξης κόστους ανταλλαγής και περιορισμένου ορθολογισμού, υπάρχει στο “σύστημα” διάχυτη πληροφόρηση που δεν είναι προσπελάσιμη από ένα μοναδικό στοιχείο του συστήματος, δηλαδή από τις σχετικές τιμές. Αν οι συναλλασσόμενοι διέπονται από περιορισμένο ορθολογισμό, δεν έχουν την δυνατότητα να πάρουν αποφάσεις βασιζόμενοι σε τέλεια πληροφόρηση. Η γνώση αυτή δεν είναι δημόσιο αγαθό, δηλαδή δεν διατίθεται χωρίς κόστος στους συναλλασσόμενους. Κατά συνέπεια η τοπική γνώση είναι ακριβέστερη από την γνώση που έρχεται από πιο μακριά. Κατά κανόνα, ο ιδιοκτήτης έχει καλύτερη γνώση σχετικά με τους πόρους που κατέχει από οποιονδήποτε άλλο, εκτός ενδεχομένως από τον χρήστη των πόρων αυτών. Την ίδια στιγμή η ύπαρξη διάχυτης πληροφόρησης οδηγεί στην ασυμμετρία της πληροφόρησης μεταξύ συναλλασσόμενων. Τούτο οδηγεί τόσο στην δημιουργία εξωτερικοτήτων όσο και στην μείωση ικανότητας ελέγχου των όποιων εξωτερικοτήτων προκύπτουν. Εξωτερικότητα έχουμε όταν η άσκηση των ΙΔ από μέρος ενός ατόμου περιορίζει τα δικαιώματα ενός άλλου, χωρίς η επίδραση αυτή να περάσει μέσα από τις τιμές. Η ασυμμετρία στην πληροφόρηση επιτρέπει π.χ. την καιροσκοπική συμπεριφορά από μέρος ορισμένων συναλλασσομένων, δηλαδή την εκμετάλλευση της προνομιακής γνώσης προς ίδιο όφελος. Έτσι όπου είναι δυνατό η ταύτιση δικαιωμάτων και κινήτρων οδηγεί στην αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, ο ατομικός έλεγχος των πόρων, και η θεσμική υποστήριξη του σχήματος αυτού οδηγεί στην αποτελεσματικότητα. Με τον τρόπο αυτό, η θεμελίωση της ανάγκης ιδιωτικής οικονομίας ταυτόχρονα οδηγεί και στην ανάγκη αποτελεσματικού πλαισίου μέσα στο οποίο οι ιδιωτικές και οι κοινωνικές αντιπαραθέσεις μπορούν να επιλύονται.

7. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες Ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Αυτά

- που αφορούν φυσικά αντικείμενα και κατοχυρώνονται νομοθετικά
- που αφορούν άυλα αντικείμενα όπως πνευματικά δικαιώματα, συμβατικά δικαιώματα κτλ και κατοχυρώνονται νομικά

- που βασίζονται στην παράδοση, έθιμα κτλ και δεν υποστηρίζονται νομικά.

Συχνά η νομική κατοχύρωση δικαιωμάτων πηγάζει από εθμικές προτεραιότητες, και κατά συνέπεια υπάρχει σωρευτική επιβολή. Άλλοτε, η εθμική επιβολή αναπτύσσεται με τρόπο ώστε να συμπληρώνει τους νόμους ιδιαίτερα με σκοπό να καλύψει το κενό που δημιουργείται από την ατελή ικανότητα επιβολής των νόμων (εδώ π.χ. εντάσσεται η έννοια της πρακτικής της αγοράς). Σε κάθε περίπτωση η προσφυγή στον νόμο είναι συχνά η έσχατη επιλογή, αφού ο “συμβιβασμός” μπορεί να είναι φτηνότερη λύση. Ο νόμος (ή τα έθιμα) όμως προσδιορίζει το εύρος της ενδεχόμενης διαπραγμάτευσης και την σχετική ισχύ των συμβαλλομένων.

6. Τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα επί φυσικών αντικειμένων στην πράξη περιορίζονται σε περιπτώσεις όπου είναι δυνατή η αποκλειστική χρήση από τον ιδιοκτήτη του αντικειμένου ιδιοκτησίας ή τουλάχιστον της πλειονότητας των χαρακτηριστικών αυτού. Βασική προϋπόθεση για να ισχύει αυτό είναι ότι το αντικείμενο ιδιοκτησίας μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια και μικρό σχετικά κόστος. Αγαθά που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις αυτές, όπως αγαθά εν αφθονία ή δημόσια αγαθά, δεν υπόκεινται σε ιδιωτικά αλλά σε συλλογικά ιδιοκτησιακά δικαιώματα.

7. Ιδιοκτησιακά δικαιώματα επί άλλων αντικειμένων. Στην περίπτωση αυτή είναι πιο δύσκολο να προσδιοριστεί το αντικείμενο, και κατά συνέπεια η προστασία είναι πιο ακριβή. π.χ. Η αρμονική συνεργασία μιας ομάδας μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη παραγωγικότητα. Το πρόβλημα είναι το πως θα κατανεμηθεί το προϊόν της παραγωγικότητας αυτής μεταξύ των μελών της ομάδας. Δηλαδή, το πως θα κατοχυρωθούν τα δικαιώματα των μελών της ομάδας. Τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας είναι δύσκολο να διατηρηθούν διαχρονικά καθώς είναι δυνατό να εμφανιστούν παραλλαγές του ίδιου προϊόντος που να μη καλύπτονται από την περιγραφή που κατατέθηκε με σκοπό την νομική προστασία των δικαιωμάτων του εφευρέτη. Για τον λόγο αυτό, είναι πιθανό τα δικαιώματα αυτά να περιορίζονται στον χρόνο

8. Μία άλλη ταξινόμηση ιδιοκτησιακά δικαιώματα δίνει τις ακόλουθες δύο κατηγορίες.

- απόλυτα ΙΔ είναι εκείνα που στρέφονται κατά παντός άλλου (από τον ιδιοκτήτη)
- σχετικά ΙΔ είναι εκείνα που στρέφονται κατά συγκεκριμένων ατόμων (π.χ. ως απόρροια κάποιας συμφωνίας)

Τα δικαιώματα που στρέφονται κατά συγκεκριμένων ατόμων αφορούν δικαιώματα που πηγάζουν από την σύναψη συμφωνιών. Έτσι αντανακλούν την ελευθερία του συμβάλλεσθαι, αφού η ανάληψη συμβατικών υποχρεώσεων και κατά συνέπεια η δημιουργία δικαιωμάτων, γίνεται κατόπιν συμφωνίας. Αντίθετα η πρώτη κατηγορία δικαιωμάτων αφορά δικαιώματα των οποίων η δημιουργία δεν πηγάζει από συμφωνία., αλλά από τους θεμελιώδεις κανόνες μιας κοινωνίας. Τα δικαιώματα αυτά αποτελούν την βάση του ελέγχου των πόρων από ιδιώτες.

9. Τα κύρια στοιχεία της ιδιοκτησίας είναι

- το δικαίωμα κτήσης ενός αντικειμένου
- το δικαίωμα χρήσης (ιδιοποίησης της προσόδου ή της ροής υπηρεσιών που προέρχεται από το αντικείμενο ιδιοκτησίας)
- η δυνατότητα διαχείρισης του περιουσιακού στοιχείου, περιλαμβανομένης της δυνατότητας μεταβίβασης των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας σε άλλον.

Όταν και τα τρία στοιχεία συγκεντρώνονται σε ένα άτομο μιλάμε για πλήρη ιδιοκτησία και, σε αντίθετη περίπτωση για μερική ιδιοκτησία. Είναι δυνατό, λοιπόν, να αποποιηθεί κανείς είτε όλα, είτε ένα υποσύνολο των δικαιωμάτων αυτών, π.χ. να εκχωρήσει τα δικαιώματα αυτά σε τρίτο με σκοπό π.χ. την διαχείριση της περιουσίας του. Έτσι, μπορούμε να έχουμε μορφές ιδιοκτησίας με μεγαλύτερη ή μικρότερη ισχύ. Η ισχύς αυτή μπορεί να μεταβάλλεται στον χρόνο.

10. Δύο κατηγορίες κόστους ανταλλαγής είναι σημαντικές όταν μιλάμε για απόλυτα ιδιοκτησιακά δικαιώματα .

- Τα κόστη προσδιορισμού του αντικειμένου ιδιοκτησίας (πάγια κόστη)
- και τα κόστη επιβολής των δικαιωμάτων. (τρέχοντα κόστη)

Οι δύο αυτές κατηγορίες αποτελούν τα κόστη αποκλεισμού τρίτων από την άσκηση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Υπάρχει κάποιος βαθμός υποκατάστασης μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών. Αν ο προσδιορισμός του αντικειμένου δεν είναι επαρκής, τότε το κόστος επιβολής των δικαιωμάτων είναι μεγαλύτερο. π.χ. η ύπαρξη κτηματολογίου παγιώνει τον προσδιορισμό της κτηματικής ιδιοκτησίας, ενώ συγχρόνως επιτρέπει την επιβολή μέσα από το δημόσιο αγαθό «δικαιοσύνη». Η έλλειψη κτηματολογίου αφήνει τον προσδιορισμό των ορίων σε ιδιωτικά κόστη κατά συνέπεια σε συνεχή δυννητική «αναδιαπραγμάτευση». Σε αυτή την περίπτωση τα τρέχοντα κόστη είναι ψηλότερα λόγω έλλειψης «κοινωνικού κεφαλαίου».

11. Όταν υπάρχει επαρκής προσδιορισμός του αντικειμένου ιδιοκτησίας επιτυγχάνεται βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων και διατήρηση της αξίας του πλούτου. Ο προσδιορισμός του αντικειμένου επιτρέπει την αξιολόγηση του με τον ελάχιστο βαθμό αβεβαιότητας. π.χ. Στην περίπτωση ευρεσιτεχνίας, ο εφευρέτης μπορεί να κατοχυρώσει το δικαίωμα στην αποκλειστική εκμετάλλευση της, καταθέτοντας λεπτομερή περιγραφή του αντικειμένου. Έτσι το νέο προϊόν μπορεί να γίνει αντικείμενο ανταλλαγής και η αξία του μπορεί να υπολογιστεί, αφού κανείς άλλος δεν μπορεί να εμπορευτεί το νέο προϊόν χωρίς την άδεια του εφευρέτη. Αν η περιγραφή είναι ελλιπής τότε διευκολύνεται η εμφάνιση «μαϊμούδων» που μειώνουν την αξία του αγαθού, ενδεχομένως στο βαθμό που ο εφευρέτης δεν μπορεί να αποσβέσει τα κόστη εφεύρεσης. Αν το νομοθετικό πλαίσιο είναι τέτοιο που να ευνοεί την αντιγραφή καινοτόμων προϊόντων, είναι φανερό ότι ο ρυθμός εισαγωγής καινοτομιών θα μειωθεί, με αποτέλεσμα την επιβάρυνση της αύξησης της παραγωγικότητας. Αυτό είναι ένα παράδειγμα όπου η ατελής θεσμική προστασία επηρεάζει την αποτελεσματικότητα χρήσης των πόρων

12. Η ευκρινής κατανομή των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων μεταξύ διαφορετικών ατόμων δεν είναι πάντα εφικτή και, οδηγεί στην εμφάνιση εξωτερικοτήτων. Η ύπαρξη εξωτερικοτήτων σημαίνει ότι ο προσδιορισμός του αντικειμένου

ιδιοκτησίας είναι ελλιπής. Η εσωτερικοποίηση εξωτερικότητων μπορεί να γίνει με την υιοθέτηση κανόνων που περιγράφουν τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα. Αυτή η διαδικασία περιορίζεται από την ικανότητα περιγραφής του αντικειμένου και την ικανότητα επιβολής των κανόνων.

13. Εξωτερικότητα υπάρχει όταν οι ενέργειες ενός φορέα επηρεάζουν τις αποφάσεις στην κατανάλωση ή στην παραγωγή άλλου. Υπάρχουν εξωτερικές επιδράσεις που περνάν από την αγορά (τις τιμές) και άλλες που δεν περνάν από την αγορά. Οι πρώτες αντιμετωπίζονται από την λειτουργία του συστήματος τιμών. Στο μέτρο που οι τιμές αντανakλούν τις τρέχουσες συνθήκες στενότητας, οι εξωτερικότητες αυτές δεν στρεβλώνουν τα κίνητρα αποτελεσματικής χρήσης των πόρων. Οι εξωτερικότητες που ανήκουν στην δεύτερη κατηγορία είναι αυτές που μας ενδιαφέρουν, διότι ακριβώς στρεβλώνουν τα κίνητρα αποτελεσματικής χρήσης των πόρων.

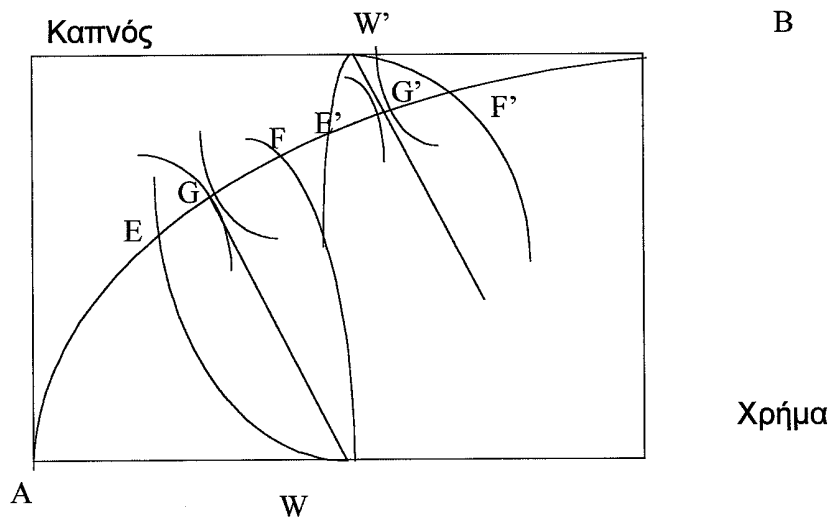
14. Η δημιουργία επαρκών ΙΔ για τις εξωτερικότητες επιτρέπει την δημιουργία αγορών μέσα από την οποία εσωτερικοποιούνται οι εξωτερικότητες. (όπου αυτό είναι δυνατό).

15. Το θεώρημα του Coase. Έστω δύο φοιτητές που μοιράζονται ένα δωμάτιο στη φοιτητική εστία. Ο ένας καπνίζει, έστω ο Β, ενώ άλλος όχι, έστω ο Α. Η πρώτη περίπτωση που εξετάζεται είναι όταν ο κανονισμός της εστίας απαγορεύει το κάπνισμα στα δωμάτια. Δηλαδή, ο κανόνας που ισχύει δημιουργεί ένα δικαίωμα για τον Α. Έστω ότι οι δύο φοιτητές έχουν από 1000 δρχ ο καθένας. Είναι δυνατό ο δικαιούχος να προτείνει στον Β να του πουλήσει μέρος του δικαιώματος του, επιτρέποντας του να καπνίσει τόσο όσο ο καπνός να μην ενοχλεί τον Α. Στο Σχήμα 5, αρχικά οι προτιμήσεις των δύο συναλλασσόμενων απεικονίζονται από καμπύλες αδιαφορίας που ξεκινούν (τέμνονται) στο κάτω οριζόντιο άξονα στο σημείο W. Το σημείο προικοδότησης απεικονίζει το γεγονός ότι στην αρχική κατάσταση κάθε φοιτητής έχει 1000 δρχ, ενώ απαγορεύεται η δημιουργία καπνού στο δωμάτιο (καπνός = 0). Με τον τρόπο αυτό το εφικτό σύνολο συμβολαίων είναι το τμήμα EF. Δηλαδή είναι δυνατό να αυξηθεί η ευημερία και των δύο αν ανταλλάξουν ένα μέρος του δικαιώματος για απόλυτα καθαρό αέρα με χρήματα.

Με τον τρόπο αυτό η επιβολή ενός κανόνα δημιουργεί δικαιώματα ιδιοκτησίας, και κατ' επέκταση επιτρέπει την δημιουργία αγοράς των δικαιωμάτων αυτών. Από την στιγμή που γίνεται δυνατή ανταλλαγή, γίνεται δυνατή και η προσαρμογή των αρχικών πόρων με τρόπο την αύξηση της ευημερίας και για τους δύο φορείς. Καταλήγουμε, λοιπόν, σε ένα αποτελεσματικό κατά Pareto σημείο.

Είναι δυνατό βέβαια να υπάρχει κανόνας που να επιτρέπει το κάπνισμα. Τότε η αρχική θέση είναι το W' , και ο μη καπνιστής πρέπει να αγοράσει καθαρό αέρα από τον καπνιστή. Με τον τρόπο αυτό ο Coase ήθελε να ξεχωρίσει την διαδικασία επιβολής των νόμων από την διαδικασία εκπόνησης των. Το πρόβλημα είναι ότι αν υπάρχει δυσκολία στην μέτρηση του δικαιώματος, τότε δημιουργούνται κόστη ανταλλαγής και η επιτυχία του αρίστου σημείου δεν είναι εφικτή.

Σχήμα 5

16. Το πρόβλημα της κοινής (κοινωνικής) ιδιοκτησίας. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου δεν είναι δυνατή η επιβολή ατομικών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Οι λόγοι μπορεί να είναι αντικειμενικοί, όπως αυτοί που προκύπτουν από την διαχείριση του αέρα στις πόλεις, ή να οφείλονται σε παραδόσεις κτλ. Μία τέτοια περίπτωση είναι αυτή της κοινής ιδιοκτησίας βοσκοτόπων. Το πρόβλημα που τίθεται είναι αυτό της διαχείρισης

των βοσκοτόπων αυτών. Το πρόβλημα είναι : αν θέλαμε να μεγιστοποιήσουμε την ευημερία του χωριού στο οποίο ανήκει ένας βοσκότοπος σε πόσα πρόβατα θα έπρεπε να επιτραπεί η βοσκή; Έστω, ότι το κάθε πρόβατο κοστίζει a δρχ, ενώ η ποσότητα γάλατος που παράγει κάθε πρόβατο εξαρτάται από το πόσα άλλα πρόβατα βοσκούν στο ίδιο χωράφι, δηλαδή υπάρχει μία εξωτερικότητα στην παραγωγή. Η συνολική αξία του γάλατος ενός προβάτου κατά την διάρκεια της ζωής του είναι $f(c)$ όταν βοσκούν c πρόβατα στον βοσκότοπο. Η μεγιστοποίηση της ευημερίας του χωριού σημαίνει

$$\max_c f(c) - ac$$

οπότε

$$f'(c^*) = a$$

Η λύση αυτή απαιτεί την κεντρική διαχείριση του βοσκότοπου, με εντολή την μεγιστοποίηση της ευημερίας του συνόλου των πολιτών του χωριού, δηλαδή, την αποτελεσματική διαχείριση του κοινού κεφαλαίου. Βέβαια εδώ δεν έχουμε περιλάβει στην ανάλυση πιθανά κόστη ανταλλαγής που προκύπτουν στην περίπτωση εκχώρησης της διαχείρισης του κοινού περιουσιακού στοιχείου σε κεντρικό φορέα αποφάσεων.

Αν επιτρεπόταν σε κάθε πολίτη να κάνει χρήση του κοινού βοσκότοπου, τότε ο καθένας θα έφερνε τόσα πρόβατα έως ότου η μέση απόδοση του οριακού προβάτου να ήταν ίση με την τιμή αγοράς του προβάτου. Δηλαδή, η παραγωγή φτάνει το σημείο όπου τα κέρδη μηδενίζονται. Το αριστοποιητικό σημείο προσδιορίζεται από

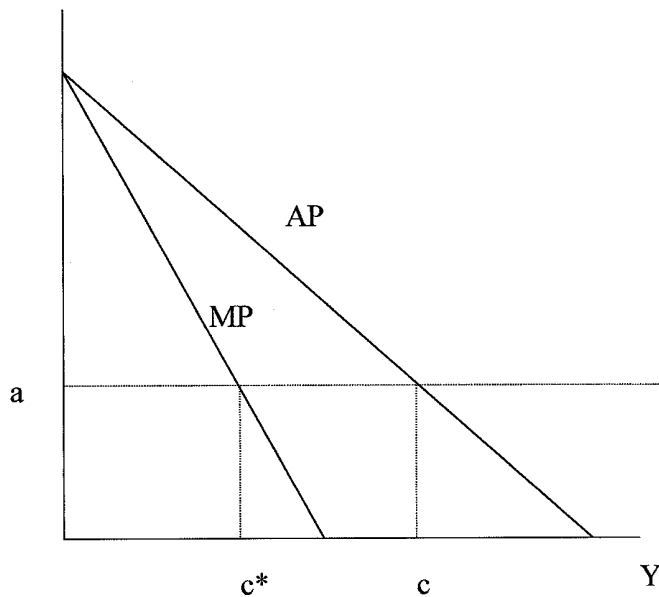
$$\frac{f(c)}{c} - a = 0.$$

Η έλλειψη συντονισμού των αποκεντρωμένων αποφάσεων όταν υπάρχει κάποια εξωτερικότητα οδηγεί στην μη αποτελεσματική χρήση των πόρων. Το φαινόμενο αυτό είναι κοινό στην διαχείριση των δημόσιων φυσικών πόρων και οδηγεί σε

φαινόμενα όπως την καταστροφή δασών, υπερβολική αλιεία, μόλυνση του περιβάλλοντος κτλ.

Στο Σχήμα 6, ο κάθετος άξονας μετρά το μέσο και το οριακό προϊόν, ενώ ο οριζόντιος τον αριθμό των προβάτων που βόσκουν στον κοινό χώρο. Η καμπύλη AP περιγράφει την εξέλιξη του μέσου προϊόντος, ενώ η MP του οριακού προϊόντος όσο αυξάνεται η βοσκή. Το σημείο c^* αντιστοιχεί στο αριστοποιητικό σημείο όταν υπάρχει κεντρική διαχείριση του βοσκότοπου ενώ το c αντιστοιχεί στην περίπτωση αποκεντρωμένων αποφάσεων. Είναι καθαρή η υπερεκμετάλλευση του βοσκότοπου.

Σχήμα 6

Αν περικλείαμε το κόστος ανταλλαγής που αντιστοιχεί στην εκχώρηση της διαχείρισης του κοινού τόπου, και το κόστος αυτό είναι αρκετά ψηλό ώστε να εξανεμίσει το όφελος που προκύπτει από την λύση αυτή, τότε η αποκεντρωμένη λήψη αποφάσεων μπορεί να είναι η κοινωνικά συμφέρουσα λύση. Η περίπτωση αυτή μπορεί να αντιστοιχεί π.χ. στη διαχείριση των διεθνών δημοσίων αγαθών.

3. Σχετικά Ιδιοκτησιακά Δικαιώματα.

(Συμβατικές Υποχρεώσεις)

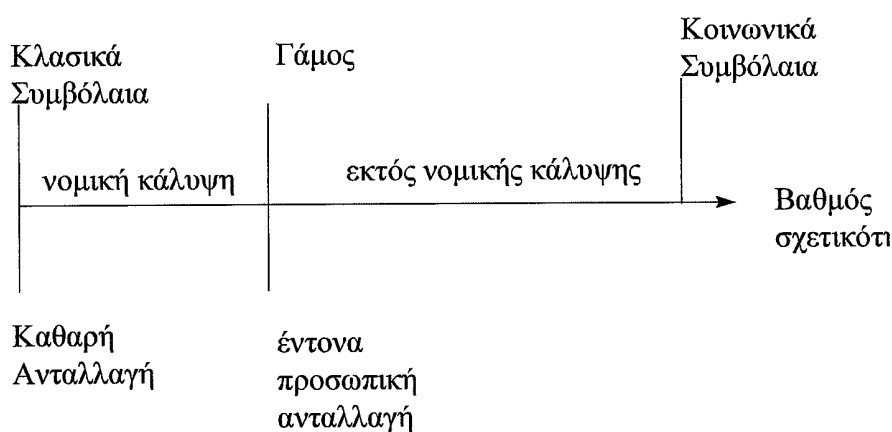
1. Τα σχετικά ιδιοκτησιακά δικαιώματα αφορούν συγκεκριμένα πρόσωπα ή ομάδες προσώπων. Αντίθετα με τα απόλυτα ιδιοκτησιακά δικαιώματα, που κατοχυρώνουν δικαιώματα ενάντια σε οποιοδήποτε τρίτο, τα σχετικά δικαιώματα πηγάζουν από σχέσεις μεταξύ ατόμων. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες τέτοιων δικαιωμάτων.

- Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από την σύναψη επίσημου συμβολαίου. Οι υποχρεώσεις αυτές είναι δεσμευτικές ενώπιον του νόμου. Η ανάληψη των υποχρεώσεων αυτών είναι εθελοντική, με την έννοια ότι, κατ' αρχή, οι συμβαλλόμενοι έχουν πάντα την επιλογή να μην υπογράψουν την σύμβαση.
- Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από ηθική δέσμευση, φιλία, καλή πίστη κτλ. Οι υποχρεώσεις αυτές δεν είναι δεσμευτικές ενώπιον του νόμου. Η ανάληψη και αυτών των υποχρεώσεων αυτών είναι εθελοντική
- Τέλος υπάρχουν οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τον νόμο, και δεν είναι απόρροια συμβολαίου, π.χ. ως συνέπεια ενέργειας που προκάλεσε ζημιά σε τρίτο. Αυτός που υφίσταται τέτοια ζημιά αποκτά δικαίωμα έναντι αυτού που προξένησε την ζημιά. Οι υποχρεώσεις αυτές δεν είναι εθελοντικές, τουλάχιστον για αυτόν που υφίσταται την ζημιά..

Στο Σχήμα 7 όσο περισσότερο έντονα εμπλέκονται τα χαρακτηριστικά των συναλλασσομένων σε μία συμφωνία (συμβόλαιο) τόσο δυσκολότερο είναι η νομική κάλυψη της. Έτσι, για τυποποιημένες ανταλλαγές η νομική κάλυψη είναι συνήθως πολύ εύκολη. Για την ακρίβεια η εύκολη, ή η φτηνή νομική κάλυψη είναι ένα από τα στοιχεία που επιτρέπουν την τυποποίηση των ανταλλαγών αυτών. Όσο οι ανταλλαγές αποκτούν ιδιαιτερότητα τόσο δυσκολότερη η νομική κάλυψη. Σε περίπτωση που χρειαστεί η προσφυγή στη δικαιοσύνη για την ερμηνεία των όρων του συμβολαίου, όσο πιο έντονες οι ιδιαιτερότητες του αντικειμένου τόσο δυσκολότερη η διαδικασία αυτή. Τέλος υπάρχουν ανταλλαγές που δεν καλύπτονται από τον νόμο αλλά από

έθιμα κτλ. Οι ανταλλαγές αυτές αφορούν συχνά πολυπληθείς ομάδες, όπως κράτη κτλ. (υπάρχει μεν διεθνές δίκαιο αλλά δύσκολα εφαρμόζεται).

Σχήμα 7

2. Τα σχετικά ιδιοκτησιακά δικαιώματα πηγάζουν από συμφωνίες που είναι απόρροια διαπραγμάτευσης. Το κύριο πρόβλημα που χαρακτηρίζει την κατοχύρωση των σχετικών ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων είναι η δυνατότητα εμφάνισης καιροσκοπικής συμπεριφοράς από κάποιον από τους συμβαλλόμενους. Τα σχετικά ιδιοκτησιακά δικαιώματα προϋποθέτουν τουλάχιστον δύο μέρη στην συμφωνία, το κάθε ένα από τα μέρη έχει απαιτήσεις και υποχρεώσεις απέναντι στο άλλο. Ο προσεταιρισμός ολοκλήρου ή μέρους του οφέλους που γεννάται από την ανταλλαγή και προορίζεται βάση της συμφωνίας για τον ένα συμβαλλόμενο από τον άλλο, δηλαδή, η αθέτηση της υποχρέωσης ευκαιρίας δοθείσης από τον ένα εκ των μερών στην συμφωνία, αποκαλείται καιροσκοπική συμπεριφορά. Είναι δυνατό η πρόθεση αθέτησης να υπάρχει εξ αρχής ή να γεννηθεί αν προκύψουν κατάλληλες συνθήκες. Δηλαδή, το πρόβλημα μπορεί να εμφανιστεί κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων, όταν π.χ. σκόπιμα στρεβλώνεται η πληροφόρηση που παρέχει ένα άτομο με σκοπό να αποκτήσει μελλοντικό πλεονέκτημα έναντι του εταίρου του, ή μετά την συμφωνία, όπου η δυσκολία

αμοιβαίου ελέγχου των πράξεων των αντισυμβαλλομένων μπορεί να δίνει κίνητρα αθέτησης των όρων της συμφωνίας. Και στις δύο περιπτώσεις αυτό που έχει σημασία είναι ότι είναι συμπεριφορά εκ προθέσεως από μέρος τουλάχιστον ενός των συμβαλλομένων να αποκομίσει οφέλη πέρα από το μερίδιο που έχει συμφωνηθεί..

Η καιροσκοπική συμπεριφορά παίζει τον ίδιο ρόλο με τις εξωτερικότητες στα πλαίσια των απολύτων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, αφού οδηγεί σε ασάφεια ως προς την κατανομή των οφελών από μία ανταλλαγή, αλλά ίσως και ακόμη στον περιορισμό του συνολικού οφέλους από την ανταλλαγή.

3. Η προστασία από καιροσκοπική συμπεριφορά γίνεται σε δύο επίπεδα

- το συλλογικό, όπου γίνεται ο σχεδιασμός και η υιοθέτηση των θεσμών. Είναι φανερό ότι στο επίπεδο αυτό απαιτείται η συμμετοχή των ατόμων στις συλλογικές διαδικασίες για την προώθηση θεσμών που καλύπτουν τις ανάγκες των αλλά και για την προστασία των θεσμών αυτών.
- το ατομικό, που συνίσταται στη χρήση του θεσμικού πλαισίου από τους φορείς αποφάσεων. Στο επίπεδο αυτό είναι δυνατή η δαπάνη πόρων για ενέργειες που συμπληρώνουν την θεσμική λειτουργία, ειδικά όταν η χρήση των θεσμών συνεπάγεται κόστος και η ατομική φύλαξη των δικαιωμάτων είναι πιο φτηνή. Έτσι, η χρήση των δικαστηρίων γίνεται σε έσχατη περίπτωση, αφού όλες οι άλλες δυνατότητες συμβιβασμού έχουν εξαντληθεί. Σε ακραίες περιπτώσεις η ατομική φύλαξη των δικαιωμάτων μπορεί να υποκαταστήσει την θεσμική λειτουργία.

4. Η ύπαρξη περιορισμένου ορθολογισμού επιτρέπει την εμφάνιση ασυμμετρίας στην πληροφόρηση μεταξύ των συμβαλλομένων. Η ασυμμετρία αυτή αυξάνει την αβεβαιότητα που ενέχεται στην προστασία των δικαιωμάτων αφού είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ο χρόνος εμφάνισης καιροσκοπικής συμπεριφοράς. Ο περιορισμένος ορθολογισμός είναι η αιτία εμφάνισης του κόστους ανταλλαγής που όπως είδαμε μπορεί να κατανεμηθεί σε

- Πάγια κόστη ανταλλαγής. Τα κόστη αυτά εμπίπτουν σε δύο κατηγορίες
 - Τα συλλογικά κόστη, που αφορούν την εκπόνηση του ρυθμιστικού πλαισίου, εκπόνηση νόμων κτλ.
 - Τα ιδιωτικά κόστη που συνίστανται στην διαμόρφωση συμφωνιών ή συμβολαίων βάσει των οποίων εκτελείται η ανταλλακτική πράξη. Μία σημαντική πηγή κόστους στο επίπεδο αυτό είναι η ανάγκη αποτύπωσης των συμφωνιών με τρόπο που να αναγνωρίζεται από τον νόμο, έτσι ώστε να γίνεται δυνατή η δικαστική αρωγή στην επιβολή των συμφωνιών αν παραστεί ανάγκη.
- Τα τρέχοντα κόστη ανταλλαγής. Τα κόστη αυτά αφορούν την εκτέλεση των συμφωνιών. Δηλαδή τον έλεγχο και την επιβολή των όσων έχουν συμφωνηθεί.
- Είναι φανερό ότι το τα πάγια και τα τρέχοντα κόστη μπορεί να είναι υποκατάστατα, όπως και τα πάγια συλλογικά με τα πάγια ιδιωτικά. Ο βαθμός υποκατάστασης θα εξαρτηθεί εν μέρει από το ποσοστό που κατέχει το κόστος ανταλλαγής επί του συνολικού κόστους στο κάθε τύπο δαπανών. Έτσι, αν η χρήση του δημοσίου αγαθού «δικαιοσύνη» συνεπάγεται μεγάλο κόστος ανταλλαγής, τότε θα μειωθεί η χρήση ή η κατανάλωση του. Το αγαθό αυτό θα υποκατασταθεί σε μεγαλύτερο βαθμό από ιδιωτικές δαπάνες επιβολής της συμφωνίας. Το κόστος ανταλλαγής στην περίπτωση αυτή περικλείει όλα τα κόστη που δεν εμφανίζονται στο δημόσιο λογιστικό, όπως η αβεβαιότητα ως προς την απόφαση, το κόστος της διαφθοράς, ο χρόνος εκδίκασης κτλ.

5. Η αποφυγή καιροσκοπικής συμπεριφοράς μετά την σύναψη της συμφωνίας εξαρτάται από την μορφή της συμφωνίας και των κινήτρων που δημιουργούνται από αυτή. Σύστημα διακυβέρνησης αποκαλείται το πλαίσιο των κινήτρων που δημιουργούνται από μία συμφωνία με σκοπό την αποτελεσματική ολοκλήρωση της. Το πλέγμα των κινήτρων πρέπει να καλύπτει τόσο τις συνθήκες που είναι

δυνατό να προβλεφτούν εξ αρχής, αλλά επίσης να αντιμετωπίζει γεγονότα που δεν ήταν δυνατό να προβλεφτούν στην αρχή μίας σχέσης. Τα μη προβλέψιμα γεγονότα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τρόπο ώστε να είναι δυνατή η επίτευξη επαναδιαπραγμάτευσης (επαναπροσδιορισμού) της αρχικής συμφωνίας εν όψη της νέας πληροφόρησης που γεννάται κατά την διάρκεια της σχέσης. Στο μέτρο που η νέα πληροφόρηση απειλή την διακοπή της ανταλλαγής, σκοπός είναι η διάσωση των όποιων οφελών μπορεί να προκύψουν από την ολοκλήρωση της σχέσης. Η προετοιμασία συμβολαίων και η συμφωνία μορφοποιούν συγκεκριμένο σύστημα διακυβέρνησης μέσα στο οποίο θα γίνει η διεκπεραίωση της ανταλλαγής. Υπάρχουν δύο γενικές κατηγορίες κινήτρων.

- τα κίνητρα απόδοσης, ή τα κίνητρα της αγοράς. Ο ανταγωνισμός προσφέρει εναλλακτικές επιλογές στη περίπτωση αθέτησης της συμφωνίας από ένα εκ των συμβαλλομένων. Αυτό σημαίνει ότι το κόστος αλλαγής του εταίρου στην συμφωνία είναι μικρό.
- τα κίνητρα ελέγχου ή τα κίνητρα της ιεραρχίας. Η διαμόρφωση μακρόχρονης σχέσης, δηλαδή το μεγάλο κόστος διακοπής της σχέσης από μέρος ενός των συμβαλλόμενων προσφέρει εγγύηση για την ολοκλήρωση της σχέσης. Τα κίνητρα εδώ είναι λιγότερο ισχυρά ως προς την απόδοση.

Στα πλαίσια της νεοκλασικής θεωρίας όπου τα κόστη ανταλλαγής είναι μηδενικά, είτε ένα συμβόλαιο “τρέξει” κάτω από τον θεσμό της αγοράς είτε κάτω από το θεσμό της επιχείρησης (Ιεραρχία) είναι αδιάφορο. Όταν υπάρχει κόστος ανταλλαγής, θα επιλεγεί το σχήμα διακυβέρνησης που έχει το μικρότερο κόστος. Το σχήμα αυτό θα αποτελέσει ένα μίγμα κινήτρων ελέγχου και αποδοτικότητας. Ένας στόχος του σχήματος αυτού θα είναι να περιορίσει την καιροσκοπική συμπεριφορά στο μέγιστο, με το μικρότερο δυνατό κόστος. Η δομή διακυβέρνησης έχει προληπτικό και επαναδιαπραγματευτικό σκέλος, και μπορεί να προβλέπει και μηχανισμό διαιτησίας και επιβολής των αποφάσεων της διαιτησίας.

6. Το οικονομικό σύστημα της ελεύθερης αγοράς είναι και αυτό ένα σύστημα διακυβέρνησης. (σύστημα διακυβέρνησης συστημάτων διακυβέρνησης, δηλαδή παρέχει κίνητρα για την διαμόρφωση με χαμηλό κόστος μηχανισμών

διακυβέρνησης των επιμέρους ανταλλαγών.) Η αρχή της ιδιωτικής ιδιοκτησίας μαζί με τις αρχές της ελευθερίας του συμβάλλεσθαι και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις συμβάσεις είναι ο πυρήνας μίας οικονομίας που βασίζεται στην ελεύθερη αγορά.

6.1 Ελευθερία Συμβάλλεσθαι. Αποτελεί κίνητρο αποδοτικότητας και περιλαμβάνει τα δικαιώματα

- συμφωνίας ή διαφωνίας με οποιοδήποτε συγκεκριμένο συμβόλαιο
 - επιλογής των αντισυμβαλλομένων από τον συμβαλλόμενο
 - προσδιορισμού του περιεχομένου του συμβολαίου
 - προσδιορισμό της μορφής του συμβολαίου (επίσημη, άτυπη κτλ)
- Τα δικαιώματα αυτά προασπίζονται την ελευθερία των επιλογών του ατόμου. Η ελευθερία αυτή περιορίζεται στις συμφωνίες που δεν προκαλούν ζημία σε τρίτους και που δεν στοχεύουν στην καταστρατήγηση του νόμου. Οι περιορισμοί αυτοί αποτελούν κίνητρα ελέγχου, αφού η παράβαση των κανόνων που καλύπτουν σημαίνει την σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό διακοπή της σχέσης του κοινωνικού συνόλου με τον παραβάτη. Η ελευθερία αυτή συμβάλει στην αποτελεσματική χρήση των πόρων αφού επιτρέπει την πώληση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας ή μέρους αυτών, με το ελάχιστο κόστος ανταλλαγής.

6.2 Τα συμβόλαια που ενδιαφέρουν τους οικονομολόγους είναι διμερή συμβόλαια, όπου επιτυγχάνεται ανταλλαγή υποχρεώσεων που θεωρούνται κατά κάποια έννοια ισοδύναμες. Δηλαδή, αντικείμενο είναι η αποτελεσματική κατανομή των πόρων στην κατανάλωση και την παραγωγή μέσα από διμερείς διαπραγματεύσεις. Έτσι, αξιοποιείται η τοπική πληροφόρηση που δεν είναι προσπελάσιμη στο κεντρικό επίπεδο. Επιπλέον είναι δυνατή η μεταβίβαση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας επί των πόρων από μη αποτελεσματικούς διαχειριστές σε πιο αποτελεσματικούς μέσα από την αγορά. Ο πιο αποτελεσματικός διαχειριστής θα είναι διατεθειμένος να προσφέρει περισσότερα από ό,τι θα κέρδιζε ο μη αποτελεσματικός κρατώντας τα ΙΔ και πάλι να έχει κέρδος.

7 Η ανταλλαγή μπορεί να είναι στιγμιαία ή μπορεί οι υποχρεώσεις να εκτελεσθούν με κάποια χρονική υστέρηση από τη σύναψη του συμβολαίου. Επιπλέον είναι δυνατό οι δύο πλευρές να εκτελέσουν τις υποχρεώσεις τους σε διαφορετική χρονική στιγμή, δηλαδή να προηγηθεί η εκτέλεση μέρους των υποχρεώσεων του ενός και να ακολουθήσει η εκτέλεση των υποχρεώσεων του δεύτερου. Στην περίπτωση που υπάρχει χρονική υστέρηση και ενδεχομένως ασυμμετρία στην εκτέλεση του συμβολαίου κάτω από συνθήκες κόστους ανταλλαγής σημαντικό στοιχείο στον σχεδιασμό του μηχανισμού διακυβέρνησης είναι η αποφυγή καταστάσεων ομηρίας. Ομηρία έχουμε όταν ο ένας εκ των συμβαλλόμενων αποκτά ισχυρό πλεονέκτημα έναντι του άλλου, με αποτέλεσμα να επιβάλλει μονομερή αναθεώρηση της συμφωνίας υπαγορεύοντας τους νέους όρους. Η ομηρία προκύπτει από

- τη μη συμμετρική πληροφόρηση μεταξύ των συμβαλλομένων
- την ιδιαιτερότητα των επενδύσεων (Ενεργητικών) που απαιτούνται για την εκτέλεση της συμφωνίας.

7.1 Η ιδιαιτερότητα των επενδύσεων αφορά δαπάνες που έξω από την συμβατική σχέση δεν έχουν αξία ή χάνουν μεγάλο μέρος της αξίας των.

- ιδιαιτερότητα της τοποθεσίας. Οι συμβαλλόμενοι είναι γεωγραφικά γείτονες, με σκοπό την μείωση του μεταφορικού κόστους, του κόστους συντονισμού κτλ.
- ιδιαιτερότητα μηχανημάτων κτιρίων κτλ. ο ένας ή και οι δύο συμβαλλόμενοι επενδύουν σε μηχανήματα, κτίρια, κτλ. που είναι ειδικά σχεδιασμένα για την εκτέλεση της συμφωνίας και τα οποία δεν ταιριάζουν απόλυτα σε οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα.
- ιδιαιτερότητα σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Επένδυση σε οργάνωση, εκπαίδευση κτλ που εξυπηρετούν αποκλειστικά μία ανταλλαγή. Αφορά μεταξύ άλλων, σε μεγάλο βαθμό την οργάνωση της βασικής έρευνας.

- Επενδύσεις που γίνονται με σκοπό τη εξυπηρέτηση ζήτησης ενός πελάτου.
 Αν το συμβόλαιο δεν εκτελεστεί τελικά ο ένας των συμβαλλομένων μένει με σημαντική παραγωγική δυνατότητα που μπορεί να μείνει ανεκμετάλλευτη.

Αν η ανταλλαγή απαιτεί την δαπάνη σε ενεργητικά που είναι ιδιαίτερα στην σχέση να γίνει από τον ένα συμβαλλόμενο, ενώ οι υποχρεώσεις του άλλου θα ακολουθήσουν χρονικά, τότε ο πρώτος θα βρεθεί σε κατάσταση δυνητικής ομηρίας. Μία λύση είναι να δοθούν κίνητρα ελέγχου, δηλαδή, η ιδιοκτησία των ιδιαίτερων ενεργητικών να γίνει συμμετρική, π.χ. δημιουργώντας μία κοινή εταιρεία όπου όλοι οι μετέχοντες μοιράζονται τις δαπάνες επένδυσης.

Στο Σχήμα 8 γίνεται μία ταξινόμηση των μηχανισμών διακυβέρνησης ανάλογα με την ιδιαιτερότητα των ενεργητικών και την συχνότητα των ανταλλαγών που αυτά πρόκειται να καλύψουν.

Σχήμα 8

		Χαρακτηριστικά Επενδύσεων		
		χωρίς Ιδιαιτερότητα	Μικτά	Με Ιδιαιτερότητα
Συχνότητα	Αραιοή	Αγοραία Διακυβέρνηση	Τριμερής Διακυβέρνηση	
	Πυκνή		Διμερής Διακυβέρνηση	Ενιαία Διακυβέρνηση

Αν η ιδιαιτερότητα είναι χαμηλή τότε είναι δυνατή η αλλαγή των εταίρων στην ανταλλαγή χωρίς κόστος. στην περίπτωση αυτή η απειλή αντικατάστασης του εταίρου παρέχει ισχυρό κίνητρο απόδοσης. Το αντίθετο συμβαίνει όταν υπάρχει υψηλή ιδιαιτερότητα ενεργητικών που υποστηρίζουν πυκνές ανταλλακτικές πράξεις. Η

πίεση της εξυπηρέτησης της ζήτησης οδηγεί σε ομηρία η οποία μπορεί να αποφευχθεί αν δημιουργηθεί ενιαία (ιεραρχική) δομή ιδιοκτησίας των ενεργητικών αυτών.

8. Παραδείγματα Συμφωνιών.

8.1 Συμβόλαια πώλησης. Μεταβίβαση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας κατόπιν συμφωνίας (και ανταλλάγματος). Υπάρχει η δυνατότητα καιροσκοπικής συμπεριφοράς πριν και μετά την σύναψη του συμβολαίου, που πηγάζει από την ύπαρξη ασυμμετρίας στη πληροφόρηση.

- πριν την σύναψη. Ο πωλητής γνωρίζει περισσότερα από κάθε άλλο για το αντικείμενο πώλησης. Οδηγεί στο πρόβλημα σχεδίασης μηχανισμού διαπραγμάτευσης που οδηγεί στο διαχωρισμό ή την αυτοεπιλογή. Δηλαδή κίνητρα με τα οποία εκπέμπεται ακριβής πληροφόρηση και όχι στρεβλωμένη. Έτσι είναι δυνατό να σχεδιαστεί η κατανομή των δικαιωμάτων έτσι ώστε τα κίνητρα εκπλήρωσης των υποχρεώσεων να συνάδουν με την ολοκλήρωση της ανταλλαγής. Δηλαδή, να υπάρχει συμβατότητα κινήτρων.

- Μετά την σύναψη συμβολαίου, ο μηχανισμός διακυβέρνησης θα πρέπει να αντιμετωπίσει. Δύο κατηγορίες προβλημάτων.
 - Ομηρία. Η πλευρά που έχει προβεί σε μεγαλύτερο μέγεθος δαπανών ιδιαίτερες στην συμφωνία μπορεί να χάσει το σύνολο της προσόδου που έχει προσυμφωνηθεί ως μερίδιο της.

 - Ηθικός κίνδυνος. Μετά την σύναψη του συμβολαίου αδυναμία ελέγχου είτε της προσπάθειας που αφιερώνεται στην εκτέλεση του συμβολαίου ενός ή και των δύο συμβαλλομένων, είτε των αποτελεσμάτων της συμφωνίας.

Και στις δύο αυτές περιπτώσεις η παρέμβαση των δικαστηρίων μπορεί να μην είναι σε θέση να επιλύσει την διαφορά λόγω αδυναμίας συλλογής (παρατήρησης) της

απαραίτητης για την εκδίκαση πληροφόρησης, κατά συνέπεια απαιτείται (τουλάχιστον μερική) αυτεπιστασία της συμφωνίας.

8.2 Συμφωνία Μίσθωσης. Συμφωνία πώλησης του δικαιώματος χρήσης για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή είναι πιθανότερο η καιροσκοπική συμπεριφορά να είναι μεγαλύτερος κίνδυνος μετά την σύναψη του συμβολαίου. Ιδιαίτερες δαπάνες είναι π.χ. το κόστος μετακόμισης του μισθωτή. Τα προβλήματα ασυμμετρίας στην πληροφόρηση βαρύνουν τον εκμισθωτή, δηλαδή σε ποια κατάσταση θα είναι η περιουσία του στο τέλος της μίσθωσης.

8.3 Συμβάσεις Εργασίας. Αντικείμενο είναι η παροχή υπηρεσιών που υπόκεινται σε εντολές. Η μία πλευρά έχει το δικαίωμα να αποφασίζει το πως θα δαπανάται ο χρόνος της άλλης, με αντάλλαγμα τον μισθό. (ιεραρχική σχέση). Δεδομένου ότι το αντικείμενο της σύμβασης είναι η ανθρώπινη εργασία, και ότι οι άνθρωποι μπορούν να οργανωθούν π.χ. σε συνδικάτα, η αρχή της ελευθερίας της σύμβασης περιορίζεται συχνά από συλλογικές διαπραγματεύσεις και νομοθετικές ρυθμίσεις που προκύπτουν από αυτές.

- πριν την σύμβαση κίνδυνος καιροσκοπικής συμπεριφοράς πηγάζει από την ύπαρξη ασυμμετρίας στην πληροφόρηση. Ο υποψήφιος εργαζόμενος γνωρίζει τις ικανότητες του καλύτερα από τον εργοδότη.
- μετά την σύμβαση, ο κίνδυνος επέρχεται λόγω ασυμμετρίας στην πληροφόρηση και λόγω ιδιαιτερότητας στις δαπάνες. Επιπλέον είναι δυνατό ότι η πληροφόρηση που απαιτείται για την εκδίκαση υποθέσεων δεν είναι προσπελάσιμη από την δικαιοσύνη. Ηθικός κίνδυνος λόγω του ατελούς ελέγχου της προσπάθειας του εργαζόμενου. Προβλήματα εκπαίδευσης από την επιχείρηση και από τον εργαζόμενο.

8.4 Συμβόλαια Δανεισμού. Αντίθετα με την μίσθωση δανεισμός σημαίνει την πλήρη κυριότητα του δανειζόμενου αντικειμένου. Υπάρχει υποχρέωση για επιστροφή αναλόγου αξίας ποσού στην λήξη του συμβολαίου. Έτσι ο δανεισμός χρημάτων οδηγεί στην ικανότητα απόκτησης πόρων.

- πριν την σύμβαση το πρόβλημα είναι η ασυμμετρία στην πληροφόρηση. Ο υποψήφιος δανειολήπτης γνωρίζει καλύτερα την οικονομική του κατάσταση, τις προθέσεις αποπληρωμής κτλ. Τα κόστη συλλογής πληροφόρησης μπορεί να είναι σημαντικά κατά συνέπεια εμφανίζονται εξειδικευμένοι οργανισμοί χρηματοδότησης (τράπεζες κτλ.) και την ανάπτυξη διαφορετικών τύπων συμβολαίων που να βοηθούν στον εξαναγκασμό δημοσιοποίησης της πληροφόρησης.

- μετά την σύμβαση, προβλήματα με ασυμμετρία στην πληροφόρηση και ιδιαιτερότητα στις δαπάνες. Ηθικός κίνδυνος ως προς την χρήση του δανείου. Εχέγγυα κτλ.

4. Θεωρία Συμβολαίων

1. Σκοπός της θεωρίας συμβολαίων είναι να εξηγήσει την συνύπαρξη πολλαπλών μορφών συμβολαίων. Τα συμβόλαια θεωρούνται απόρροια ορθολογικής συμπεριφοράς των συμβαλλομένων, που σκοπό έχει την προστασία των δικαιωμάτων που περιγράφονται στις συμφωνίες αυτές.
2. Συμβόλαιο (ή συμφωνία) είναι η παράλληλη δέσμευση των συμβαλλομένων μερών για την εκπλήρωση κάποιας αμοιβαία εποφελούς ανταλλαγής. Συμβόλαιο είναι συμφωνία που μπορεί στην έσχατη περίπτωση να επιβληθεί δικαστικά. Παρ' όλα αυτά ο όρος συμβόλαιο χρησιμοποιείται συχνά για την περιγραφή συμφωνιών γενικώς, οι οποίες σε έσχατη περίπτωση μπορούν να επιβληθούν μέσω τρίτων. Οι τρίτοι μπορεί να είναι συλλογικοί φορείς που διέπονται από παραδοσιακούς κανόνες ή έθιμα, όπως η οικογένεια, το χωριό κτλ.
3. Οι συμφωνίες που έχουν ενδιαφέρον είναι αυτές που δεν εκτελούνται άμεσα αλλά μετά την πάροδο κάποιου χρονικού διαστήματος και, ιδιαίτερα αυτές όπου τα συμβαλλόμενα μέλη εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους σε διαφορετική χρονική στιγμή το καθένα..
4. Υπάρχουν δύο γενικές κατηγορίες προβλημάτων που αφορούν τις διαχρονικές συμφωνίες.
 - Πρώτο, υπάρχει ο κίνδυνος να συναφθούν συμφωνίες σε πλαίσιο όπου δεν είναι πλήρως ελέγξιμες και, όπου η πηγή της ατέλειας στον έλεγχο είναι εξ αρχής γνωστή στους συμβαλλόμενους.
 - Δεύτερο, είναι δυνατό κατά την διάρκεια της εκτέλεσης της συμφωνίας να υπάρξουν απρόβλεπτες εξελίξεις που να δημιουργήσουν κίνητρα όπου ένα ή και τα δύο μέρη κερδίζουν με την αθέτηση μέρους ή όλης της συμφωνίας. Τα προβλήματα αυτά οδηγούν στην επιλογή του καλύτερου δυνατού τρόπου διακυβέρνησης των συμφωνιών.

5. Η διαδικασία σύναψης και ο έλεγχος της εκτέλεσης μιας συμφωνίας διαχρονικά, υπόκεινται σε κόστη ανταλλαγής που οφείλονται

- στην ασυμετρία της πληροφόρησης μεταξύ των συμβαλλομένων
- στην ύπαρξη δαπανών που είναι ιδιαίτερες στην συμβατική σχέση.
- στην ασυμετρία της πληροφόρησης μεταξύ των συμβαλλομένων και τρίτους, όπως οι δικαστικές αρχές ή οι κοινωνικοί φορείς που μπορούν να διαιτητεύσουν την εκτέλεση μίας συμφωνίας.

6. Η σχετική βιβλιογραφία μπορεί να χωριστεί σε γενικές γραμμές στα τρία

- θεωρίες εντολέα - εντελοδόχου. (ασυμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ συμβαλλομένων)
- θεωρίες αυτοελέγχου. καλύπτουν τις συμφωνίες όπου η ασυμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ των συμβαλλομένων και των διαιτητών είναι σημαντική. Η λύση στην περίπτωση αυτή αφορά την δυνατότητα επαναδιαπραγμάτευσης μεταξύ των συμβαλλόμενων χωρίς την παρέμβαση τρίτου.
- θεωρίες ελλειπόν συμβάσεων. Στην περίπτωση αυτή υπάρχει ασυμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ των συμβαλλομένων και των διαιτητών, καθώς και σημαντική έλλειψη πληροφόρησης όσον αφορά τις συνθήκες που θα επικρατήσουν. Κατά συνέπεια, αυξάνεται η πιθανότητα καιροσκοπικής συμπεριφοράς. Η λύση είναι η πρόβλεψη μηχανισμού διαιτησίας.

7. θεωρία εντολέα - εντελοδόχου. Ο εντολέας αναθέτει στον εντελοδόχο κάποιο έργο, το οποίο προϋποθέτει την λήψη ορισμένων αποφάσεων από τον δεύτερο. Το πρόβλημα που γεννάται είναι κατά πόσο οι αποφάσεις αυτές αποκλίνουν από αυτές που θα έπαιρνε ο εντολέας αν έκανε μόνος του το έργο.

■ Μετά την σύναψη της συμφωνίας η πληροφόρηση είναι ασυμμετρική είτε διότι

- οι ενέργειες του εντελοδόχου δεν είναι άμεσα παρατηρήσιμες από τον εντολέα, είτε
- ο εντελοδόχος έχει πρόσβαση σε πληροφόρηση που δεν έχει ο εντολέας. Οι περιπτώσεις αυτές χαρακτηρίζονται από συνθήκες Ηθικού Κινδύνου. (κίνδυνος απόκλισης από την αυστηρά Ηθική λύση της πλήρους εκπλήρωσης των συμφωνηθέντων από τον εντελοδόχο.)

■ πριν την σύναψη συμβολαίου. Η ασυμμετρία στην πληροφόρηση οδηγεί σε προβλήματα αντίξωσης επιλογής. Ο εντελόμενος για να αποσπάσει την εντολή παραποιείται ότι τα προσόντα του αρμόζουν στα κριτήρια του εντολέα. Το πρόβλημα του εντολέα είναι να προτείνει στο υποψήφιο εντελοδόχο μία σειρά συμβολαίων. Η επιλογή του εντελοδόχου θα οδηγήσει στην σωστή εκτίμηση των ικανοτήτων του υποψήφιου εντελόμενου μέσα από τα χαρακτηριστικά του επιλεγέντος συμβολαίου.

7.1 Ο εντολέας μπορεί να περιορίσει την απόκλιση από το επιθυμητό για αυτόν επίπεδο απόδοσης του εντελόμενου, με δύο τρόπους. Δίνοντας κίνητρα ή προβαίνοντας σε δαπάνες ελέγχου. Επίσης μπορεί να θέσει όρους εγγυοδοσίας που να αποτρέψουν την ζημία από ορισμένες ενέργειες του εντελόμενου.

7.2 Το κόστος εντολής αποτελείται από

- τις δαπάνες ελέγχου του εντολέα
- τις δαπάνες εγγυοδοσίας του εντελόμενου και
- την ζημία που υφίσταται ο εντολέας παρ' όλες τις προσπάθειες του.

8 θεωρία αυτοελεγχόμενων συμφωνιών. Στην περίπτωση που είτε το δικαστικό σύστημα είναι αναποτελεσματικό είτε υπάρχει αντικειμενική αδυναμία συλλογής

της πληροφόρησης που να επιτρέψει την παρέμβαση της δικαιοσύνης, ο έλεγχος των συμφωνιών πρέπει να βασιστεί σε άλλους μηχανισμούς επιβολής.

8.1 Στην περίπτωση μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων μία δυνατότητα είναι η αυτοεπιβολή. Δεν γίνεται αναφορά σε τρίτο (διαιτητή), αλλά απειλείται η διακοπή της σχέσης. Ισχύει στις περιπτώσεις που το όφελος από την συνέχιση της σχέσης είναι μεγαλύτερο από την διακοπή και για τα δύο μέρη στη συμφωνία.

9 θεωρίες ελλειπόν συμβάσεων. Πρόκειται περί συμβάσεων όπου αν και είναι αδύνατη ο εκ των προτέρω προσδιορισμός όλων των δυνατών μελλοντικών συνθηκών, υπάρχει αξία στην διατήρηση προσωπικών σχέσεων (παρελθόντων, τρεχουσών ή μελλοντικών) μεταξύ των συμβαλλομένων. Τέτοιες συμφωνίες είναι ελλειπείς, άτυπες και μη δεσμευτικές. Η μεμονομένη πράξη ανταλλαγής λαμβάνει χώρα μέσα σε ένα πλέγμα σχέσεων που εναγκαλίζει άλλες τέτοιες πράξεις και ξεπερνά καθεμία από αυτές.

10 Κατηγορίες αυτοεπιβολής

- όπου εμπλέκεται επωνυμία προϊόντος ή ομηρία
- οφθαλμός αντί οφθαλμού
- διαιτησία από κοινά αποδεκτό (ιδιότη) τρίτο
- η συνένωση των μερών (καθετοποίηση, γάμος κτλ.) η κουλτούρα ενός οργανισμού.

5. Υπόδειγματα Διαχείρισης της Επιχείρησης και Εντολέα Εντολοδόχου.

1. Στα πλαίσια της Νέας Θεσμικής Οικονομικής, η υπόθεση ότι οι διοικούντες την επιχείρηση έχουν ως μοναδικό στόχο τους την μεγιστοποίηση των κερδών αντικαθίσταται με την υπόθεση ότι υπάρχουν πολλαπλοί στόχοι. Έτσι εισάγεται η έννοια της συνάρτησης χρησιμότητας διοίκησης, η οποία εκφράζει τις προτιμήσεις των διοικούντων (κατάταξη) μεταξύ αντικρουομένων στόχων.
2. Στο υπόδειγμα που ακολουθεί εξετάζεται το πρόβλημα του διαχωρισμού της διοίκησης της επιχείρησης από την ιδιοκτησία της. Έτσι εμφανίζεται πρόβλημα ελέγχου των αποφάσεων των διοικούντων από τους ιδιοκτήτες, πράγμα που είναι αντικείμενο των επομένων υποδειγμάτων. Σε πρώτη φάση δεχόμαστε ότι οι διοικούντες συμπεριφέρονται με τρόπο ώστε να ικανοποιούν τους δικούς τους στόχους, ενώ η απόδοση κερδών στους ιδιοκτήτες (η επίσημη κερδοφορία της επιχείρησης) κανονίζεται είτε με βάση τον μέσο όρο της κερδοφορίας στον κλάδο (ώστε η επιχείρηση να είναι καλή επένδυση συγκριτικά με εναλλακτικές τοποθετήσεις) ή με κάποια εξωγενή παράμετρο που προσδιορίζεται εθμικά κτλ.
3. Ο τρόπος που εισέρχεται το πρόβλημα της καιροσκοπίας από μέρος των διοικούντων (και εις βάρος των ιδιοκτητών) παίρνει δύο μορφές
 - αμοιβή σε είδος. (αυτοκίνητα, διαμερίσματα, μεγάλα γραφεία, πληρωμένα γεύματα κτλ.) Οι δαπάνες αυτές δεν επηρεάζουν την (οριακή) παραγωγικότητα της επιχείρησης.
 - η ικανότητα χρήσης μέρος των κερδών για δαπάνες που αφορούν την λειτουργία της επιχείρησης, όπως πρόσληψη προσωπικού, προμήθειες υλικού και εξοπλισμού. Οι δαπάνες αυτές μπορούν είτε να αποδίδουν χρησιμότητα στους διοικούντες, π.χ. με την αύξηση της επιρροής τους όσο μεγαλύτερη η εταιρεία που διοικούν, είτε να οφείλεται στην ανάγκη τήρησης ισορροπιών (διατήρησης ελέγχου) στο εσωτερικό της επιχείρησης. Οι δαπάνες αυτές επηρεάζουν την επιλογή της οριακής παραγωγικότητας της επιχείρησης.

4. Έστω ότι η διοίκηση υποχρεούται να αποδώσει ένα ποσό εκ των κερδών Y_0 , για να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των ιδιοκτητών. Εδώ παίρνουμε $Y_0 = 0$, για απλούστευση. Η συνάρτηση χρησιμότητας των διοικούντων εξαρτάται από δύο μεταβλητές, το επίπεδο των αμοιβών σε είδος και το επίπεδο των δαπανών σε προσωπικό. Το προσωπικό αυτό θεωρείται ότι αυξάνει την προσπάθεια προώθησης των πωλήσεων της επιχείρησης και κατά συνέπεια επηρεάζει το επίπεδο των κερδών. Η Συνάρτηση χρησιμότητας είναι $U = U(Q, S)$
5. Οπότε το βελτιστοποιητικό πρόβλημα γίνεται, Παράρτημα Α
6. Υπόδειγμα Εντολέα - Εντολοδόχου, η περίπτωση του Ηθικού Κινδύνου. Έστω ότι ο εντολοδόχος ελέγχει μία επιχείρηση της οποίας ιδιοκτήτες είναι διάφοροι μέτοχοι (ο εντολέας). Ο εντολοδόχος έχει γνώση που δεν είναι προσπελάσιμη στον εντολέα, συγκεκριμένα το επίπεδο προσπάθειας, ή εργασίας που εξαντλεί για λογαριασμό της επιχείρησης. Παράρτημα Β.

Παράρτημα Α

$$\max_{X, S} U = U(Q, S)$$

υπό τους περιορισμούς

$$Q = R - C - S$$

$$C = C(X)$$

$$R = R(X, S)$$

όπου το κόστος παραγωγής εξαρτάται από το επίπεδο του προϊόντος X , και R είναι η συνάρτηση εσόδων με $R_S > 0$. Τούτο είναι ισοδύναμο με

$$\max U = U(R, X) - C(X) - S, S)$$

οι συνθήκες πρώτης τάξης είναι

$$U_X = U_1(R_X - C_X) = 0$$

$$U_S = U_1(R_S - 1) + U_2 = 0$$

οπότε

$$R_X = C_X$$

$$R_S = 1 - \frac{U_2}{U_1} < 1$$

Παράρτημα Β

Τα κέρδη της επιχείρησης είναι συνάρτηση της προσπάθειας του εντολοδόχου, έστω

$$Q = e \quad (1)$$

έστω ότι ο εντολοδόχος υπόκειται σε υποκειμενικό κόστος $c = \frac{k}{2} e^2$, (2)

όπου $k > 0$ οπότε το οριακό κόστος είναι θετικό και αύξων.

Ο εντολέας προτείνει στον εντολοδόχο ένα συμβόλαιο, ή μία συνάρτηση κινήτρων που ορίζει την αμοιβή του w . Οπότε η διαφορά μεταξύ της αμοιβής και του κόστους ορίζει το επίπεδο ευημερίας του εντολοδόχου.

$$A = w - \frac{k}{2} e^2 \quad (3)$$

έστω ότι η προτεινόμενη αμοιβή αποτελείται από r το μισθό και α το μερίδιο επί των κερδών και ότι το συμβόλαιο εκφράζεται από την γραμμική συνάρτηση

$$w = r + \alpha Q \quad (4)$$

Ο λογισμός του εντολοδόχου γίνεται

$$\max_e A = r + \alpha Q - \frac{k}{2} e^2$$

$$s.t. Q = e$$

η συνθήκη πρώτης τάξης είναι

$$\alpha - ke = 0 \Rightarrow e = \frac{\alpha}{k} \quad (5)$$

που ορίζει την (συνάρτηση) αντίδρασης του εντολοδόχου στο προτεινόμενο συμβόλαιο.

Ο λογισμός του εντολέα.

Έστω ότι ο εντολέας γνωρίζει την συνάρτηση αντίδρασης του εντολοδόχου. Οπότε μπορεί να επιτύχει κάποια επιθυμητή προσπάθεια προσφέροντας το αντίστοιχο μερίδιο επί των κερδών. Οπότε η συνάρτηση αυτή γίνεται η συνάρτηση κινήτρων. Ας υποθέσουμε ακόμη ότι ο εντολοδόχος έχει την επιλογή να απορρίψει την συμφωνία εάν δεν επιτύχει ένα ελάχιστο επίπεδο ευημερίας \bar{A} . Αυτός είναι ο περιορισμός συμμετοχής. Οπότε

$$r + ae - \frac{k}{2}e^2 \geq \bar{A} \quad (6)$$

Ο εντολέας επιθυμεί να μεγιστοποιήσει τα καθαρά κέρδη

$$Q^n = Q - w \quad \eta \quad Q^n = (1 - \alpha)e - r \quad (7)$$

οπότε έχουμε

$$\max_{r, \alpha} Q^n = (1 - \alpha)e - r$$

$$s.t. \quad e = \frac{\alpha}{k}$$

$$r + ae - \frac{k}{2}e^2 \geq \bar{A}$$

υποθέτοντας ότι $\bar{A}=0$ και παίρνοντας την ισότητα ο δεύτερος περιορισμός γίνεται

$$r = \frac{k}{2}e^2 - ae \quad (8) \quad \text{οπότε το πρόβλημα γίνεται}$$

$$\max_{r, \alpha} Q^n = (1 - \alpha)e - r$$

$$s.t. \quad e = \frac{\alpha}{k}$$

$$r = \frac{k}{2}e^2 - ae$$

αντικαθιστώντας

$$\max_{\alpha} Q^n = \frac{\alpha}{k} - \frac{\alpha^2}{2k}$$

και η συνθήκη πρώτης τάξης δίνει

$$\frac{1}{k} - \frac{\alpha}{k} = 0 \quad \eta \quad \alpha^* = 1 \quad (9)$$

αντικαθιστώντας την (5) και την (9) στην (8) έχουμε

$$r^* = -(2k)^{-1}$$

$$e^* = \frac{1}{k}$$

$$Q^* = \frac{1}{k}$$

$$w^* = r^* + \alpha^* Q^* = \frac{1}{2k}$$

$$Q^{n*} = (1 - \alpha^*)e^* - r^* = \frac{1}{2k}$$

Μία εναλλακτική προσέγγιση είναι η εξής. Ο εντολέας γνωρίζει την ελάχιστη ευημερία συμμετοχής και την συνάρτηση αντίδρασης του εντολοδόχου. Μπορεί επίσης να εκμαιεύσει τον βαθμό προσπάθειας από το επίπεδο κέρδους. Οπότε ο εντολέας

$$\max_e Q^n = e - \bar{A} - c(e)$$

$$\max_e Q^n = e - \frac{k}{2}e^2 \quad (16)$$

η συνθήκη πρώτης τάξης είναι

$$e^* = \frac{1}{k} \quad (17) \text{ και}$$

$Q^* = \frac{1}{k}$. Αν το επίπεδο αυτό των κερδών τεθεί ως στόχος, η αμοιβή που

συνακολουθεί είναι

$$w^* = \bar{A} + c(e^*) = (2k)^{-1}$$

οπότε στο συμβόλαιο γίνεται

$$w(Q^*) = \frac{\bar{A} + c(e^*) \text{ if } e = e^* (= \frac{1}{k})}{-\infty \text{ otherwise}}$$

Κριτική της προσέγγισης του προβλήματος του ηθικού κινδύνου μέσα από την τεχνική του εντολέα - εντελόμενου.

1. Οι περιορισμοί στην πληροφόρηση αφορούν την τρέχουσα περίοδο και όχι τις μελλοντικές περιόδους, υπό την έννοια ότι όλα τα προβλήματα σχετικά με το συμβόλαιο λύνονται πριν την σύναψη του.
2. Τα κόστη ανταλλαγής αφορούν ένα συγκεκριμένο σημείο του όλου προβλήματος και μόνο. Δηλαδή, την ασυμετρία της πληροφόρησης και το επακόλουθο κόστος συλλογής της πληροφόρησης αυτής.
3. Υπάρχει ανομοιότητα στην μεταχείριση της πληροφόρησης. Έτσι, συνήθως ο εντολέας υποτίθεται ότι γνωρίζει την συνάρτηση χρησιμότητας του εντελόμενου, ενώ και οι δύο γνωρίζουν την συνάρτηση των δυνητικών εσόδων. Η μόνη πηγή ασυμμετρίας είναι η αδυναμία του εντολέα να παρατηρήσει τον βαθμό προσπάθειας του εντελόμενου.
4. Οι πιο πάνω υποθέσεις οδηγούν στο αποτέλεσμα ότι υπάρχει ένα συμβόλαιο (μισθός) που είναι εξαιρετικά ευαίσθητο στις αλλαγές της πληροφόρησης. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατό να εκπονηθούν άπειρα συμβόλαια.

Το πρόβλημα του εντολέα εντελόμενου και η αντίξωος επιλογή.

1. Αντίθετα με το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου που αφορά την αντιμετώπιση των συνθηκών μετά την σύναψη του συμβολαίου, στην περίπτωση της αντίξωσης επιλογής οι συμβαλλόμενοι λειτουργούν κάτω από το καθεστώς ασυμμετρίας στην πληροφόρηση πριν την σύναψη του συμβολαίου. Έτσι ο εντολέας υποτίθεται ότι

δεν είναι σε θέση να παρατηρήσει την υποκειμενική συνάρτηση κόστους του κάθε επίδοξου εντελόμενου. Παρ' όλα αυτά γνωρίζει όλες τις δυνατές συναρτήσεις υποκειμενικού κόστους που θα μπορούσε να έχει ο εντελόμενος. Παράρτημα Γ

2. το υπόδειγμα μπορεί να επεκταθεί υποθέτοντας διαφορετικές συναρτήσεις χρησιμότητας για κάθε εντελόμενο, ή ακόμη με την ύπαρξη πολλών εντολέων και πολλών εντελόμενων.

Παράρτημα Γ.

Υποθέτουμε ότι κάποιος εργοδότης θέλει να προσλάβει προσωπικό. Η πρόσληψη (αμοιβαία αποδοχή του συμβολαίου) είναι δεσμευτική. Μετά την πρόσληψη ο εντολέας μπορεί να "γνωρίσει" τον εντελόμενο, δηλαδή να ξέρει με ακρίβεια την συνάρτηση κόστους και τον βαθμό προσπάθειας του. Αλλά τότε είναι αργά. Έστω ότι η συνάρτηση κόστους του εργαζόμενου j είναι $c_j(e_j)$ όπου ο βαθμός προσπάθειας είναι τέλεια παρατηρήσιμος μετά την σύναψη του συμβολαίου. Αν η συμβολή του εντελόμενου στο προϊόν της επιχείρησης είναι διακριτή τότε η συνάρτηση προϊόντος

$$Q = \sum_j Q_j, \quad Q_j = e_j, \quad j = 1, \dots, n. \quad (2)$$

ο μισθός που προτείνει ο εντολέας είναι συνάρτηση της προσπάθειας κάθε εντελόμενου

$$w_j = w_j(e_j) \quad (3)$$

η χρησιμότητα κάθε επίδοξου εντελόμενου είναι

$$A_j = w_j(e_j) - c_j(e_j) \quad (4)$$

οι συναρτήσεις κόστους είναι

$$c_j = \frac{k_j}{2} e_j^2 \quad (5)$$

με δύο εντελόμενους υποθέτουμε ότι

$k_1 < k_2$, οπότε το πρόβλημα γίνεται

$$\max_{w_1, w_2, e_1, e_2} Q^n = e_1 + e_2 - (w_1 + w_2)$$

$$s.t. \quad w_1 - \frac{k_1}{2} e_1^2 = 0$$

$$w_2 - \frac{k_2}{2} e_2^2 = 0$$

ανατροφοδοτώντας την αντικειμενική συνάρτηση με τους περιορισμούς και μεγιστοποιώντας

$$e_1^* = \frac{1}{k_1}, \quad e_2^* = \frac{1}{k_2}, \quad w_1^* = \frac{1}{2k_1}, \quad w_2^* = \frac{1}{2k_2}$$

οπότε

$$w_1^* > w_2^*, \quad e_1^* > e_2^*$$

οπότε το άριστο συμβόλαιο για κάθε εντελόμενο, είναι

$$w_j(Q_j^*) = \frac{c_j(e_j^*)}{-\infty} \text{ otherwise}$$

6. Εισαγωγή στην Ανάλυση των Αγορών, των Επιχειρήσεων και του Κράτους.

1. Στις προηγούμενες ενότητες εξετάσαμε τα εργαλεία της Νέας Θεσμικής Οικονομικής. Στις επόμενες ενότητες θα παρουσιάσουμε τις εφαρμογές των εργαλείων αυτών. Δηλαδή, το πως χρησιμοποιούνται οι έννοιες που αναπτύξαμε πιο πάνω στην ανάλυση οικονομικών οργανισμών όπως είναι οι αγορές, οι επιχειρήσεις, οι επαγγελματικές ενώσεις, τα συνδικάτα και τα κράτη.
2. Οργανισμός είναι δομημένη ομάδα ατόμων που επιδιώκει την εκπλήρωση κοινών στόχων. Με τον όρο «δομημένη» εννοούμε ότι οι αποφάσεις των μελών ενός οργανισμού περιορίζονται από κανόνες και από την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού επιβολής των κανόνων αυτών. Οπότε ένας οργανισμός αποτελείται από θεσμούς και τους μετέχοντες φορείς αποφάσεων.
3. Το κάθε μέλος ενός οργανισμού έχει τους δικούς του επιμέρους στόχους, που συνάδουν με τους κοινούς στόχους σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό. Ο συντονισμός των ενεργειών των μελών με τρόπο ώστε να συμμορφώνονται στους κανόνες απαιτεί πληροφόρηση. Βασικός λόγος ύπαρξης οργανισμών είναι ότι η πληροφόρηση είναι οικονομικό αγαθό. Έχει κόστος παραγωγής και επεξεργασίας. Είναι ημιδημόσιο αγαθό, δηλαδή, από της κοινοποίησής της γίνεται δημόσιο αγαθό, οπότε ο χρόνος κοινοποίησης γίνεται αντικείμενο διαχείρισης. Είναι, λοιπόν, δυνατό να κοινοποιηθεί είτε κατά το μέτρο που συμφέρει τον κάτοχο της είτε να αλλοιωθεί με σκοπό την δημιουργία πλεονεκτήματος, τουλάχιστον μέχρι την επαλήθευσή της. Είναι φανερό ότι η δυνατότητα αυτή επιτρέπει την εμφάνιση καιροσκοπικής συμπεριφοράς, ιδιαίτερα όταν εμπλέκονται καταστάσεις ομηρίας.

Έτσι, τα μέλη ενός οργανισμού μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους κανόνες για να μορφοποιήσουν συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ των. Οι συμφωνίες αυτές αποτελούν συμβόλαια. Οι κανόνες αυτοί είναι κοινά αποδεκτοί με την έννοια ότι κάθε άτομο έχει την επιλογή αποχώρησης από ένα συγκεκριμένο οργανισμό, έστω και με κάποιο κόστος (δηλαδή η αποδοχή των κανόνων μπορεί να είναι λιγότερο από πλήρης). Επίσης οι κανόνες αυτοί είναι γνωστοί, όπως γνωστός είναι τόσο ο βαθμός αποτελεσματικότητας όσο και ο τρόπος επιβολής των.

4. Οπότε, ένας οργανισμός συνίσταται από ένα σύνολο συμβολαίων που σκοπό έχουν την μείωση τους κόστους ανταλλαγής (συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής πληροφοριών) μεταξύ των μελών.

5. έχουμε δύο βασικούς άξονες στην προσέγγιση της ΝΘΟ.

- πρώτο, την επίλυση του προβλήματος του συντονισμού των οικονομικών ανταλλαγών, με βάση την αμοιβαία συμφωνία (ανοχή). Οι συμφωνίες που προέχουν στην ανάλυση είναι συμβόλαια όπου οι σχέσεις των συμβαλλομένων παίζουν κυρίαρχο ρόλο. (σε αντίθεση με την απρόσωπη ανταλλαγή της Νεοκλασικής θεώρησης).
- Ανάλογα με τις περιρρέουσες συνθήκες οι συμφωνίες αυτές διοικούνται, διεκπεραιώνονται, ή διαχειρίζονται με την βοήθεια ρυθμιστικών δομών ή μηχανισμών, κανόνων ή συνταγμάτων. Υπάρχουν δύο ιδανικές μορφές ρυθμιστικών μηχανισμών, οι αγορές και οι ιεραρχίες, και είναι νοητός κάθε συνδυασμός των δύο. Το πρόβλημα είναι να βρεθεί ο συνδυασμός που

ελαχιστοποιεί το κόστος ανταλλαγής. (ή που μειώνει το κόστος συγκριτικά με την τρέχουσα κατάσταση).

6. Βασική προϋπόθεση για την ύπαρξη οικονομίας ατομικής ιδιοκτησίας είναι ότι η μεταβίβαση ιδιωτικών περιουσιακών στοιχείων είναι κατ' αρχή εθελοντική. Έτσι οι στοιχειώδεις συνταγματικοί κανόνες μίας τέτοιας οικονομίας είναι η αρχή της ατομικής ιδιοκτησίας που απαιτεί υποστηρικτικό νομοθετικό πλαίσιο και τους συνεπακόλουθους μηχανισμούς επιβολής οι οποίοι συντονίζουν

- την ιδιοκτησία των ατόμων
- την μεταβίβαση των δικαιωμάτων αυτών με αμοιβαία συμφωνία
- την απόδοση ευθυνών στην περίπτωση ζημιωγόνων ενεργειών ή αθέτησης συμβατικών υποχρεώσεων.

7. Εθελοντική μεταβίβαση δικαιωμάτων σημαίνει αμοιβαιότητα στην συμφωνία, δηλαδή ότι η συμφωνία δεν υπαγορεύεται από το ισχυρότερο μέλος ή ότι υπάρχουν περιορισμοί στο βαθμό της χρήσης της ισχύος. (π.χ. πολιτική ανταγωνισμού). Απαγόρευση της χρήσης βίας στις οικονομικές σχέσεις, εκτός κάτω από εξαιρετικές και αυστηρά καθορισμένες συνθήκες. (π.χ. φυλάκιση για ζημία εκ προθέσεως, εκβιασμό κτλ.) Κατά συνέπεια η κρατική παρέμβαση είναι αναπόσπαστο κομμάτι της οικονομικής δραστηριότητας. (το πρόβλημα είναι η έκταση της. Το κράτος έχει την δύναμη εκτός από το να προστατεύει δικαιώματα, και να τα καταστρατηγεί.)

8. Οι στοιχειώδεις συνταγματικοί κανόνες πλαισιώνονται από ορισμένους στοιχειώδεις λειτουργικούς κανόνες ή συμβάσεις που σκοπό έχουν την μείωση του κόστους ανταλλαγής

- κοινή γλώσσα
- ηθικές αξίες
- σύστημα αρίθμησης
- μέτρα και σταθμά
- μέτρο του χρόνου
- χρήμα

Οι κανόνες αυτοί προσδιορίζουν την συμμετοχή σε οργανισμούς μεγάλης εμβέλειας.

9. Οι κανόνες αυτοί μπορούν να γίνουν αποτελεσματικότεροι με την βοήθεια

- γενικευμένης εκπαίδευσης
- επικοινωνιών
- μεταφορών
- έκδοσης επισήμου χρήματος

Οι δραστηριότητες αυτές διευκολύνουν την ισότιμη συμμετοχή των μελών ενός οργανισμού στις οικονομικές δραστηριότητες. π.χ. το μορφωτικό επίπεδο μίας χώρας επιτρέπει την κατανόηση νόμων κτλ. κατά συνέπεια την χρήση του δημόσιου αγαθού «δικαιοσύνη».

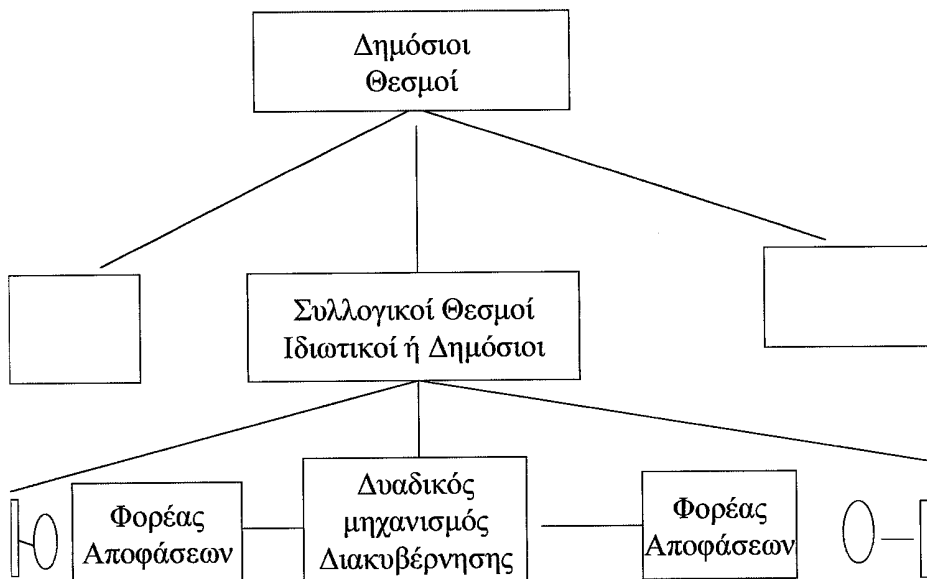
10. Τέλος υπάρχουν λειτουργικοί κανόνες διεκπεραίωσης συγκεκριμένων συμφωνιών μεταβίβασης δικαιωμάτων (κατανομής των πόρων) που ελέγχουν τις δραστηριότητες ανταλλαγής (συμβόλαια)

- στην φάση διαπραγμάτευσης της συμφωνίας. (έρευνα και επαλήθευση πληροφοριών)
- στην φάση αποδοχής της συμφωνίας
- στην φάση μετά την αποδοχή. (εκπλήρωση των όρων, έλεγχος και επιβολή συμμορφώσεις).

Οι πιο πάνω δραστηριότητες αποτελούν τις έξι δραστηριότητες ανταλλαγής.

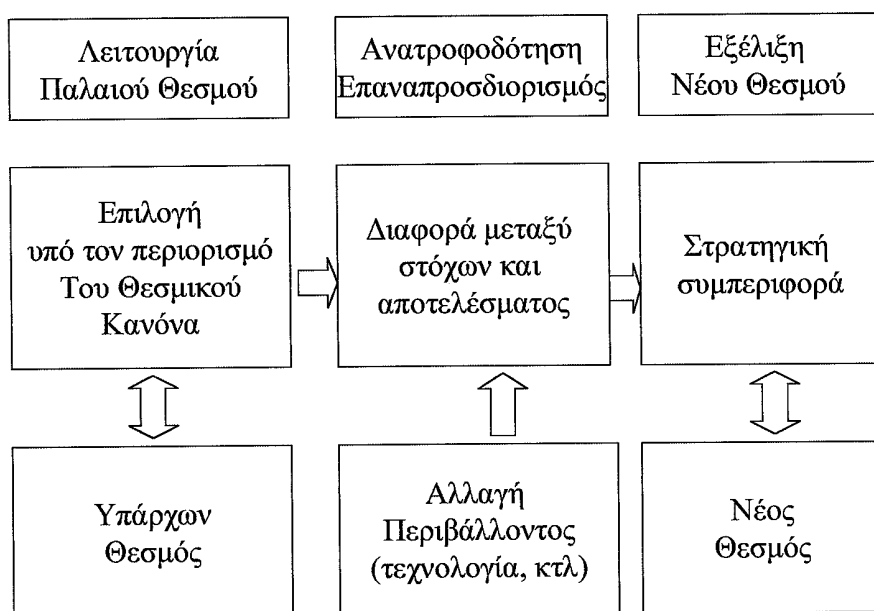
11. Τα συμβόλαια που εξετάζουμε μπορεί να είναι διμερή, ή μπορεί να εμπλέκονται πολλά άτομα από κάθε πλευρά. Στην δεύτερη περίπτωση μιλάμε για συλλογική δράση. Η συλλογική δράση μπορεί να έχει ιδιωτικό ή δημόσιο χαρακτήρα.

12. Αντίθετα με την νεοκλασική θεώρηση, όπου η αγορά απαρτίζεται από δύο διακριτά στοιχεία, την νομική δομή και πολλαπλούς συναλλασσόμενους, η ανάλυση της ΝΘΟ δέχεται ότι μεταξύ των δύο υπάρχουν πολλοί ιδιωτικοί και δημόσιοι οργανισμοί που ιδρύονται από άτομα βάση κοινά αποδεκτών κανόνων. Η λειτουργία και η ίδρυση των οργανισμών αυτών εξαρτάται από διαπροσωπικές σχέσεις, και κύριο σκοπό έχει την επίλυση με το μικρότερο κόστος των διαπροσωπικών διαφορών. Στην τελική ανάλυση το ίδιο ισχύει και για το νομικό “περιτύλιγμα” των οικονομικών δραστηριοτήτων.

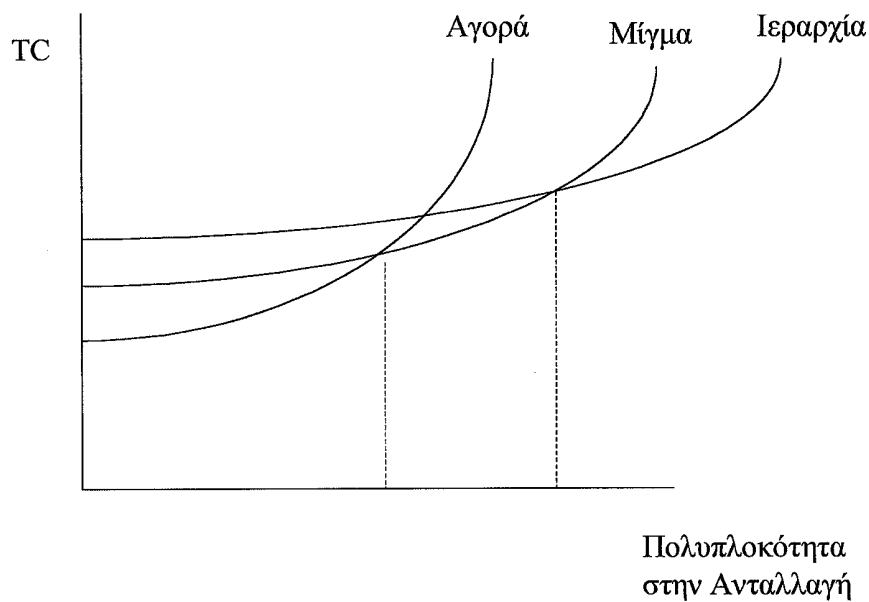

Στο κάθε επίπεδο ανάλυσης εξειδικεύεται η συμμετοχή των μελών και, κατά συνέπεια προσδιορίζεται ένας ξεχωριστός οργανισμός.

13. Μπορούμε να διακρίνουμε την ανάλυση σε μακρό, το θεσμικό περιβάλλον και σε μικρό, τις πρωτοβουλίες μέσα στο θεσμικό πλαίσιο. Στην δεύτερη περίπτωση, το περιβάλλον υπεισέρχεται παραμετρικά στην ανάλυση. Αν σκεφθούμε την αντίστροφη πορεία, δηλαδή, την συντονισμένη δράση φορέων αποφάσεων για την επιβολή νέων κανόνων, το ζήτημα γίνεται πολύ πιο περίπλοκο, δεδομένου ότι είναι δυνατό κάθε φορέας αποφάσεων μπορεί να ανήκει σε πολλούς οργανισμούς. Είναι τότε δυνατή η ανταλλαγή παρέμβασης σε ένα οργανισμό με σκοπό την απόκτηση πλεονεκτήματος σε ένα άλλο. Σε αυτή την περίπτωση απαιτείται η χρήση ιστορικών δεδομένων, διότι τα θεωρητικά ενδεχόμενα αυξάνονται εκθετικά.

14. Υπάρχουν δύο ιδεατοί ρυθμιστικοί μηχανισμοί, η αγορά και η ιεραρχία. Η αγορά δημιουργεί κίνητρα συμμόρφωσης στις συμφωνίες μέσα από τον ανταγωνισμό. Η αμοιβή στη περίπτωση συμμόρφωσης είναι συνάρτηση του κόστους και κατά συνέπεια και της προσπάθειας κάθε συμβαλλομένου. Η ιεραρχία δημιουργεί κίνητρα συμμόρφωσης σε εντολές. Αν οι υποχρεώσεις δεν υλοποιηθούν τότε διακόπτεται η σχέση. Το κόστος στην περίπτωση αυτή πρέπει να είναι αρκετά σημαντικό για να δημιουργήσει κίνητρα. Η αμοιβή στην περίπτωση αυτή είναι ανεξάρτητη από την συμμόρφωση σε κάποια συγκεκριμένη εντολή. Τα μικτά συστήματα συνδυάζουν κίνητρα των δύο ιδεατών μηχανισμών. Η επιλογή γίνεται με τρόπο ώστε να ελαχιστοποιείται το κόστος ανταλλαγής.

15. Η επιχείρηση συνίσταται από ένα σύνολο συμβολαίων μεταξύ ατόμων που σκοπό έχει την αποτελεσματική οργάνωση της παραγωγής. Κύριο αντικείμενο είναι η διαδικασία εντολών στο πλαίσιο διοικητικών ανταλλαγών.
16. Η αγορά είναι οργανισμός. Είναι το δίκτυο διαπροσωπικών συμφωνιών μεταξύ ατόμων που είναι δυνητικοί προμηθευτές ή καταναλωτές. Περιλαμβάνει κάθετες εμπορικές σχέσεις, καρτέλ, οργανισμούς εμπορίας προϊόντων κτλ.
17. Κράτος είναι ένα πλέγμα σχέσεων εντολέα - εντελλόμενου. Σκοπός είναι η βελτιστοποίηση της ευημερίας μέσα από την οργάνωση κατανομή και κατοχύρωση των πολιτικών ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων.

7. Θεωρία Αγορών

1. Στο τμήμα αυτό θα εξετάσουμε τις αγορές ως οργανισμούς που προκύπτουν με σκοπό την διαχείριση του κόστους ανταλλαγής. Προσοχή: Ο ρυθμιστικός μηχανισμός «αγορά» είναι ένα από τα εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση των αγορών όπως αυτές λειτουργούν στην πράξη.
2. Οι πράξεις που εξετάζονται στα πλαίσια της αγοράς αφορούν ανταλλαγές μεταξύ φορέων αποφάσεων που δεν εξαρτούνται ιεραρχικά ο ένας από τον άλλο. Π.χ. αν ο φορέας αποφάσεων στην κατανάλωση είναι η οικογένεια, η διανομή του εισοδήματος μεταξύ των μελών της δεν ρυθμίζεται από αγοραία αλλά από ιεραρχική ανταλλαγή. Η ανταλλαγή αυτή μπορεί π.χ. να προσδιορίζεται από την ηλικία των μελών, ανεξάρτητα από την αξία τους στην αγορά. Στον φορέα αποφάσεων «επιχείρηση», οι μισθοί μπορεί να προσδιορίζονται από τα χρόνια υπηρεσίας κτλ.
3. Οι περισσότεροι ρυθμιστικοί μηχανισμοί που θα εξεταστούν είναι μικτής μορφής ή υβρίδια, δηλαδή, ενέχουν κίνητρα τόσο της αγοράς όσο και της ιεραρχίας. Εδώ εξετάζονται μηχανισμοί όπου το σχετικό βάρος των κινήτρων της αγοράς είναι σημαντικά μεγαλύτερο των ιεραρχικών κινήτρων.
4. Δικαιώματα συνεπάγονται και υποχρεώσεις. Τούτο ισχύει και για τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα. Οι υποχρεώσεις όπως και τα δικαιώματα στρέφονται είτε προς το κοινωνικό σύνολο είτε προς τους αντισυμβαλλόμενους.

5. Οι υποθέσεις πλήρους πληροφόρησης και τέλειου ανταγωνισμού στα πλαίσια της Νεοκλασικής θεωρίας επιβάλλουν την τήρηση των υποχρεώσεων, ή μάλλον δημιουργούν συνθήκες κάτω από τις οποίες η άσκηση των δικαιωμάτων συνεπάγεται και εκπλήρωση των υποχρεώσεων

- προς το σύνολο, η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας κάτω από τον περιορισμό της μέγιστης αποδοτικότητας στην παραγωγή

- προς τους αντισυμβαλλόμενους, πλήρης ελευθερία επιλογής αντισυμβαλλόμενων (παντελής έλλειψη προσωπικών σχέσεων στην ανταλλαγή), καθώς και πλήρης ισονομία στην ανταλλαγή (συμμετρία στην ισχύ στην αγορά), καθώς και έλλειψη κάθε είδους παράνομης πράξης (πράξης που να προκαλεί ζημία σε τρίτους)

6. Στην περίπτωση αυτή έχουμε μόνο ρύθμιση από μηχανισμούς αγοράς. Τα κίνητρα προσδιορίζονται από την αποτελεσματικότητα της προσπάθειας του κάθε φορέα αποφάσεων.

7. Στα πλαίσια της ΝΚ θεωρίας εξετάζονται αποκλίσεις από τις ιδεατές αυτές συνθήκες, με σκοπό την περιγραφή των αιτίων που οδηγούν στην ατέλεια. (αποτυχία της αγοράς) Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατό να σχηματιστεί πολιτική ώστε οι υποχρεώσεις να τηρούνται. Δηλαδή, να μην υπάρχει κατάχρηση δικαιωμάτων.

- Φυσικό και Τεχνικό μονοπώλιο και ολιγοπώλιο (ουσιαστικά εμπόδια στην είσοδο στην αγορά)

- Δημόσια αγαθά, αδυναμία αποκλεισμού στην κατανάλωση

8. Στις περιπτώσεις αυτές υπεισέρχεται το στοιχείο της ιεραρχίας στην ανταλλαγή μέσα από την σχετική ισχύ ή την εξωτερικότητα που προκύπτει στην αγορά.

9. Στην παραπάνω ανάλυση προσετέθησαν ατέλειες (αποτυχία στην αγορά) που εμφανίζονται όταν η ροή πληροφόρησης δεν είναι τέλεια.

- η πληροφόρηση είναι οικονομικό αγαθό. Η κατοχή της επιτρέπει την επίτευξη κέρδους. Οπότε είναι εισροή αλλά και εκροή της οικονομικής διαδικασίας. Έχει κόστος κτήσης και κόστος παραγωγής.

- η πληροφόρηση είναι ημιδημόσιο αγαθό (οιονεί ιδιωτικό). Από την στιγμή της κοινοποίησης της δεν μπορεί να επιβληθεί αποκλεισμός στην χρήση της. Η κωδικοποίηση της πληροφόρησης επιτρέπει τον διαχωρισμό σε κοινωνούς και μη, δηλαδή δημιουργεί ιδιοκτησιακά δικαιώματα.

- η πληροφόρηση είναι διαχειρίσιμο αγαθό. Μπορεί σκόπιμα να αλλοιωθεί (ψέμα), να ανακοινωθεί σε κατάλληλο χρόνο κτλ.

10. Οι ατέλειες στην ροή και ικανότητα διαχείρισης της πληροφόρησης οδηγούν στην ύπαρξη κόστους ανταλλαγής. Η ανάλυση του κόστους ανταλλαγής επιτρέπει την κατηγοριοποίηση των φαινομένων αυτών με τρόπο ώστε

- να προσδιορίζεται η πηγή του κόστους ανταλλαγής σε ευρείες κατηγορίες ανταλλαγών και να προτείνονται τρόποι μείωσης του
- να γίνεται ανεκτή η απόκλιση από τέλεια ανταγωνιστικές συνθήκες στην περίπτωση όπου
 - μία αγορά θα εξαφανιζόταν
 - ο βαθμός ατέλειας θα αυξανόταν αν αγνοηθεί η επίδραση του κόστους ανταλλαγής και αντιμετωπιζόταν η ατέλεια με τις συμβατικές συνταγές
 - εισαγωγή καινοτόμων διαδικασιών και επενδύσεις με ιδιαιτερότητα στα κεφάλαια

11. Το ζήτημα τίθεται σε τρία επίπεδα

- στις συντονισμένες συλλογικές ενέργειες που σκοπεύουν στον έλεγχο της διαδικασίας εκπόνησης του ρυθμιστικού πλαισίου, και την άσκηση πίεσης στο ίδιο πλαίσιο
- την συλλογική δράση για αυτοέλεγχο.
- τις σχέσεις μεταξύ συναλλασσομένων.

12. Ο σκοπός της αγοράς ως οργάνωσης είναι η διεξαγωγή ανταλλακτικών πράξεων με το ελάχιστο κόστος ανταλλαγής. Είναι το πλαίσιο όπου μπορούν να συναφθούν συμφωνίες, διαφορετικής χρονικής διάρκειας, μεταξύ πωλητών και αγοραστών. Στη συνέχεια εξετάζουμε μία σειρά από μικτούς ρυθμιστικούς μηχανισμούς που συναντώνται στις αγορές.
13. κάθετη και οριζόντια συνεργασία. Στην πρώτη περίπτωση έχουμε συνεργασία μεταξύ παραγωγών σε διαδοχικά στάδια της διαδικασίας παραγωγής, στην δεύτερη μεταξύ καταναλωτών. Στην περίπτωση πλήρους συνεργασίας η αγορά εξαφανίζεται και εμφανίζεται η επιχείρηση.
14. ο εντοπισμός διαφόρων ατελειών στην αγορά γίνεται με την βοήθεια των έξι δραστηριοτήτων ανταλλαγής. Έρευνα, επιβεβαίωση των πληροφοριών, (πριν την σύναψη) διαπραγμάτευση, (σύναψη) εκτέλεση, έλεγχος και επιβολή (μετά την σύναψη)
15. Έρευνα. Η ποιότητα ενός προϊόντος μπορεί να προσδιοριστεί είτε με έρευνα είτε με βάση την εμπειρία. Η διαφήμιση στην πρώτη περίπτωση πρέπει να συνδυαστεί με τον έλεγχο των πληροφοριών. Αν υπάρχει απόκλιση τότε η διαφημιστική δαπάνη έχει αντίθετα αποτελέσματα αφού εντείνει την απογοήτευση. Στην δεύτερη περίπτωση ο έλεγχος παίζει μικρότερο ρόλο, αλλά η διαφήμιση “υπενθυμίζει” την σχέση του αγοραστή με το προϊόν. Στην περίπτωση απογοήτευσης ο πελάτης δεν επιστρέφει ποτέ στο προϊόν.

16. Η εγγύηση του προϊόντος από τον παραγωγό επιτρέπει την διαδικασία επαλήθευσης των πληροφοριών να γίνει μετά την ανταλλαγή, δίνοντας στον καταναλωτή άπλετο χρόνο.
17. το όνομα ενός προϊόντος. Στο μέτρο που αυτό συνεπάγεται καλή φήμη του προϊόντος, η καλή φήμη εξαρτάται από τον έλεγχο της ποιότητας από τον παραγωγό, μειώνοντας το κόστος έρευνας του καταναλωτή.
18. Κάθετη συγκέντρωση. Συντελείται όταν ο έλεγχος της ποιότητας είναι δύσκολος μέχρι το στάδιο της παραγωγής που είναι δυνατό να επιτευχθεί με μικρό κόστος.
19. οριζόντια συνεργασία έχουμε όταν υπάρχουν συνεννοήσεις μεταξύ ανταγωνιστών για τον συντονισμένο περιορισμό των δραστηριοτήτων τους. (εμπορικά κέντρα κτλ.)
20. Η συγκέντρωση, κάθετη και οριζόντια είναι τρόπος διαφύλαξης επενδύσεων με υψηλό βαθμό ιδιαιτερότητας.
21. σιωπηρές συμφωνίες. Στην περίπτωση που υπάρχει μεγάλη διαφημιστική δαπάνη για την διατήρηση του ονόματος ενός προϊόντος σε ένα κλάδο. Λόγω της ραγδαίας απόσβεσης της επίδρασης της διαφήμισης, ένας πόλεμος τιμών μεταξύ παραγωγών οδηγεί στον κίνδυνο να χαθεί η διαφημιστική δαπάνη. Στην περίπτωση αυτή μία σιωπηρή συμφωνία σχετικά με τις τιμές του προϊόντος μπορεί να διαφυλαχτεί.

22. στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται οι στρατηγικές συμμαχίες μεταξύ επιχειρήσεων, ειδικά στις περιπτώσεις ανάπτυξης προϊόντων και τεχνολογίας.
23. Η διαπραγμάτευση για την σύναψη συμφωνίας μπορεί να διευκολυνθεί αν οι τιμές δεν παρουσιάζουν μεγάλη διακύμανση διαχρονικά. Έτσι οι πελάτες γνωρίζουν ότι η τιμή είναι η ίδια για όλους και ότι μπορούν να αγοράσουν οποιαδήποτε ποσότητα σε αυτή την τιμή, δηλαδή, δεν παζαρεύουν.
24. χρηματιστήριο και εμπόδια στην είσοδο.
25. αν η ανταλλαγή είναι ταυτόχρονη, τότε οι τρεις τελευταίες δραστηριότητες ανταλλαγής δεν υφίστανται. Αν υπάρχει ετεροχρονισμός μεταξύ σύναψης και ανταλλαγής ή αλληλουχία ανταλλακτικών πράξεων μετά την συμφωνία οι δραστηριότητες αυτές γίνονται αιτία κόστους.
26. Η διατήρηση τιμών ψηλότερα από την αγορά είναι ένας τρόπος εγγύησης της ποιότητας. Υπάρχει η απειλή διακοπής της σχέσης προμήθειας.
27. Φράντσαϊζινγκ. Είναι αποτελεσματικό στις περιπτώσεις όπου η διατήρηση της ποιότητας του προϊόντος είναι απαραίτητο για την διατήρηση του ονόματος. Όταν εμπλέκονται τρίτοι, η επένδυση στην διανομή αντί πληρωμής ενοικίου, δίνει κίνητρο στην διατήρηση του καλού ονόματος.

Ποιότητα του Προϊόντος και Ύπαρξη Αγορών.

Έστω ότι υπάρχει ασυμμετρία στην πληροφόρηση μεταξύ των φορέων που προσφέρουν ένα προϊόν σε κάποια αγορά και αυτών που εισέρχονται στην αγορά αυτή από την μεριά της ζήτησης. Συγκεκριμένα σκεφτείτε μία αγορά μεταχειρισμένων αυτοκινήτων.

Ο κάθε ιδιοκτήτης γνωρίζει την κατάσταση του αυτοκινήτου του αφού γνωρίζει την χρήση που έχει κάνει, την ποιότητα συντήρησης κτλ. Επίσης έχει την ευχέρεια να παρέμβει με τρόπο ώστε να αποκρύψει την πραγματική κατάσταση του αυτοκινήτου, όπως αν αλλάξει την ένδειξη των χιλιομέτρων που έχει διανύσει το αυτοκίνητο.

Αντίθετα ο κάθε αγοραστής γνωρίζει την μέση ποιότητα των αυτοκινήτων που διατίθενται στην αγορά. Ως δείκτη της μέσης ποιότητας λαμβάνει την τιμή των μεταχειρισμένων αυτοκινήτων.

Δεδομένου ότι δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ αυτοκινήτων στην αγορά η ενιαία τιμή καθορίζεται από την μέση ποιότητα του αποθέματος των μεταχειρισμένων αυτοκινήτων. Ο κάθε ιδιοκτήτης θα προσφέρει το αυτοκίνητό του για πώληση αν η τιμή αυτή είναι ψηλότερη από την τιμή που καθορίζεται από την ποιότητα του αυτοκινήτου του. Έτσι όσο ανεβαίνει η τιμή τόσο περισσότερα αυτοκίνητα προσφέρονται στην αγορά. Η συνάρτηση ζήτησης είναι συνάρτηση της τιμής και μόνο.

$$S = S(p), \quad S' > 0$$

Αντίθετα η ζήτηση είναι συνάρτηση της τιμής και της μέσης ποιότητας των προσφερομένων αυτοκινήτων. Η μέση ποιότητα είναι ένδειξη της πιθανότητας

να αγοράσει κανείς ένα καλό αυτοκίνητο. Η μέση ποιότητα όμως με την σειρά της είναι συνάρτηση της τιμής.

$$D = D(p, \mu)$$

$$\mu = \mu(p), \quad \mu' > 0$$

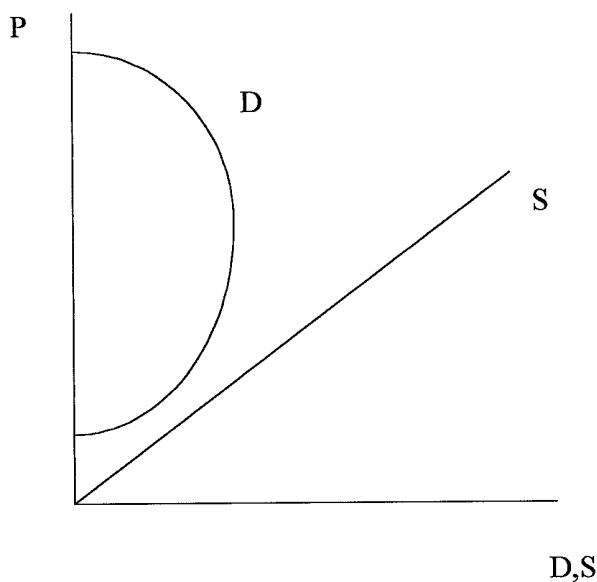
Η κλίση της καμπύλης ζήτησης στην περίπτωση αυτή, είναι

$$\frac{dD}{dp} = \frac{\partial D}{\partial p} + \frac{\partial D}{\partial \mu} \frac{d\mu}{dp}$$

Το πρόσημο της κλίσης μπορεί να είναι θετικό ή αρνητικό, αφού

$\frac{\partial D}{\partial p} < 0$ και $\frac{\partial D}{\partial \mu} \frac{d\mu}{dp} > 0$. Όσο μειώνεται η τιμή ο δεύτερος όρος μπορεί να είναι τόσο μεγάλος ώστε να κάνει την κλίση θετική. Σχήμα 1.

Σχήμα 1

Στην ισορροπία πρέπει η προσφορά να ισούται με την ζήτηση.

$$S(p) = D(p, \mu(p))$$

Είναι όμως δυνατό να μην υπάρχει σημείο τομής των δύο καμπυλών, λόγω της επίδρασης της μεταβολής της ποιότητας στην ζήτηση.

Έστω ότι αρχικά σε κάποια μέση τιμή, η προσφορά είναι μεγαλύτερη από την ζήτηση. Η προσφορά όμως θα συρρικνωθεί, διότι όσοι ιδιοκτήτες έχουν αυτοκίνητα καλής ποιότητας δεν θα έχουν συμφέρον να τα πουλήσουν στην μέση τιμή. Με τον τρόπο αυτό θα μειωθεί η τιμή. Η μείωση της τιμής όμως θα εκληφθεί από την πλευρά της ζήτησης, ορθά, ως μείωση της μέσης ποιότητας των προσφερομένων αγαθών, επηρεάζοντας την κλίση της καμπύλης ζήτησης κ.ο.κ. Το τελικό αποτέλεσμα είναι ότι η αγορά αυτή θα εξαφανιστεί.

Ένα συγκεκριμένο παράδειγμα.

Έστω ότι η συνάρτηση προσφοράς είναι

$$S = bp \quad b > 0$$

η συνάρτηση ζήτησης είναι

$$D = a + \mu - hp^2, \quad a, h > 0$$

ενώ η ποιότητα καθορίζεται από

$$\mu = gp, \quad g > 0$$

οπότε

$$D = a + gp - hp^2$$

Η συνάρτηση αυτή έχει θετική κλίση για

$$p < \frac{g}{2h}$$

Για ποια αξία του h εξαφανίζεται η αγορά;

Η ανάλυση αυτή μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορες αγορές όπου κυρίαρχες η έλλειψη μηχανισμών διάκρισης της ποιότητας των προϊόντων. Έτσι σε μία αγορά ασφαλίσεων η αύξηση της τιμής (των ασφαλίσεων) θα οδηγήσει τους

πιο υγιείς να μην ασφαλιστούν, οπότε ο μέσος όρος υγείας των ασφαλιζομένων θα μειωθεί. Αν η τιμή αυξηθεί ακόμη περισσότερο θα φτασει στο σημείο όπου θα ασφαλίζονται μόνο εκείνοι που είναι σίγουροι ότι θα αρρωστήσουν.

Το ίδιο ισχύει στην αγορά δανείων. Όσο αυξάνεται το επιτόκιο δανεισμού θα δανείζονται άτομα τα οποία θα έχουν ολοένα μεγαλύτερο κίνδυνο αθέτησης του δανείου.

Στις περιπτώσεις αυτές απαιτούνται μηχανισμοί σηματοδότησης της ποιότητας των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών, ή της ποιότητας των πελατών. Οι μηχανισμοί αυτοί μπορεί να αποτελούν (πιστευτή) αυτοδέσμευση ή να υποστηρίζονται νομικά. Η φήμη, η εγγυοδοσία και το ασφαλιστικό κάλυπτο είναι ορισμένοι τρόποι επιλογής της ποιότητας. Άλλος μηχανισμός είναι οι ρήτρες σε περίπτωση αθέτησης της συμφωνίας (δηλαδή, στην περίπτωση που η ποιότητα αποδειχτεί εκ των υστέρων ότι είναι χαμηλότερη της συμφωνηθείσης.)

8. Θεωρία της Επιχείρησης

1. Η Θεωρία της επιχείρησης μπορεί να χωριστεί σε τρεις ενότητες, την Διοικητική Οργάνωση, την Οργάνωση της Παραγωγής και το Μέγεθος και η Εμβέλεια της επιχείρησης.

- Στα πλαίσια της Νεοκλασικής θεωρίας δεν αντιμετωπίζεται το πρόβλημα διαχωρισμού της ιδιοκτησίας από την διοικητική λειτουργία, δηλαδή, δεν εξετάζεται η διοικητική οργάνωση της επιχείρησης. Αντίθετα η ΝΘΟ εξετάζει το πρόβλημα αυτό μέσα από την ατέλεια στην εκτέλεση των συμβολαίων διαχείρισης.
- Οι σχέσεις της επιχείρησης με το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται, κατά συνέπεια και τα όρια της επιχείρησης (μέγεθος, δραστηριότητες που αναλαμβάνει άμεσα ή απλά συντονίζει) δεν εξετάζονται ουσιαστικά από την νεοκλασική θεωρία. Η υιοθέτηση της έννοιας των ρυθμιστικών μηχανισμών της αγοράς και της ιεραρχίας, επιτρέπει τον προσδιορισμό των δραστηριοτήτων που διεξάγονται από την ίδια και εκείνων που αναλαμβάνει η αγορά για λογαριασμό της.
- Ο τρόπος με τον οποίο περιγράφεται η τεχνολογία στην νεοκλασική θεωρία ουσιαστικά απαλείφει την ανάγκη εξέτασης της οργάνωσης παραγωγής της επιχείρησης. Αντίθετα η προσέγγιση που θέλει την επιχείρηση ως ένα πλέγμα συμβολαίων που συντονίζουν την δραστηριότητα της, στοχεύει στον

προσδιορισμό της παραγωγικότητας της επιχείρησης μέσα από την ανάλυση των κινήτρων που ενέχονται στα συμβόλαια αυτά.

2. Η Νεοκλασική θεωρία της επιχείρησης, στην πιο λιτή μορφή της, βασίζεται σε δύο απλουστευτικές υποθέσεις. Την ταύτιση του ιδιοκτήτη και του διαχειριστή, και την μεγιστοποίηση των κερδών ως μοναδικού στόχου της επιχείρησης.
3. Η διάκριση μεταξύ ιδιοκτήτη και διαχειριστή δεν έχει περιεχόμενο όταν επικρατούν συνθήκες πλήρους πληροφόρησης. Ο ιδιοκτήτης είναι σε θέση να γνωρίζει όσα πράττει ο διαχειριστής. Κατά συνέπεια μπορεί να επιβάλει πλήρως τις προτεραιότητες που επιθυμεί. Ο διαχειριστής απλά υλοποιεί πιστά τις επιθυμίες του ιδιοκτήτη. Έτσι ο κάθε φορέας αποφάσεων υφίσταται εξ ολοκλήρου τις επιπτώσεις των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνει. Ο διαχειριστής αμείβεται σύμφωνα με το συμβόλαιο του, ενώ ο ιδιοκτήτης καρπούται το κέρδος ή την ζημία από την λειτουργία της επιχείρησης στο ακέραιο. Τούτο επιτυγχάνεται μέσα από την ορθή κατανομή των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, αλλά και την άριστη και χωρίς κόστος επιβολή των.
4. Η υιοθέτηση της μεγιστοποίησης των κερδών ως μοναδικού στόχου της επιχείρησης είναι η μόνη στρατηγική που είναι συμβατή με την μακροχρόνια ισορροπία όταν επικρατεί τέλειος ανταγωνισμός. Η υπόθεση της τέλειας γνώσης επιτρέπει την σύναψη συμφωνιών που προβλέπουν όλα τα δυνατά μελλοντικά ενδεχόμενα. Κατά συνέπεια ο διαχρονικός λογισμός στα πλαίσια του νεοκλασικού υποδείγματος δεν παρουσιάζει ουσιαστική μεταβολή της δομής του προβλήματος.

Κατ' επέκταση δεν τίθεται πρόβλημα κινήτρων και ελέγχου της παραγωγικής διαδικασίας ούτε πρόβλημα ελέγχου της διοίκησης από τους ιδιοκτήτες ή τους εργαζόμενους σε ότι αφορά την διασφάλιση των συμφερόντων (δικαιωμάτων ιδιοκτησίας) της καθεμίας από αυτές τις ομάδες, δηλαδή την εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων.

5. Το υπολειμματικό εισόδημα (κέρδος). Αν η πληροφόρηση είναι ατελής, ο υπολογισμός της παρούσης αξίας μίας επένδυσης δεν είναι αρκετός για την λήψη απόφασης στην περίπτωση που ο βαθμός ιδιαιτερότητας της επένδυσης είναι ψηλός. Υπάρχει το πρόβλημα της ομηρίας, κατά συνέπεια ενδεχόμενη δυσκολία στην είσπραξη των προσδοκώμενων μεγεθών. Η αντιμετώπιση της ενδεχόμενης ομηρίας απαιτεί πόρους κατά συνέπεια κόστος (ανταλλαγής). Το κόστος αυτό συνήθως δεν περιλαμβάνεται στον υπολογισμό της παρούσας αξίας, εν μέρει διότι είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθεί. Επιπλέον μπορεί να υπάρχουν και ποιοτικοί περιορισμοί όπως π.χ. ιδιαίτεροι όροι στο συμβόλαιο, οι οποίοι δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν. Στην περίπτωση αυτή η παρούσα αξία της επένδυσης πρέπει να είναι σημαντικά μεγαλύτερη από την επενδυτική δαπάνη αν είναι να υλοποιηθεί η επένδυση. Με τον τρόπο αυτό η επιχείρηση επιτυγχάνει χρηματική ρευστότητα, άρα περιθώρια διαπραγμάτευσης σε περίπτωση που βρεθεί σε επαναδιαπραγμάτευση κάτω από συνθήκες ομηρίας. (Αν οι επίδοξοι καιροσκόποι γνωρίζουν το γεγονός αυτό, είναι δυνατό να μην προχωρήσουν σε επαναδιαπραγμάτευση, αφού η θέση της επιχείρησης θα είναι ισχυρότερη. Οπότε το απόθεμα αυτό μένει ως κέρδος.) Το ποσό κατά το οποίο η παρούσα αξία ξεπερνά την δαπάνη αποτελεί καθαρό κέρδος, αφού η κάλυψη της δαπάνης είναι η αμοιβή του συντελεστή 'κεφάλαιο'. Το κέρδος αποκαλείται και υπολειμματικό

έσοδο, αφού αποτελεί το καθαρό έσοδο της επιχείρησης αφού εκπληρωθούν όλες οι άλλες υποχρεώσεις.

6. Επιχείρηση που την διαχειρίζεται ο ιδιοκτήτης της. Η ιδιοκτησία επιτρέπει

- την ιδιοποίηση του υπολειμματικού εισοδήματος. Υπολειμματικό εισόδημα είναι το εισόδημα που απομένει όταν έχουν πληρωθεί οι υποχρεώσεις της επιχείρησης, δηλαδή, το κέρδος. Το κέρδος υπάγεται σε επιχειρηματικό κίνδυνο μεγαλύτερο από τις άλλες απαιτήσεις επί της επιχείρησης αφού η ικανοποίηση των τελευταίων προηγούνται αυτού.
- τον έλεγχο της συμπεριφοράς σχετικά με την ροή των εισροών (π.χ. την πρόσληψη προσωπικού, σύναψη συμφωνιών προμήθειας κτλ)
- την σύναψη των συμβολαίων που δεσμεύουν την επιχείρηση προς τρίτους (όπως συμφωνίες πώλησης, δανεισμού κτλ.)
- την αλλαγή της σύνθεσης της ομάδας που αποτελεί το προσωπικό της επιχείρησης
- το δικαίωμα πώλησης των πιο πάνω δικαιωμάτων

7. Ο διαχωρισμός της ιδιοκτησίας από την διοίκηση της επιχείρησης. Κάτω από καθεστώς περιορισμένου ορθολογισμού όλες οι δραστηριότητες που αναφέρθηκαν στην πιο πάνω παράγραφο αποτελούν αντικείμενο ελλιπούς ελέγχου

αν ο ιδιοκτήτης εκχωρήσει την διαχείριση της επιχείρησης σε τρίτους. Κατά συνέπεια μέρος του υπολειμματικού εισοδήματος μπορεί να διεκδικηθεί από τους διαχειριστές. Ο διαχωρισμός αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός όταν η χρηματοδότηση της επιχείρησης γίνεται από πηγές πλην των ιδίων πόρων και ιδιαίτερα μέσα από την έκδοση μετοχών. Το πρόβλημα είναι αυτό του εντολέα εντολοδόχου. Τέσσερις πιθανές λύσεις ελέγχου είναι

- Επιβολή εσωτερικής (εντός της επιχείρησης) πειθαρχίας. Το πρόβλημα αυτό κατατάσσεται σε αυτό του εντολέα εντολοδόχου στην περίπτωση του ηθικού κινδύνου, δηλαδή, του σχεδιασμού συμβολαίων για του διαχειριστές που ενέχουν άριστα κίνητρα απόδοσης.
- Η αγορά εργασίας διοικητικών στελεχών. Η αξία του στελέχους στην αγορά εξαρτάται από την απόδοση του σε προηγούμενες εργασίες. (φήμη, ανθρώπινο κεφάλαιο). Στην περίπτωση αυτή η αθέτηση του συμβολαίου από μέρος του διαχειριστή μπορεί να κοινοποιηθεί, μειώνοντας την αξία του στην αγορά, και κατά συνέπεια την δυνατότητα εξεύρεσης ισοδύναμου θέσης. Τότε η απειλή διακοπής της σχέσης γίνεται πιο ισχυρή.
- Η πειθαρχία του ανταγωνισμού στην αγορά προϊόντος. Οδηγεί στην μείωση των τιμών και στην ένταση της απόδοσης της επιχείρησης. Βέβαια μία τέτοια εξέλιξη μπορεί να μειώσει παράλληλα και τα κέρδη.
- Η πειθαρχία των αγορών κεφαλαίου. Η μείωση του κόστους αντιπροσώπευσης (του εντολέα από τον εντολοδόχο) μπορεί να επιτευχθεί

με κάποιο μίγμα έκδοσης μετοχών και δανεισμού. Επίσης υπάρχει η απειλή της εξαγοράς της επιχείρησης. Αν η αποδοτικότητα της επιχείρησης είναι πολύ κάτω του δυνητικού τη επιπέδου λόγω προβλημάτων εντολοδοχίας (κακών εσωτερικών σχέσεων), τότε η εξαγορά από νέους ιδιοκτήτες αποτελεί απειλή στους διαχειριστές αφού αυτοί μπορεί να αντικατασταθούν. Προς αποφυγήν αυτού του ενδεχομένου συμφέρει τους διαχειριστές να αποδίδουν ικανοποιητικό μερίδιο των κερδών στους ιδιοκτήτες.

8. Το πρόβλημα της ύπαρξης της επιχείρησης.

9. Στα πλαίσια της νεοκλασικής θεώρησης, τα όρια της επιχείρησης προσδιορίζουν την μετάβαση από πλήρη και αρμονική συνεργασία (ιεραρχία στο εσωτερικό της επιχείρησης), που συνεπάγεται τέλεια εκπλήρωση των εντολών, στον αμείλικτο ανταγωνισμό (αγορά), που εγγυάται τέλεια κίνητρα αποτελεσματικότητας .

10. Μπορείτε να σκεφτείτε ένα μηχανικό που λύνει το πρόβλημα της παραγωγής κάθε επιπέδου προϊόντος με το ελάχιστο επίπεδο εισροών. (αυτό είναι πρόβλημα ελαχιστοποίησης). Κατόπιν δίνει την συνταγή (συνάρτηση παραγωγής) στον επιχειρηματία. Αυτός επιτυγχάνει αποτελεσματική παραγωγή όσο συνδυάζει τις εισροές σε αναλογίες σύμφωνα με τις προδιαγραφές του μηχανικού. Αν οι τιμές των εισροών είναι δεδομένες, τότε συνάμα ελαχιστοποιεί το κόστος του (αφού δεν έχει σπατάλη). Στην περίπτωση αυτή οι εντολές στα πλαίσια της ιεραρχίας της επιχείρησης εκτελούνται ακριβώς όπως τις θέλει ο διαχειριστής. Στα πλαίσια των υποδειγμάτων γενικής ισορροπίας η μόνη πληροφόρηση που

απαιτείται για την επίτευξη άριστης λύσης είναι γνώση όλων των σχετικών τιμών. Η πληροφόρηση αυτή πρέπει να είναι δημόσια, δηλαδή, γνωστή σε όλους χωρίς κόστος. Έτσι ο συντονισμός των ενεργειών πολλαπλών μετεχόντων στις ανταλλαγές επιτυγχάνεται με μηδενικό κόστος ανταλλαγής. Στην ισορροπία τούτο σημαίνει ότι μία ενέργεια θα έχει το ίδιο κόστος αν διεκπεραιωθεί είτε στα πλαίσια της ιεραρχίας είτε στην αγορά. Δηλαδή, ο λόγος ύπαρξης επιχειρήσεων είναι ασαφής στο πλαίσιο αυτό.

11. Κάτω από συνθήκες περιορισμένης πληροφόρησης, οι διαφορές μεταξύ των δύο εναλλακτικών μηχανισμών συντονισμού της παραγωγής, της αγοράς και της ιεραρχίας γίνονται ουσιαστικές. Η αγορά και η ιεραρχία είναι εναλλακτικοί τρόποι διακυβέρνησης με διαφορετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Τα κίνητρα της αγοράς είναι στραμμένα προς την αποτελεσματικότητα ενώ εκείνα της ιεραρχίας προς την πρόσβαση στην πληροφόρηση με μικρό κόστος. Έτσι, το αυξημένο πεδίο επιλογών (εναλλακτικών λύσεων) της αγοράς, οδηγεί στην ανταγωνιστική συμπεριφορά και, κατ' επέκταση στην σύνδεση της αμοιβής με την αποτελεσματικότητα. Αν κάποια συμφωνία δεν τηρηθεί, τότε οι αντισυμβαλλόμενοι μπορούν να βρουν άλλους εταίρους με τους οποίους να διεκπεραιώσουν την ανταλλαγή. Αντίθετα η αμοιβή στα πλαίσια της επιχείρησης είναι συνδεδεμένη με την συμμόρφωση στις εντολές της διοίκησης. Η αυξημένη ικανότητα ελέγχου των ανταλλαγών στα πλαίσια της επιχείρησης οδηγεί σε μεγαλύτερη βεβαιότητα ως προς την επιτυχή διεξαγωγή των ανταλλαγών.

12. Η ύπαρξη θετικού κόστους στην χρήση του μηχανισμού τιμών, ανοίγει το ενδεχόμενο εναλλακτικών λύσεων που είναι φτηνότερες από την αγορά. Αντί της

αγοράς δημιουργείται εναλλακτικό πλαίσιο συντονισμού των ανταλλαγών. Κάποιος που προσφέρει υπηρεσίες στην αγορά, εντασόμενος σε μία επιχείρηση αποφεύγει την επαναληπτική σύναψη συμβολαίων με αντάλλαγμα την συμμόρφωση στις εντολές της διοίκησης. Αν το κόστος ανταλλαγής στη σύναψη των συμφωνιών στην αγορά είναι ψηλότερο από το κόστος ανταλλαγής στον έλεγχο των ιεραρχικών εντολών, τότε συμφέρει η δεύτερη λύση. Με τον τρόπο αυτό το κόστος ανταλλαγής, ή το κόστος των συμφωνιών, προσδιορίζει τις διαδικασίες που αναλαμβάνει η επιχείρηση στο εσωτερικό της και αυτές τις οποίες αναθέτει στην αγορά. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η απόφαση αν συμφέρει η κάθετη συγκέντρωση ή όχι.

13. Στα πλαίσια της νεοκλασικής θεωρίας, το μέγεθος της επιχείρησης είναι προσδιορίσιμο μόνο αν υπάρχουν οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή. Στην περίπτωση αυτή η τεχνολογία υπαγορεύει την συγκέντρωση της παραγωγής. Δηλαδή, η ύπαρξη οικονομιών κλίμακας ταυτόχρονα προσδιορίζει το μέγεθος της επιχείρησης αλλά και τεκμηριώνει τον λόγο ύπαρξης επιχειρήσεων. Η αμοιβή των συντελεστών παραγωγής στην περίπτωση αυτή προσδιορίζεται από τις αριστοποιητικές συνθήκες (ισότητες του οριακού προϊόντος με την αμοιβή).

14. Ένας δεύτερος λόγος εμφάνισης της επιχείρησης ως συντονιστικού μηχανισμού είναι όταν άτομα που εργάζονται σε ομάδες των οποίων η σύνθεση παραμένει σταθερή διαχρονικά, επιτυγχάνουν αποδόσεις (παραγωγικότητα) ψηλότερη από αυτή της αγοράς. Το πρόβλημα στην περίπτωση αυτή είναι το πως θα διανεμηθεί το πλεόνασμα αυτό (πρόσοδος) μεταξύ των μετεχόντων στην ομάδα. Αυτό λέγεται το πρόβλημα της μέτρησης (της συμβολής του κάθε μέλους της ομάδας).

Στην περίπτωση αυτή απαιτείται κάποιος μηχανισμός διακυβέρνησης που να επιτυγχάνει την διανομή των εσόδων μεταξύ των μελών της ομάδας.

15. Το πρόβλημα του προσδιορισμού του μεγέθους της επιχείρησης. Όπως αναφέραμε πιο πάνω, η ύπαρξη οικονομικών κλίμακας είναι ο μόνος λόγος που οδηγεί στην συγκέντρωση της παραγωγής στα πλαίσια των νεοκλασικών υποθέσεων. Οι οικονομίες κλίμακας προσδιορίζουν ταυτόχρονα και το μέγεθος της επιχείρησης αφού προσδιορίζουν το επίπεδο προϊόντος στο οποίο ελαχιστοποιείται το μέσο κόστος παραγωγής.
16. Τα μέλη μίας επιχείρησης έχουν το καθένα δικαιώματα, είτε άτυπα είτε συμβατικά. Η σύνθεση των δικαιωμάτων αυτών μπορεί να μεταβληθεί είτε εξωγενώς (νόμος) είτε ενδογενώς (συμφωνία). Τούτο επηρεάζει τα κίνητρα απόδοσης των μετεχόντων.
17. Η προστασία των δικαιωμάτων αυτών όταν υπάρχουν κόστη ανταλλαγής οδηγεί στην θεώρηση της επιχείρησης ως ενός πλέγματος συμβολαίων. Η απόδοση των ατόμων μπορεί να είναι στην κατεύθυνση των κοινών στόχων ή στην ικανοποίηση των ατομικών στόχων ανάλογα με τα κίνητρα (συμβόλαια και ικανότητα επιβολής αυτών). Ο έλεγχος των συμβολαίων γίνεται σύμφωνα με τις έξι ανταλλακτικές διαδικασίες.
18. Στην περίπτωση αυτή το πρόβλημα του προσδιορισμού του μεγέθους της επιχείρησης τίθεται ως εξής. Γιατί μικρές επιχειρήσεις είναι σε θέση να κάνουν πράγματα που δεν μπορούν να κάνουν μεγάλες του ίδιου κλάδου. Η απάντηση

είναι ότι η μεταβίβαση διαδικασιών από την αγορά στο εσωτερικό της επιχείρησης συνεπάγεται και μείωση των κινήτρων αποδοτικότητας. Κατά συνέπεια οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν δυνητικά να προσφέρουν το ίδιο προϊόν, αλλά σε μικρότερες ποσότητες και αντιμετωπίζοντας μεγαλύτερη αβεβαιότητα, πιο αποτελεσματικά από τις μεγαλύτερες.

19. Η έννοια των φθίνουσων αποδόσεων στις δραστηριότητες διοίκησης μπορεί να εκφραστεί με την έννοια των άτυπων συμβολαίων. Στο μέτρο που τα συμβόλαια (και τα δικαιώματα πάνω στα οποία αυτά βασίζονται) είναι άτυπα και ατελή (ή η επιβολή τους είναι ατελής) η επέκταση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης σημαίνει και μεγαλύτερο κόστος ελέγχου, δεδομένης τόσο της αύξησης του αριθμού των συμβολαίων όσο και της αυξημένης πιθανότητας να προκύψουν καταστάσεις που δεν έχουν προβλεφθεί εξ αρχής (δεν καλύπτονται από τα συμβόλαια). Οι δύο αυτές επιπτώσεις οδηγούν σε φθίνουσες αποδόσεις στον διακανονισμό των συμβολαίων, οπότε και στο μέγεθος της επιχείρησης.